

NOVÝ

Slovenský jazyk 7

ročník
ZŠ

Autorka
PaedDr. Jarmila Krajčovičová

Lektorky
Mgr. Anna Valkovičová
PaedDr. Dana Vasilová, PhD.
Mgr. Klaudia Veselá

Cover dizajn
Mgr. art. Mária Čorejová

Dizajn
Ing. Danka Pohlodová

Ilustrácie
Viktor Csiba

Fotografie
Múzeum školstva a pedagogiky
Orbis Pictus Istropolitana
shutterstock.com
pixabay.com

Iný obrazový materiál
Inštitút pre medzikultúrny dialóg
Slovenská národná knižnica
– Literárny archív
Tatranský národný park
OPTIMER

Vydal ©
Orbis Pictus Istropolitana, spol. s r. o.
Miletičova 7, 821 08 Bratislava
v roku 2020 (N)

Zodpovední redaktori
Mgr. Lucia Demková
Mgr. Ľubomír Lábaj

Prvé vydanie

Všetky práva vyhradené.
Kopírovať, rozmnožovať a šíriť toto
dielo alebo jeho časť bez súhlasu
vydavateľa je trestné.

Naše vydavateľstvo sa snaží o maximálnu
kvalitu a Váš názor nám nie je ľahostajný.
Vaše pripomienky a návrhy radi uvítame
na adrese redakcia@orbispictus.sk.

ISBN 978-80-8120-785-3

www.orbispictus.sk
www.e-orbispictus.sk

ÚVODNÉ SLOVO

Milí žiaci!

Nová **PRACOVNÁ UČEBNICA** spája v sebe učebnicu a pracovný zošit. Už nemusíte odpisovať poučenia do zošita a úlohy môžete riešiť bez prerušovania a vymieňania pomôcok. Získaný čas na hodinách určite využite na zaujímavé diskusie či tvorivú činnosť. Podnecovať ju budú obrázky, dopĺňovačky, úlohy na rozvoj slovnej zásoby a hravé úlohy.

Učebnica vám však umožní aj sebakontrolu vedomostí: bez strachu zo známky si môžete sami overovať, ako ste učivo zvládli. Do pracovnej učebnice si píšete, vyznačujete a zvýrazňujete, kreslite, vpisujete si vlastné poznámky, príklady, riešenia. Pracovná učebnica sa tak stane vašou neoceniteľnou pomôckou pri spoznávaní, utvrdzovaní a opakovaní učiva.

Autorka

Ústne úlohy, ktoré nabádajú žiakov k diskusii.

Sada slohových útvarov, ktoré žiak vypracováva v priebehu školského roka a ukladá si ich do vlastného **portfólia**.

Všetko, čo si treba zapamätať.

Dôležité veci, ktoré si žiak zopakuje.

Aktivizačné úlohy pre zábavu celej triedy.

Úlohy pre špekulantov, na ktoré sa treba pozrieť zblízka.

Tvoríte

Predstavivosť žiakov rozvíjaná v tvorivých úlohách.

Hľadanie informácií ako súčasť učenia sa.

Na konci každej kapitoly sa nachádza **Čo už viem**, kde sa žiaci uistia o tom, či už všetko ovládajú (z iŠVP).

TEST

Na konci každého celku si svoje vedomosti overia **testom**.

Doplňkový materiál na www.e-orbispictus.sk alebo www.orbispictus.sk.

NOVÝ

Jarmila Krajčovičová

Slovenský jazyk **7**

● ročník
ZŠ
a 2. ročník
GOŠ

Čo už viem

Významová rovina jazyka

Slová podľa významu

jednovýznamové
viacvýznamové

synonymá
antonymá

Slová podľa citového zafarbenia

- bez citového zafarbenia (neutrálne)
- s citovým zafarbením (expresíva)
 - › citový postoj
 - kladný (zdrobneniny, domáce mená, zjemňujúce slová)
 - záporný (zveličujúce slová, hanlivé slová a nadávky, zhoršujúce slová, vulgárne slová)

Hlavné podoby slovenského jazyka

spisovný jazyk – nárečie

Ustálené slovné spojenia

prirovnanie, porekadlo, príslovie, pranostika

Tvorenie slov

• odvodzovaním

predponou
príponou
podstatné mená

názvy osôb

názvy vecí a nástrojov

názvy miest

názvy vlastností

názvy dejov

prídavné mená

slovesá

• skladaním

praotec, vyšíť, vzplanúť, neslaný
lekárka, školský, denný

-č, -ár/-iar, -teľ, -ník, -ík/-ik, -ec, -ca, -ák/-iak,
-an/-čan, -áň, -úň, -och, -ista

-ina, -ica, -ka, -ok, -ník, -ár, -ák, -ec, -áč, -č, -eň,
-iak, -dlo

-eň, -áreň/-areň, -ňa, -ovňa, -isko, -ište, -nica, -ica

-osť, -oba, -ota, -stvo, -ie

-ie, -ot, -ba, -ačka

-ov, -in, -í, -ací, -ajší, -ský, -ický, -ný, -ený, -ový,
-atý, -itý, -astý, -istý, -avý

-iť, -ieť, -ovať, -núť

webstránka, zemeguľa, bledohnedé (vlasý)
anglicko-slovenský (slovník)

Tvaroslovie

Podstatné mená

všeobecné *chlapec, mačka, planéta*
vlastné *Milan, Micka, Saturn*

konkrétne *voda, táva, fialka*
abstraktné *deň, diaľka, usilovnosť*

vzory

- chlap, hrdina, dub, stroj
- žena, ulica, dlaň, kosť
- mesto, srdce, vysvedčenie, dievča

Prídavné mená

akostné *biely, múdry, čestný*
vzťahové *zvolenský, zimný, makový*

privlastňovacie

individuálne *dedkov, Katkin*
druhovú *líškin, motýlí*
vzory
– pekný, cudzí
– otcov/matkin, pávi

Zámená

Osobné

- základné *ja, ty, on, ono, my, vy, oni, ony*
- dlhé tvary: *mňa, mne, teba, tebe*
- krátke tvary: *ma, mi, ťa, ti*
- privlastňovacie *môj, tvoj, jeho, jej, náš, váš, ich*

vzor *môj*

Príslovky

miesta *dolu, vonku*

spôsobu *rýchle, na modro*

stupňovanie prísloviek

pomaly, pomalšie, najpomalšie

Slovesá

nezvratné

zvratné

plnovýznamové

neplnovýznamové

sloveso *byť*

rozprávať, skákať, myslieť

rozprávať sa, blýskať sa, myslieť si

spievať, počúvať, jesť

chcieť, môcť, musieť, smieť, začať, ostať, prestať, mať, byť

– plnovýznamové

V Lúčkach sú (sa nachádzajú) kúpele.

– neplnovýznamové

Rodičia sú lekári.

Gramatické kategórie

osoba, číslo, čas, spôsob – oznamovací *Boli sme na hubách.*

– rozkazovací *Prihraj!*

– podmienkový *Vždy by sme im pomohli.*

slovesný tvar

– jednoduchý *príde, Neklam!*

– zložený *budem recitovať, zaspali, jedol by som*

Predložky

vokalizácia *so sestrou, zo strachu, ku Galante, vo štvrtok*

Spojky *a, i, aj, ani, alebo, či, no, ale, iba, nielen – ale aj, že, aby, keď, preto, pretože, lebo*

Citoslovčia *ach, fiha, heš, mňau, cing*

Skladba (jednoduchá veta)

Základné vetné členy

podmet

- vyjadrený *Líška sa schovala do nory.*
Oni nám to nepovedali.
- nevyjadrený *Skončil na druhom mieste.*
Veď sme vám to hovorili!

prísudok

- slovesný *Zazvonil telefón.*
Chceš mi pomôcť?
- slovesno-menný *Ľubo je učiteľ.*
Lekárka bola starostlivá.

Prisudzovací sklad

podmet + prísudok

Zvuková stránka jazyka a pravopis

Zvukové vlastnosti reči

melódia, dôraz, prízvuk, prestávka, sila hlasu

Spodobovanie

spoluhlásky

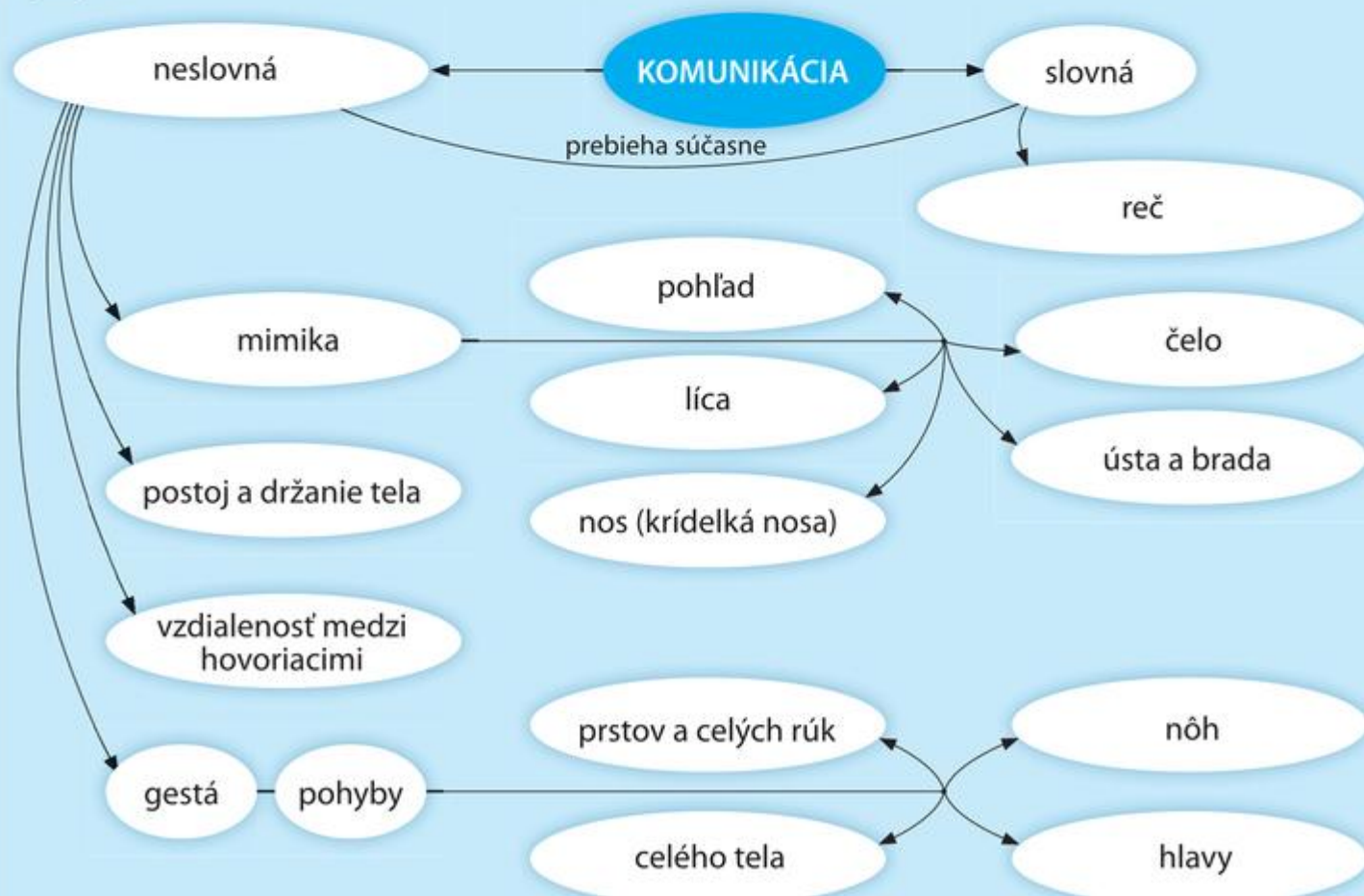
- znelé párové
- neznelé párové
- znelé nepárové (zvučné)

Priama reč

- uvádzacia veta **pred** priamou rečou
Michal zvolal: „Vyhrávame!“
- uvádzacia veta **za** priamou rečou
„Ešte sa uvidí!“ odpovedala Jana.
- Uvádzacia veta **uprostred** priamej reči
„Hrajte radšej,“ pripomenul tréner, „naplno až do konca!“

Komunikácia a sloh

- dialóg, repliky
- rozprávanie
 - v 1. osobe
 - v 3. osobe
- statický opis
- dynamický opis
- charakteristika
- diskusia – argument (tvrdenie/téza, vysvetlenie, dôkaz) – protiargument
- projekt

Starý Smokovec centrom médií

správa, rozprávanie (v 1. osobe alebo 3. osobe) • priama reč, uvádzacia veta • vlastné mená • spodobovanie
• interview • zvukové vlastnosti reči • spojovník (-), pomlčka (–)

1. a) Podelte sa so svojimi spolužiakmi o neobyčajný zážitok z prázdnin. Čo nezvyčajné ste videli? Aký zážitok sa vám mocne vryl do pamäti?
b) Keby ste svoj zážitok spracovali písomne, ako by ste ho mohli oživiť, aby bol pútavejší, názornejší, živší? Akú kompozíciu a formu rozprávania by ste zvolili?

2. a) Prečítajte text.

V centre Starého Smokovca sa na strome usadila medvedica s mláďatami, zliezla po dvanástich hodinách

POPRAV 5. mája (WebNoviny.sk) – Medvedica s dvoma mláďatami, ktorá sa počas celého piatku zdržiavala na strome v centre Starého Smokovca, opustila toto miesto po minimálne dvanástich hodinách. S mladými zliezla dole okolo 19.00.

„Začala sa pohybovať asi okolo piatej, blížila sa búrka a mladým už bolo dlho, mrnčali. Napokon zliezli dole a pomaličky odkráčali smerom na Hrebienok, do lesíka, odkiaľ prišli,“ informoval agentúru SITA zástupca náčelníka mestskej polície Jozef Štefaňák. Verí, že po piatkovej skúsenosti už medvedica nebude chcieť liezť na stromy v centre osady.

webnoviny.sk

- b) Kde sa možno stretnúť s podobnými textami? Ako ich nazývame? Čím všetkým sa odlišuje tento text od vášho rozprávania zážitkov?
- c) Hľadajte znaky, ktoré sú spoločné pre rozprávanie a správu.
- d) Ako mohol pokračovať príbeh medvedice s dvoma mláďatami? Hovorte svoje predstavy.
- e) **Tvoríte** Napíšte krátke rozprávanie podľa obrázka.
 - Píšte z pohľadu medvedice alebo medviedťa – v 1. osobe.
 - Vymyslite dialóg medzi matkou a mláďaťom, z ktorého sa dozvieme, čo ich vyhnalo na strom, čo ich čaká dolu, čo si o tom myslia a pod.
 - Postavenie uvádzacej vety v priamej reči obmieňajte.

3. a) Predstavte si, že ste účastníkmi udalosti v Starom Smokovci, o ktorej informuje správa z úlohy 2. Vyberte si úlohu – hasič alebo redaktor.

b) **Tvoríte** V dvojiciach si pripravte a predvedte interview, ktoré má divákovi/čitateľovi priblížiť atmosféru situácie, postupy hasičov, výsledky zásahu a pod.

4. a) **i** Zistite na internete, čo predchádzalo tvrdeniu uverejnenom v tlači o mesiac neskôr (2. júna 2017):

Bolo nevyhnutné, že poľovníci napokon matku medvedicu zastrelili.

b) Zamyslite sa nad tvrdením z tlače a rozdeľte sa do dvoch skupín:

ÁNO, bolo to nevyhnutné – NIE, nebolo to nevyhnutné. Svoje názory podporte argumentmi.

5. a) Rozdeľte si úlohy: rozprávač, žena, dieťa. Text prečítajte ako rolové čítanie. Správne uplatnite zvukové vlastnosti reči.

„Mami, pozri! Na strome je medveď!“ skríklo dieťa, ktoré s matkou prechádzalo po chodníku v parku.

„Čo si vymýšľaš? Kde?“ odvrkla žena, zrýchlila krok a dodala: „Prídeme neskoro! K lekárovi sme objednaní na deviatu!“

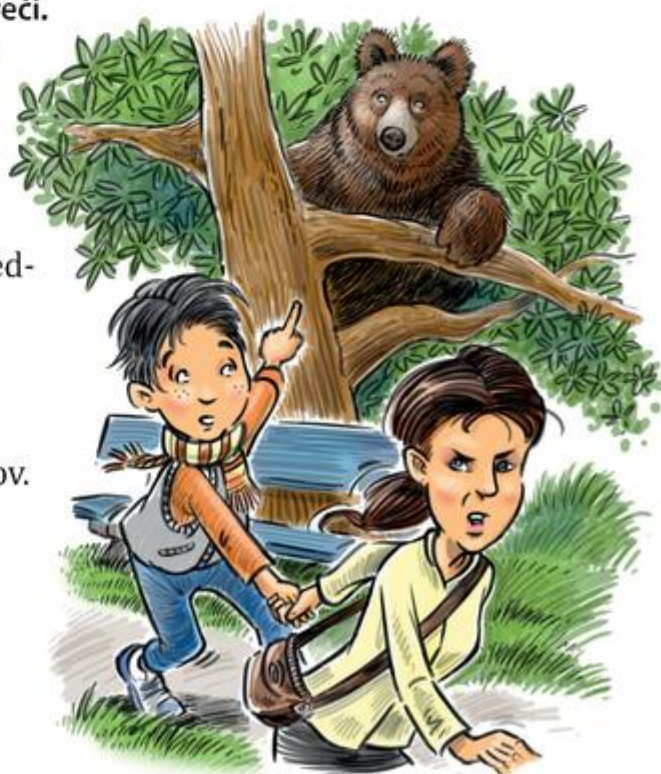
Dieťa si vytrhlo dľaň z maminej ruky a zastalo. „Predsa sa pozri hore na henten strom!“ žiadalo dôrazne. Nedočkavo sa spýtalo: „Už vidíš?“

„Prepánajána,“ tlmeným hlasom riekla žena, „máš pravdu!“

O chvíľu v parku pod stromami stál celý rad chodcov. Všetci hľadeli vysoko do riedkej koruny vysokánskej borovice.

b) **i** Ako sa nazývajú vety pri priamej reči, ktoré čítal rozprávač? Vysvetlite postavenie týchto viet.

c) Text si prečítajte polohlasne a zistite, kde nastáva spodobovanie. Spodobovanie označte slabo ceruzkou a skontrolujte si svoje zistenia so spolužiakom v lavici.

6. a) Pozorne prečítajte text a odhalte v ňom viacslovné vlastné mená.
b) Chybné začiatkové písmená opravte.

Vysoké Tatry sú spolu s Kežmarkom, Popradom a Zakopaným prirodzeným centrom turistického ruchu v pohorí Vysoké Tatry. Súčasťou pohoria sú západné Tatry a na východe Belianske Tatry.

Mesto Vysoké Tatry tvorí 15 mestských častí, z ktorých najznámejšie sú Starý Smokovec, Štrbské pleso a Tatranská Lomnica. Tatranská električná železnica spája Tatranskú Lomnicu s vyššími hágmami a pokračuje až na Štrbské pleso. Cez Starý Smokovec pokračuje železnica do Popradu.

Z jednotlivých tatranských obcí sa dajú podniknúť vysokohorské túry po vyznačených chodníkoch do jednotlivých dolín či na štíty Tatier. Zo starého smokovca možno vyjsť na Hrebienok a pokračovať k vodopádom Studeného potoka. Zo zastávky v obci Štrbské pleso možno vyjsť k turistickému a lyžiarskemu centru, ktoré leží v okolí Brehových Štrbského plesa.

Okrem zimných športov a letnej turistiky poskytujú Tatry aj možnosti liečby pľúcnych chorôb v sanatóriu vo vyšších hágoch a v kúpeľoch v novom smokovci a v tatranských Matliaroch.

- c) Ktoré významy má názov *Vysoké Tatry*?

7. Rozlíšte použitie pomlčky a spojovníka vo vyznačených slovách a slovných spojeniach. Doplňte ich 2 rôznymi farbičkami.

Mladosť **pochabosť**. Najlepšie obdobie na lyžovanie je **december** **február**. Žiaci často používajú **anglicko** **slovenský** slovník. Trasa tohto autobusu je **Bratislava** **Žilina**. Janka má **6 ročného** brata. **Trávnato** **skalnatý** svah Malej Studenej doliny sa tiahne až po Téryho chatu.

8. Doplňte chýbajúce písmená. Vo vyznačených slovných spojeniach doplňte dvoma rôznymi farbičkami pomlčku alebo spojovník.

V ___atranskej ___omnici sa nachádza ___úzeum ___atranského
národného parku a kino ___atry. Jediná prístupná jaskyňa
vo ___ysokých ___atrách je ___elianska jaskyňa. Leží v sever-
nom úbočí ___obylieho vrchu nad Tatranskou Kotlinou.
Vyberte sa s rodinou na výlet na druhý najvyšší štít
___ysokých ___atier ___omnický štít. Z údolnej stanice
v ___atranskej ___omnici vás vyvezie **4 sedačková** kabínková
lanovka na medzistanicu ___tart. Odtiaľ sa novou pohodlnou
15 miestnou lanovkou vyveziete na ___kalnaté ___leso,
ktoré je vrcholovou stanicou a zároveň prestupnou stanicou
na ___omnický štít. Zo ___kalnatého ___lesa vás na štít vyvezie
unikátna visutá červená lanovka, ktorá prekonáva 855
metrové prevýšenie a jazda trvá 8,5 minúty.

9. a) 🗨️ Ktosi potrebuje vašu pomoc. Prečítajte si príbeh nahlas a pomôžte, koľko budete vládvať!

Hlúpy príbeh

Ja som úblne hlúpy príbeh ja ne viem anigtoré slova sa píšu spolu agdoré do vedna gde má biť y a gde i ne skončila som niakú školu a preto sazato hambím a už Som dozť VELKA auž ne nosim krátkenohavice ne Viem ani gde mabiť Botka gde mam čjarknuť čjarku kam mam dať uvodzovki a gde vikričnjiki gde sa mam opitat otasnikom
pomošte prosým vas drahý čitatelja abysom sa Smudrela kim ežte njeje Ňeskoro kim ma eštenje viho Dili s knihi abi ne povedaľi žesom sa dolstala do knihi po znamosti to bi ma velmy bolelo

Zvonimir Balog: Často si vymýšľam...

- b) 🗨️ Pouvažujte, prečo ste dokázali *Hlúpy príbeh* napísať správne, a hovorte svoje názory.

10. Doplňte slová zakončené na znelé spoluhlásky. V poslednom riadku doplňte slová s v.

_____ b	_____ d	_____ d'
_____ g	_____ dz	_____ dž
_____ z	_____ ž	_____ h
v _____	v _____	v _____

11. a) Pozrite si video o tom, ako vytrvať v učení.
b) 🗨️ Súhlasíte alebo nesúhlasíte s tvrdeniami vo videu?
c) Pozrite si video ešte raz a zapíšte si formou poznámok najužitočnejšie rady.

🔄 **Uvádzacia veta** môže stáť:

- **pred** priamou rečou: *Marko odvrkol: „A nejdem!“*
- **uprostred** priamej reči: *„Musíš ísť,“ prehovárala ho mama, „veď nás čakajú!“*
- **za** priamou rečou: *„Tak dobre teda, idem,“ povedal Marko.*

Gúľa sa varené vajce ináč ako surové?

jednovýznamové a viacvýznamové slová • synonymá, antonymá
 • ustálené slovné spojenia (príslovia, porekadlá, prirovnania, pranostiky)
 • spisovný jazyk a nárečia • slovníky • neutrálne a citovo zafarbené slová
 • odvodzovanie a skladanie slov • stavba (kompozícia) rozprávania

Varené vajce sa gúľa ináč ako surové. Neveríš? Keby sme jedno surové a jedno varené vajíčko kotúľali dolu kopcom, napríklad po naklonenom zošite, varené vajíčko by zbehlo dolu rýchlejšie než surové. Keď však surové vajíčko zbehne zo zošita, dogúľa sa po rovine ďalej.

Tibor Šipőcz: Ako je to možné?

1. a) Prečítajte text a povedzte, či radi skúmate zaujímavé javy.
 b) Využite vedomosti z fyziky a skúste opísaný jav vysvetliť.
 c) Zaujímavým javom je aj viacvýznamovosť slov.
 Napíšte k slovám, koľko vecí/javov pomenúvajú.

KOPEC

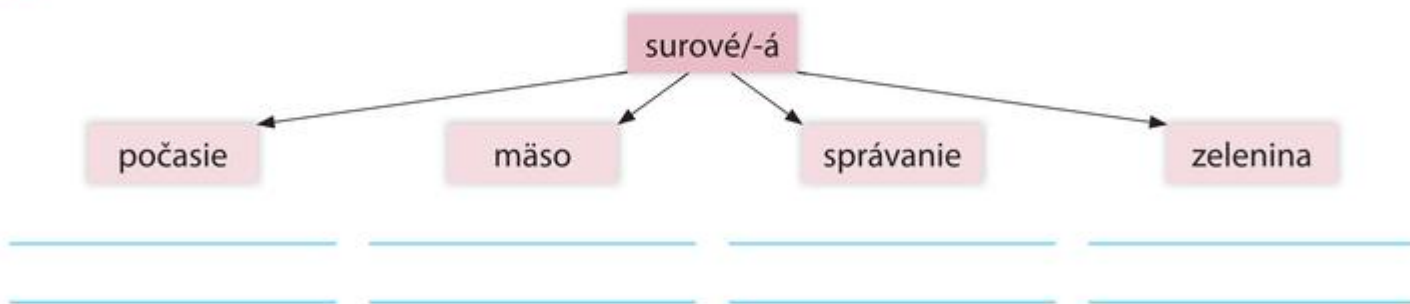
ROVINA

ZOŠIT

d) Pokračujte v bádani o varenom a surovom vajíčku. Vysvetlite význam samotných slov.

- varený _____
- surový _____
- naklonený _____

e) Od čoho závisí význam prídavného mena v týchto spojeniach? Napíšte významy pomocou synonym.

2. Ktoré slovo patrí do skupiny? Vysvetlite, ktoré významy má slovo v jednotlivých slovných spojeniach.

3. Slová roztriedte podľa počtu významov. V prípade potreby použite KSSJ.

opica	členok	komár	zebra	húf	medveď
kozmos	kobylka	hrom	pomaranč	koza	bubeník
kôň	slimák	náhrdelník	kohútik	kúpeľňa	hviezda

Jednovýznamové slová	Viacvýznamové slová

4. a) Pracujte v dvojiciach. Vyhľadajte a podčiarknite v texte viacvýznamové slová. Vypíšte ich a k prvému významu slova dopíšte ďalší význam.

Brat sa naozaj správa ako tupec. Škola ho nebaví, ale pritom známky vôbec nemá zlé. Keby chcel, bol by jednotkár. A tie jeho reči, že načo myslieť na budúcnosť. Že dôležitá je prítomnosť. Úplné kraviny. Aj som mu povedala, že nerozumiem jazyku jeho kmeňa. Ale to zas nepochopil on. Jasné, že budúcnosť je dôležitá. Aj mamina stále vraví, aké dôležité je mať nejaký sen a postupne si ho naplňať. A že nie je úplne jedno, aké má človek známky, že tie zlé sa s ním potom vezú. Braček nad tým len mávne rukou. A potom to tak aj vyzerá: nezaujímá ho absolútne nič, iba počítačové hry a blbý Rammstein, z ktorého raz na sto percent ohluchne. Nuž ale niekedy je aj zlatý.

Gabriela Futová, Roman Brat: Zmätené dvojčky zo slepej uličky

_____ – 1. pokrvný príbuzný	2. _____
_____ – 1. stupeň hodnotenia prospechu	2. _____
_____ – 1. vyjadrovanie	2. _____
_____ – 1. reči	2. _____
_____ – 1. príbuzné spoločenstvo	2. _____
_____ – 1. túžobné želanie	2. _____
_____ – 1. nedostatočné	2. _____
_____ – 1. milý	2. _____

b) Aký postoj zaujímal sestra k bratovi a ktoré slová jej postoj prezrádzajú?

_____ – _____

_____ – _____

c) Ako nazývame slová, ktoré prezrádzajú sestrin citový postoj k bratovi?

5. Roztriedte citovo zafarbené slová.

potiahnuť (napr. peňaženku), sestrička, usmrkanec, rehoť sa, noštek, oco, ukrutánsky, tata, darebák, Lucka, brbláť, ručisko

Kladný citový postoj			Záporný citový postoj		
zdrobneniny	domáce mená	zjemňujúce slová	zveličujúce slová	hanlivé slová a nadávky	zhoršujúce slová

6. Pozbierajte v kapitole (od s. 4 po s. 23) múdre odkazy a zatriedte ich do správnych škatúl.

› Za koľko týždňov žaby kŕkajú pred Dzurom, za toľko po ňom budú mlčať.

7. V zašifrovanom rozhovore objavte, ako sa nazývajú spôsoby tvorenia nových slov.

A Dala sk? Nie.

B A nie odo dz? Vo v!

8. Vypátrajte a doplňte základové slovo.

-nik -ik
-ový d_____ -ivý
-isko

-ár -ný
-ok k_____ -isko
-istý

9. Pomocou vhodných slovotvorných predpôn alebo prípon odvodte nové slová. Odvozené slovo napíšte v slovnom spojení.

cesta – lesná cestička/cestný obrubník viesť – _____
mobil – _____ kôň – _____
cváľať – _____ rozprávkar – _____
planúť – _____ archeológ – _____
ker – _____ bežec – _____
rýchly – _____ deň – _____

10. Doplňte správne slovotvorné predpony alebo prípony.

Röntgenolog _____ si sadla za stol _____ a mňa _____ sadila tiež, vedľa bola stol _____. Pozrela si snímku a _____ konštatovala, že ramen _____ kĺb je v poriadku, prasknutá je kosť na _____ laktí. Moja zlomen _____ teda _____ šťastie _____ bola vážna. Môže za ňu priehl _____ v asfalte, keď som si elegantn _____ plávala na kolieskových korčuliach ulicou. _____ ďaleko bol mest _____ park a autobusová čak _____. Nejaká študent _____ mi _____ behla na pomoc. Okoloidúca chodk _____ volala sanitku. Záchran _____ ma usadil na seda _____ a o chvíľu ma prehliadol lek _____. Z myšlienok ma vyrušila sestr _____: „Ty chceš byť športovk _____? Ukážem ti, ako budeš o pár dní s rukou cvičiť!“

11. Rozlíšte, či je v slove prípona -ov/-ova alebo -ový/-ová. Chýbajúcu hlásku doplňte.

bratov _____ izba pani učiteľka Bratov _____ pani Muchov _____ Nezábudkov _____ ulica
 Muchov _____ grafická tvorba Borodáčov _____ manželka Štúrov _____ ulica Lipov _____ ulica
 Lipov _____ hudobná novinka Volám sa Eva Jánov _____. Jánov _____ dcéra slečna Borodáčov _____

12. a) Odpovedzte jedným slovom.

> Nechce sa mu ani prstom pohnúť.

Ktorý materiál nehorí? _____ Ktoré meno má svoju bránu? _____
 Ktorý predmet má dej? _____ Ktoré hory nemôžu byť prvé? _____
 Ktorý ostrov je polovičný? _____ Ktorá litera má rada túru? _____

b) Podčiarknite slovo, ktoré nie je zložené.

13. a) Pracujte v piatich skupinách. Skupina preskúma slová v rámci a určí, ktoré slová sú pôvodné (neodvodené), ktoré sú odvodené a ktoré sú zložené.

b) Tvoríte Skupina spoločne vytvorí z týchto slov príbeh a prezentuje svoje zistenia i príbeh pred triedou.

1.	2.	3.	4.	5.
lesostep múdry veľkomesto knížnica veľavravný dobrodruh vetrisko studňa	bystrina bledozelený nevädza nosohltn lekárnička letorast slávobrána líce	kávovar kružidlo juhovýchod krik sýkorka veľkoobchod presladený srdcervúci	krupobitie dážď škodoradosť veselohra lienka pochváliť sesternica slnovrat	šteniatko zúbok sloboda modrý čiernovláska snehobiely dennodenne olejomaľba

Skupina	Pôvodné (neodvodené) slová	Odvodené slová	Zložené slová

14. Vysvetlite rozdielne písanie zložených slov.

stádo čiernohnedých koní, pyžamo s hnedo-bielym prúžkom, sladkokyslý nálev, dvojizbový byt, 2-posteľová izba, orechovo-hrozienková plnka

15. Zahrajte sa so slovom. Poskladajte z jeho písmen čo najviac slov.
(To isté písmeno môžete použiť i viackrát.)

ATMOSFÉRA

16. K vyznačeným slovám napíšte po dve synonymá a jedno antonymum.

chápať učivo

je dôverčivý

obstojný výsledok

spravodlivý človek

nadobudnúť majetok

láskavý prístup

charakteristická vlastnosť

je tvrdohlavý

17. a) Prečítajte si úryvky z dvoch piesní. Aká je medzi nimi významová súvislosť?

A

Ej, ušni mi, ušni
dzecinočko moja,
com' ce vipitala
od miloho Boha.

Perši mi pitala,
bi mi ce Pan Boh dal,
a teraz ho pitam,
bi ci zdravička dal.

ľudová pieseň

B

Mama je mama,
stále ju máš,
nad твоjím spánkom
vždy drží stráž.

Mama je vždy mama,
daruje ti reč.
Mama je vždy mama,
keď všetci zmiznú preč.

Hudba text: Peter Nagy

- b) Ktorá podoba slovenského jazyka sa uplatňuje v ukážke A a ktorá v ukážke B?

A _____ B _____

- c) O ktorý druh piesne ide v jednotlivých ukážkach?

A _____ B _____

- d) Text piesne v ukážke A povedzte v spisovnom jazyku.

- e) V ktorom výkladovom slovníku si môžete overiť význam spisovných slov?

18. a) Ktorým spisovným slovom možno pomenovať všetky tieto slová?
 b) Vyhľadajte a podčiarknite nárečové slovo, ktoré sa používa vo vašom regióne.

bamborky,
 bandurky, bobále, bombíre,
 brambory, bumbury, erteple, grumbíre, budky
 a grumble, grule, grumbolce, krumpke, chromple,
 kompere, krompachy, krompašky, krompary,
 krompele, krumpolce, šupáky, švábky,
 zemňáky, zemňoky

19. a) Prečítajte text.

Sestra pracovala na chirurgickej klinike pre domácich miláčikov. Raz ju v práci čakala krásna pozvánka na oslavu narodenín. Oslava sa mala konať v úžasnej reštaurácii. Sestra sa na túto spoločenskú udalosť dôkladne pripravila. Hostia sa pomaly schádzali. Pri dverách ich vítal personál. Hostia sa pousádzali k slávnostne prestretému stolu. Prišli čašníci v bielych rukavičkách. Kreslo pre oslávenca za vrchostolom bolo ešte prázdne. Potom hostiteľka kývla na čašníka. Mladý čašník slávnostným krokom pristúpil k dverám a otvoril ich. Vstúpil oslávenec s bielym motýlikom pod krkom. Pani mu kývla rukou, aby si sadol do kresla: „Hop, Rexo! Dnes je tvoj deň.“ Ale štvornohý oslávenec zvolil cestu popod stôl. Vôňa topánok mu povie, s kým má dnes tú česť.

- b) Pomocou úloh si precvičte vedomosti zo slohu.

- V ktorej osobe je rozprávanie napísané? _____
- Podčiarknite priamu reč. _____
- Prečo nie je v rozprávaní uvedený opis oslávenca? _____
- Nájdite v rozprávaní jeho jednotlivé časti (úvod, zápletku, vyvrcholenie, obrat, rozuzlenie) a značkou ┐ vyznačte odseky.
- Vymyslite názov, ktorý neprezradí, aké prekvapenie čaká čitateľa. _____

↻ V slovnej zásobe rozlišujeme slová podľa **citového zafarbenia** ➔ **neutrálne** *jedlo, jesť*
 ➔ **citovo zafarbené** (expresíva) *gebuzina, nadžgávať sa*

↻ Nové slová vznikajú **odvodzovaním** a **skladaním**.

- **Odvožené** slovo vzniká zo základového slova pridaním **predpony** (**roz**cvičiť) alebo **prípony** (**cvičiteľ**) k slovotvornému základu.
- **Zložené** slovo vzniká spojením dvoch slov alebo dvoch slovotvorných základov (**trojuholník**, **zemepis**).

↻ **Rozprávanie**

- môžeme tvoriť v **1. osobe** alebo v **3. osobe**.
- oživíme **opisom** (osoby, prostredia) a **priamou rečou**.
- má svoju **stavbu**: úvod, zápletku, vyvrcholenie, obrat, rozuzlenie.

Je takmer nemožné nájsť úplný pokoj a ticho?

konkrétne a abstraktné podstatné mená • privlastňovacie prídavné mená individuálne a druhové
• argument a protiargument v diskusii • charakteristika

„Je takmer nemožné nájsť úplný pokoj a ticho. Dokonca aj keď žijete v prírode ďaleko od dopravných a stavebných prác, váš domov je pravdepodobne naplnený bzučaním moderných spotrebičov.“

Zuzana Lobotková, 15. februára 2016 10:00

Dlhodobý environmentálny hluk siahajúci nad určitú úroveň môže mať negatívny vplyv na vaše zdravie.

Tieto účinky môžu byť fyzické, mentálne a môžu dokonca narušiť detské učenie.

Nedávny výskum ukázal, že cestná premávka a hluk lietadiel zvyšujú riziko vzniku vysokého krvného tlaku, a to najmä hluková záťaž v noci.

Štúdia hluku lietadiel v okolí londýnskeho letiska Heathrow odhalila, že vysoké hladiny hluku lietadiel boli spojené so zvýšeným rizikom hospitalizácie a úmrtí na mŕtvicu a srdcové ochorenia v jeho okolí.

webmagazin.teraz.sk (úryvok, upravené)

1. a) Prečítajte text.
b) Čo je témou textu?

c) Považujete problém opísaný v texte za skutočný a závažný? Je dôležité naň poukazovať a diskutovať o ňom? Povedzte svoje skúsenosti a svoj názor.

d) Popremýšľajte nad každou vetou textu a na správne miesta doplňte slová:

argument

názor

tvrdenie

dôkaz

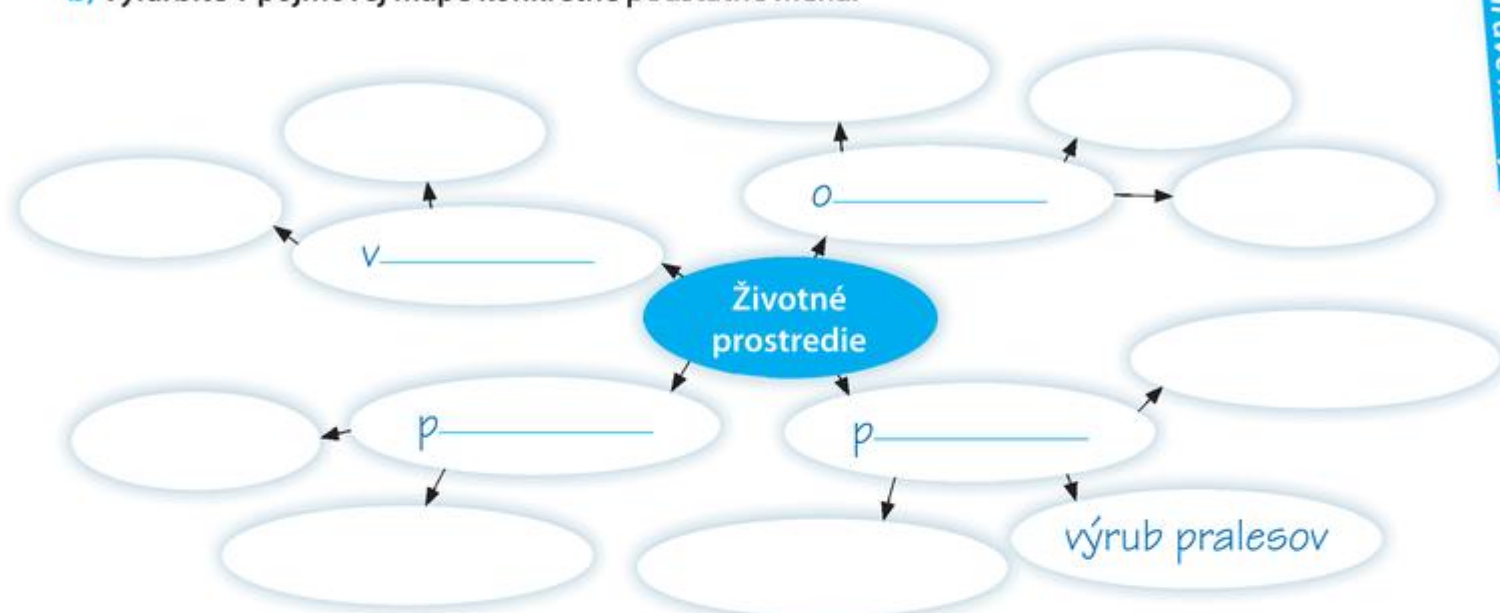
vysvetlenie

2. a) Prečítajte text znova a podčiarknite konkrétne podstatné mená.
b) Súťažte: spočítajte abstraktné podstatné mená. Kto sa najviac priblíži k správnejmu výsledku, zaslúži si potlesk.
c) Každý žiak si vyberie jedno abstraktné podstatné meno a predvedie ho pomocou pantomímy.

3. a) Pracujte spoločne.

- Čo poškodzuje jednotlivé zložky životného prostredia?
- Ktoré konkrétne činitele znečisťovania životného prostredia poznáte?

Urobte si brainstorming a nápady vpište do pojmovej mapy, ktorú si rozšírite podľa potreby. Do riadkov napíšte dôsledky poškodzovania životného prostredia.

b) Vyfarbite v pojmovej mape konkrétne podstatné mená.

Dôsledky: _____

4. Napíšte do tabuľky konkrétne a abstraktné podstatné mená tak, aby navzájom súviseli.

Konkrétne podstatné mená		Abstraktné podstatné mená	
rastliny, stromy	nástroje, predmety	časové vzťahy	deje, činnosti
smrek	rýľ	jeseň	sadenie

5. Rozpleťte neposlušné podstatné mená, ktoré si navzájom povymieňali hlásky alebo slabiky. Abstraktné podstatné mená podčiarknite.

BABLINA

RADEJ

BÔL

BULKÓN

STÔĽ

NÁDOSŤ

6. V ktorej z možností sa nenachádza abstraktné podstatné meno?

- A.** batoh, myseľ, leto, žrebec, šišky

C. výrastok, kôra, obuv, hrmavica, kukučka

B. kura, hladoš, ukazovák, kráľovná, more

D. tlačivo, montáž, koniec, vnučka, palacinka

7. a) Precvičte si pravopis podstatných mien.

Vedc____, biológ____ a ochranc____ prírod____ dôrazne upozorňujú na to, v akom stupn____ poškodenia a ohrozenia sa nachádza naše životné prostred____. Poloha Slovenska v strede Európy____ a na hranic____ Karpát a Panónskej nížiny____ podmieňuje bohatosť flóry____ a fauny____. V množstve 12-tisíc rastlinných druh____ sú zastúpené tak teplomilné a suchomilné, ako aj nížinné a vysokohorské rastliny____. Veľká časť z nich sa však nachádza v ohrozen____. Les____, nížiny____ i pol____ sú domovom pestrých druh____ zvier____. Riek____ a mokrad____ obývajú mnohé druhy____ rýb i hmyzu. Celkovo na Slovensku máme vyše 28-tisíc živočíšnych druh____. Strat____ jedného druhu organizmu môžu však ovplyvniť život____ iných. Je dôležité poznať význam pestrost____ našej prírody____. Treba sa o ňu starať a chrániť si ju ako najväčšie bohatstvo____. Príkladom sú aktivity____ ochranárov____, ktorí sledujú a ochraňujú hniezda____ s mláďatami____ vzácných vtákov____.

b) Ku každému vzoru vyhľadajte a napíšte jedno podstatné meno z úlohy a) v základnom tvare.

chlap____ hrdina____ dub____ stroj____
 žena____ ulica____ dlaň____ kosť____
 mesto____ srdce____ vysvedčenie____ dievča____

8. a) Prečítajte text a povedzte k téme svoje skúsenosti.

Dušanov huňatý pes ťažko dýcha, potáca sa, nuž ho Dušan rýchlo vezie na veterinárnu stanicu. Na psíkových očiach vidno únavu a apatiu. Veterinárkin pohľad na psíka je pozorný, skúmavý, no vyjadrenie je stručné: „Váš psík je dehydrovaný.“

Aby sme s našimi psími, mačacími, zajačacími a morčacími miláčikmi nemuseli v horúčave letného dňa vyhľadať súrnu pomoc, nedopustíme, aby trpeli prehriatím a smädom. Mimoriadne horúce letá v posledných rokoch sú pre zvieratá veľmi náročné. Pred spaľujúcim slnkom, horúčavou a smädom sa tie, ktoré chováme doma, nedokážu chrániť samy. Psy a mačky, ktoré doma chováme najčastejšie, na rozdiel od nás nemajú potné žľazy po celom tele. Pes sa môže zbaviť prebytočného tepla iba labkami a dýchaním s vyplazeným jazykom. V horúčavách sú najzraniteľnejšie mláďatá a staré alebo choré zvieratá. A nezabúdajme aj na našich vtáčích priateľov! Aby bez ujmy zvládli tropické leto, potrebujú mať všetci prístup k čerstvej vode a tienistému miestu!

b) Vypíšte do tabuľky po tri prídavné mená podľa druhu.

Prídavné mená			
akostné	vzťahové	privlastňovacie	
		individuálne	druhovú

c) Určte rod, pád, číslo a vzor prídavných mien v slovných spojeniach.

veterinárkin pohľad – _____ na psíkových očiach – _____

horúce letá – _____ prebytočného tepla – _____ >>>

►►► d) V riadku podčiarknite prídavné meno, v ktorom sa uplatňuje pravidlo o rytmickej krátene.

- Dušanov huňatý pes, veterinárna stanica, skúmový pohľad, zraniteľné mláďatá
- v posledných rokoch, stručné vyjadrenie, horúce letá, náročné podmienky

e) Roztriedte druhové prídavné mená podľa toho, či sa v nich dodržiava alebo nedodržiava pravidlo o rytmickej krátene. (Prídavné mená napíšte v N sg. muž. rodu.)

z gunárieho sykotu

po dropích chodníčkoch

v dievčích slzách

z dračích zubov

na červiacom tele

v čajčom škrekte

o motýľom lete

do brhličieho hlasu

z dudčích pierok

Privlastňovacie prídavné mená **druhové**

pravidlo o rytmickej krátene sa dodržiava	pravidlo o rytmickej krátene sa nedodržiava

9. Porovnajte svojich spolužiakov/spolužiačky pomocou prídavných mien v 2. stupni.

Použite prídavné mená a ich antonymá:

veselý – vážny, vysoký – nízky, rýchly – pomalý, smelý – bojázlivý, mlčanlivý – výrečný, rozhodný – váhavý.

Igor je veselší ako Andrej, ale vážnejší než Michal.

10. Precvičte si pravopis prídavných mien.

Pes je oddan_, vern_ a prítuln_ chlpáč. Ľudia si vyberajú z rozličn_ ch ps_ ch plemien. Každé sa vyznačuje charakteristick_ m_ črtami a vlastnosťami. Tí najinteligentnejš_ psi pomáhajú zachrániť straten_ ch turistov v horách alebo vypátrať lyžiarov zmeten_ ch lavínou.

V niektorých situáciách sú psi ozajstn_ hrdinovia. Sused sa venuje ich výcviku a je pri tom prísne_ a dôsledn_. Susedov_ psi nesmú zabehnúť do susedkin_ ch kvetinov_ ch záhonov ani zavrčať na susedov_ ch nezbedn_ ch šarvancov. Sú to najmilš_ a najpriateľskejš_ psi na celej ulici. Raz susedkin_ príbuzní natočili o psoch video a zverejnili ho na YouTube. Psi sa stali znám_ a slávn_ medzi milovníkmi zvierac_ ch videí.

11. a) Potichu si prečítajte text a predstavte si osobu, o ktorej sa v ňom hovorí.

b) Ako sa nazýva druh opisu v tomto texte? _____

Nie princezná – princezné sú iba pekné. Eleanorina matka bola nádherná, vysoká, vznešená, so širokými plecami a štíhlym driekom. Jej kosti vyzerali dômyselnejšie ako kosti iných ľudí. Akoby ich nemala len na to, aby ju držali vo vzpriamenej polohe – akoby mali aj iný význam. Mala výrazný nos, ostrú bradu a výrazné črty tváre. Pri pohľade na ňu ste mali pocit, že ju vyrezali do provy vikinskej lode alebo nakreslili na bok lietadla.

Rainbow Rowel: Eleanor a Park

c) Podčiarknite v texte prídavné mená.

Ako bude vyzerat' svet v 80. rokoch nášho letopočtu?

zvrtné a nezvrtné slovesá • plnovýznamové a neplnovýznamové slovesá
• slovesné spôsoby • príslovky • vokalizácia predložiek • mimika a gestá

Miesto na ilustráciu.

Priatelia sa vybrali k točitém schodom, ktoré viedli do ďalšej sály. V nej stáli regály s knihami. No priateľov zaujímal len jeden konkrétny regál na konci sály. Krátko na seba kývli hlavami, potom ho spoločnými silami odsunuli. Pred nimi stála brána do Tempusu ozdobená hviezdami, slnkami, mesiacmi, škaredými tvármi a lebkami. Deti chvíľu váhali.

Nikto z nich sa neodvážil urobiť prvý krok. Kija zrazu vyskočila a zavesila sa na kľučku. Brána sa ťažkopádne otvorila. Z modrastého svetla sa na nich vyvalila hmla. Uvideli nespočetné množstvo dverí, nad ktorými boli napísané jednotlivé roky. Detektívi v čase sa k sebe pritísli a hľadali dvere s číslom 80 nášho letopočtu.

Fabian Lenk: Detektívi v čase. Červený pomstiteľ

1. a) Prečítajte si úryvok z knihy a predstavujte si jeho prostredie a dej.
b) Na akú výskumnú cestu a prečo sa vybrali priatelia s mačkou Kijou? Hovorte svoje predstavy.
c) V ktorej osobe a v ktorom slovesnom čase je vyjadrené dobrodružstvo mladých priateľov? Podčiarknite aspoň tri slovesá, ktoré to dokazujú.
d) V ktorej časti rozprávania by ste zmenili slovesný čas tak, aby sa dej spomalil?
e) Nakreslite si k úryvku ilustráciu a staňte sa tak spoluilustrátorom učebnice.

2. Prečítajte si text znova a vypíšte *nezvrtné* a *zvrtné* slovesá.

Nezvrtné slovesá	Zvrtné slovesá

3. Napíšte po tri návrhy k otázkam.

- Čo by mohli deti uvidieť za dverami s číslom 80 nášho letopočtu?

- Čo by sa im mohlo páčiť?

Rastú ako huby po daždi.

4. Tvoríte Napíšte, čo by ste vy

- chceli zažiť v budúcnosti. _____

- nechceli zažiť v budúcnosti. _____

5. Rozpleťte slovesné tvary a roztriedte ich podľa slovesného spôsobu.

 ZAHRAJMESAPOMOHLIBYPRIŠIELBYPIPONÁHLAJSAUVIDELISTOJTEJEDOLBYSOM
TEŠÍMSAOČAKÁVALIBYSMEBUDEVOLAŤKVÍLILOUHNIBUDESUAUČIŤPRINIESLIBYSTE

Oznamovací spôsob	Rozkazovací spôsob	Podmieňovací spôsob

6. Tvoríte K neplnovýznamovým slovesám doplňte plnovýznamové sloveso a utvorte vety, ktoré súvisia s vašim vzdelávaním alebo s vašou záľubou.

chcieť, môcť, smieť, musieť, začať, ostať, prestať

7. a) Prečítajte vety a posúďte, čo v nich chýba.
b) Do viet doplňte vhodné slová z ponuky a určte ich slovný druh.

 náročky, hravo, časom, príjemne, vonku, doma, úmyselne, po španielsky,
dovčera, náhodou, zďaleka, neskoro

_____ sa to všetko vyrieši. Všetci sa tu cítili _____. To si urobil _____?

Každý deň sa pravidelne učí _____. _____ zavíjal vietor. Rodičia prídu

_____. Stretli sme sa len _____. _____ nepadla ani kvapka.

Bude niekto _____? Prišli ste _____? Nechali ma _____

hodinu čakať. Každý problém _____ zvládol.

c) Roztriedte príslovky z úlohy b) do tabuľky. Zakrúžkujte tie príslovky, ktoré sa dajú stupňovať.

Príslovky			
miesta	času	spôsobu	príčiny

8. a) K príslovkám doplňte antonymá.

často – _____ zvláštne – _____
 zrána – _____ riskantne – _____
 hlučne – _____ dnes – _____
 vodorovne – _____ chvatom – _____
 hnevlivo – _____ isto – _____

b) Vyberte si jednu dvojicu prísloviok, ktoré sa dajú stupňovať, a použite ich v samostatných vetách v druhom alebo treťom stupni.

9. a) Spojte čiarou otázku so správnou príslovkou.

b) Otázky vyfarbite podľa druhu prísloviok štvorakými farbičkami.

				
naschvál	nahusto	úprimne	sprava	do zajtra
po slovensky	vnútri	dávno	von	od vlni
				

10. a) Prečítajte text.

Volám sa Karol. Karol Lopata. Vlastne, ja sa ani nechcem volať Karol. Nevie, kto mi také meno vybral. Teším sa na večer, keď som sám vo svojej izbe a odnikiaľ už nepočujem:

– Karol! No tak Karol, prines mi, prosím ťa, zo schránky poštu! V noci snívam, že som dobyvateľ vesmírnej planéty, no ráno, ráno sa opäť budím ako Karol. Pýtal som sa na to ota, ten ma ale poslal za mamou. Mama mi naliala do šálky kakao, k nemu položila croissant.

– Zlatúšik, tvoj deduško sa volal Karol, bol to klavírny virtuóz, preto sme na jeho česť a pamiatku dali tebe jeho meno! Vypi kakao, zjedz croissant a bež do školy! Ako mi to znelo:

– Preto sme tebe dali jeho meno! Mama ešte tak smiešne pred sebou gestikulovala rukami ako reperka.

Maroš Andrejčík: Izba snov

b) Vyhľadajte príslovky a podčiarknite ich.

c) Porozmýšľajte, do ktorých viet by ste chceli pridať príslovky, a svoje návrhy povedzte.

d) Zakrúžkujte v texte spojky.

e) Vypíšte predložky spolu so slovom, ku ktorému patria. Určte pád, s ktorým sa predložky viažu.

_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____
_____	_____	_____

f) V predchádzajúcich slovných spojeniach podčiarknite vokalizované predložky.

11. Vety si polohlasne prečítajte a dopĺňajte správne predložky *s, z, v, k/so, zo, vo, ku*.

_____ sestriným narodeninám som vymyslel prekvapenie. Akési kroky sa ticho blížili _____ dverám. Kapor už pláva _____ vani. _____ triedy sa ozýval veselý smiech. Lístie _____ stromov už dávno spáchlo. Denisa sa najviac priatelí _____ Zuzkou. _____ vlaku vystúpilo veľa ľudí. Juraj sa zobudil _____ sna celý vylakaný. _____ máji chceme ísť _____ známymi na zápas do Barcelony. Psík podišiel celkom blízko _____ mne. V stredu chodím na tréning _____ Otom.

› Dobrý sused lepší ako rodina.

12. a) ☺ Poznáte históriu svojho osobného/krstného mena?

Vedzte so spolužiakom/spolužiačkou v lavici dialóg o svojom mene: kto ho vybral, prečo práve toto meno; ako ste spokojní so svojim menom, akú podobu má vo vokatívne a pod.

b) Skúste mimikou vyjadriť svoje pocity, keď vás oslovia skomoleným menom, prezývkou, zdrobneninou alebo najobľúbenejšou podobou vášho mena.

13. Čo vyjadruje mimika a gestá dievčaťa na obrázkoch? Mimiku vyjadrite slovne a zapíšte ju ako priamu reč.

14. a) Čítajte text s porozumením.

Problém je, že Eliášova mama ani ocko už nemajú rodičov, a tak Eliáš vyrastá bez starkých. Takú smolu má len málokto. Kam sa pozrie, všetky deti z okolia sú na tom lepšie. Napríklad Viktorka – tá má z každého po dva kusy. Emil vlastní dve babičky a jedného dedka, a toho dokonca s potetovanou hlavou. Milan má tiež dvoch dedkov, tučného a ešte tučnejšieho. Janko má síce len jednu babičku, ale majsterku v hode guľou. Najlepšie je na tom Lucia – tá má tri babičky a dvoch dedkov, jedného dokonca z Číny. Tá musí mať toľko drakov!

Ale nejde len o drakov. Babičky a dedkovia majú aj mnoho ďalších výhod. Pokojne vám rozpovedia nejakú vtipnú historku z detstva hoci aj desať ráz, lebo zabudli, že ju už niekedy rozprávali. Deduškovia vedia vyrobiť prak, no tiež vedia, že sa to nesmie, a tak to robia tajne. Vymyslia dobrú skrýšu niekde v parku, aby ste prak nemuseli niešť domov a aby mama s ockom nevraveli, že také nebezpečné veci deťom do rúk nepatria. Babičky vedia zase šikovne upražiť karamel, ale vedia, že v ňom nie sú žiadne vitamíny, a tak ho robia, len keď sú s vami samy, aby mama s ockom nepovedali, že priberiete a pokazíte si zuby.

Jana Procházková: Eliáš a babička z vajíčka (úryvok)

- b) ☺ Ktorá z osôb v texte má najviac starých rodičov a ktorá už nemá žiadnych?
- c) ☺ Koľko starých rodičov spolu by malo patriť k deťom z prvého odseku?
- d) ☺ Diskutujte o tvrdení *Babičky a dedkovia majú mnoho výhod*. Pridajte svoje skúsenosti.
- e) ☺ Okrem vlastností spoločných pre starých rodičov majú vaši starí rodičia iste aj svoje typické, neopakovateľné vlastnosti. Ktoré sú to?
- f) 📁 Napíšte výstižnú charakteristiku jedného zo svojich starých rodičov.

Čo sú cicavce?

základné vetné členy • vyjadrený a nevyjadrený podmet
• slovesný a slovesno-menný prísudok • prísudzovací sklad
• statický opis • dynamický opis

Cicavce sú teplokrvné živočíchy. () Majú pevnú kostru a srst'. () Udržujú si svoju telesnú teplotu aj za chladného počasia. () Mláďatá sa u väčšiny cicavcov vyvíjajú v tele matky. () Po narodení kŕmi samica mláďatá mliekom z vlastného tela. () Mlieko obsahuje všetky živiny potrebné pre zdravý vývin mláďaťa. () Mláďatá ježury a vtákopyska sa liahnu z vajícok. () Kengurino mláďa po narodení zostáva v matkinom vaku asi šesť mesiacov. () Cicavcom sa väčšinou dobre vyvinul zrak, čuch a sluch. () Pre väčšinu cicavcov je najdôležitejším zmyslom čuch. () Čuch im pomáha zachytiť prvé známky nebezpečenstva. ()

1. a) Prečítajte text.

b) Vyhľadajte a podčiarknite v texte päť kľúčových informácií. Porovnajte si navzájom svoje riešenia.

c) Pomocou otázok (Kto/Čo robí? a Čo robí podmet?) vyhľadajte základné vetné členy.

• Podmet podčiarknite modrou a prísudok červenou farbičkou.

• Nevyjadrený podmet doplňte pomocou zámena do zátvorky za vetou.

d) Ako sa nazýva sklad (dvojica), ktorý tvorí podmet s prísudkom?

2. Vyhľadajte prísudky a odlišnými farbičkami podčiarknite slovesný a slovesno-menný prísudok.

Dominik bol už v detstve veľmi neposedný. Miloval pohyb a šport. Neskôr sa začal venovať hokeju. Pravidelne navštevuje tréningy. Je zodpovedný hráč. Tréner sa naňho môže spoľahnúť. Spoluhráči ho uznávajú. Dominik je aj dobrý kamarát. Bude raz Dominik kapitánom? V meste je nový hokejový štadión. Už naňho čaká.

3. Vypĺňte roháčik.

1. tajnička
2. odliat' (2. os. sg., rozkaz. spôsob)
3. vzor podstatných mien
4. meniť (2. os. sg., rozkaz. spôsob)
5. citoslovce
6. tvrdá spoluhláska

	1.	2.	3.	4.	5.	6.
1.						
2.						
3.						
4.						
5.						
6.						

Štyri ruky viac urobia ako dve.

- 4. Tvoríte** Čo robia ľudia na obrázku? Čím sú? Napíšte vety o ľuďoch na obrázku. Použite slovesný aj slovesno-menný prísudok.

- 5. a)** Prečítajte text.

Máte už v záhrade či na balkóne krmidlo pre vtáčiky? Prečítajte si o tom.

Sneh napadal presne na Martina. Prituhol aj mráz. Okolo domov sa potulujú vtáky. Objavili sa sýkorky. Za nimi prileteli drozdy. Aj stehlíky hľadajú čosi pod zub. Vtáčiky potrebujú našu pomoc. Kŕmidlo pre vtáky sme nemuseli kupovať. Paľo urobil kŕmidlo z plastovej fľaše. Milanov otec zhotovil zas drevené kŕmidlo. Milan doň nasypal vtáčí zob. Vtáčiky šikovne vyzobkávajú semienka.

Podľa knihy Zálesácke dni dnes od Ľuby Kvietkovej

- b) Podmet podčiarknite **modrou** a prísudok **červenou** farbičkou.

- podmetu? _____ • přísudku? _____

- 6. Tvoríte** Napište výstižne statický opis na tému *Najzaujímavejšie miesto, ktoré som kedy navštívil/-a.*

[illegible]

TEST 1

Strachoško

K potôčiku prišla líška. A za starou sa krbálajú tri malé líštatá. Líška rovno vošla do vody. Na tom mieste bol potok plytký. Líška si ani nezamočila bachor. Brodila sa až k vyčnievajúcej kameňu. Začala volať za sebou mláďatá. Mláďatá však len pobehujú po brehu. Zrážali sa do kľbka. Kňučali. Chceli ísť za mamou. Ale báli sa vody. Ktorési aj omočilo labku. No chytro odskočilo preč. Líšku bojzlivosť detvákov nahnevala. Vrátila sa na breh.

Kňučavým hlasom im začala dohovárať. Líštatá sa na ňu vešali. Šklbali jej orandaný kožuch. Váľali od radosti kotrmelce. Stará líška znova vošla do potoka. No líštatá sa z brehu ani nepohli. Mat' musela ísť opäť na breh. Zlostne štekala. Napokon sa jedno líšťa osmelilo za matkou. So smelým mláďaťom sa skryla do vysokej trávy. Dve opustené líštatá sa išli od náreku potrahať. Čo mala úbohá líščia mat' urobiť? Znova sa vrátila. Osmelilo sa druhé mláďa.

Tretie, strachoško, len žalostne pišťalo. To sa už líška napajedila. Jediným dlhým skokom preskočila potok. Mláďaťu len labou frk, frk po kožušku. A potom ho ňufákom šmyk rovno doprostred potoka. Hneď za ním skočila aj ona. Malý neboráčik bol mokrý až po uši. No už čľapotal za matkou na druhý breh.

Rudo Moric: Parožtekovci (upravené – súvetia na jednoduché vety)

1. Prečo sa líška podľa textu skryla do vysokej trávy?

- A. Aby v mláďatách podnietila hravosť.
- B. Aby v mláďatách vzbudila strach.
- C. Aby mláďatá upozornila na skrýšu.
- D. Aby si mohla aj s mláďaťom oddýchnuť.

2. Ktorá veta z textu nie je priradená k správnej časti kompozície rozprávania?

- A. Úvod – *Začala volať za sebou mláďatá.*
- B. Zápleтка – *Líška rovno vošla do vody.*
- C. Obrat – *To sa už líška napajedila.*
- D. Rozuzlenie – *Malý neboráčik bol mokrý až po uši.*

3. Príbeh z ukážky je rozprávajú v 3. osobe, pretože

- A. o tom, čo robili postavy, hovorí rozprávač.
- B. zvieracie postavy by nemohli hovoriť príbeh v 1. osobe.
- C. medzi postavami sa nevyskytuje dialóg v 2. os.
- D. všetky slovesá sú v 3. osobe sg. prítomného času.

4. Ktorá veta by oživila rozprávanie ako priama reč s úvodzacou vetou? Doplňte chýbajúce úvodzovky.

- A. Malý neboráčik rýchlo čľap-čľap za mamou.
- B. Mláďaťu len frk, frk po kožušku.
- C. A potom ho ňufákom šmyk do potoka.
- D. Čľup a líška už bola vo vode!

5. V ktorej možnosti sú iba citovo zafarbené slová?

- A. k potôčiku, líška, krbálajú sa
- B. bachor, orandaný, strachoško
- C. napajedila sa, neboráčik, báli sa
- D. líšťa, čľapotal, kňučavý

6. V ktorej možnosti vznikli všetky slová odvodzovaním?

- A. odskočiť, kľbko, bojzlivosť
- B. rovno, vrátiť sa, laba
- C. pišťať, vysoký, matka
- D. skočiť, neboráčik, malý

7. V ktorej možnosti nie je ani jedno abstraktné podstatné meno?

- A. ku kameňu, skok, ňufákom
- B. bojzľivosť, do kľbka, za mamou
- C. do trávy, na breh, po kožušku
- D. uši, do vody, od náreku

8. V ktorej možnosti sa nachádzajú všetky druhy prídavných mien?

- A. malé líštata, horský potok, líškin hnev, mokrý kožuch
- B. rozprávačov hlas, líščia mať, orandaný kožuch, kamenitý breh
- C. rybie chvosty, plytká voda, opustené líšta, do vysokej trávy
- D. smelšie mláďa, líščie labky, úbohý neboráčik, lúčne kvety

9. V ktorej vete je viac než jedno osobné základné zámeno?

- A. Hneď za ním skočila aj ona.
- B. Líštata sa na ňu vešali.
- C. Šklbali jej orandaný kožuch.
- D. Kňučavým hlasom im začala dohovárať.

10. V ktorej možnosti je správny význam vyznačenej príslovky vo vete *A potom ho ňufákom šmyk rovno doprostred potoka.*?

- A. bez ohnutia
- B. kolmo
- C. bez okľúk
- D. vodorovne

11. V ktorej možnosti sú iba príslovky času?

- A. von, preč, úmyselne
- B. chytro, napokon, dnu
- C. zlostne, potom, ráno
- D. znova, opäť, hneď

12. V ktorej možnosti sú iba plnovýznamové slovesá?

- A. prísť, začať, skrývať sa
- B. volať, pobeťovať, odskočiť
- C. byť, musieť, člapotať sa
- D. pišať, krbáľať sa, chcieť

13. V ktorej možnosti nie sú zvrtné slovesá?

- A. osmelilo sa, kňučali, báli sme sa
- B. dohovárala, vrátili sa, boli
- C. skočil som, urobili ste, vošla
- D. nahnevala sa, brodili sa, omočilo si

14. V ktorej možnosti je aj sloveso v tvare 1. os. pl. podmienovacieho spôsobu?

- A. brodili sa, skryli by sme sa, potrhala by
- B. volajú, nepohli by sa, krbáľajte sa
- C. preskočme, nebojte sa, dohovárati by ste sa
- D. napajedili sa, budú pišať, pobeťovali sme

15. V ktorej možnosti je správne vyznačený prísudzovací sklad?

- A. Líška si ani nezamočila bachor.
- B. Brodila sa až k vyčnievajúcemu kameňu.
- C. Začala volať za sebou mláďatá.
- D. Mláďatá však len pobeťujú po brehu.

16. V ktorej vete je vyjadrený podmet?

- A. Zrážali sa do kľbka.
- B. Ktorési aj omočilo labku.
- C. Chceli ísť za mamou.
- D. Ale báli sa vody.

17. V ktorej vete nie je správne vyznačený slovesný prísudok?

- A. Napokon sa jedno líšta osmelilo za matkou.
- B. So smelým mláďaťom sa skryla do vysokej trávy.
- C. Čo mala úbohá líščia mať urobiť?
- D. Dve opustené líštata sa išli od náreku potrhať.

18. V ktorej možnosti je slovesno-menný prísudok?

- A. K potôčiku prišla líška.
- B. A za starou sa krbáľajú tri malé líštata.
- C. Líška rovno vošla do vody.
- D. Na tom mieste bol potok plytký.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.

Dorozumievame sa v súkromí i v spoločnosti

komunikačné situácie

1. a) Pracujte v skupinách. Každá skupina si vyberie dve fotografie (s. 27 a 28) a preskúma ich pomocou otázok.

- V akom vzťahu sú ľudia na fotografii?
- Čo robia?
- Akým spôsobom komunikujú?
- Aký môže byť cieľ ich komunikácie?
- Aké pocity a postoje vyjadrujú neverbálne?
- Koľkí ľudia sú účastníkmi komunikačnej situácie?
- V akom prostredí sa uskutočňuje komunikácia?
- Vysvetlite, v čom sa líši komunikácia ľudí na poslednom obrázku od ostatných situácií.
- Vysvetlite význam ikon v úlohe 4h).

- b) Informujte o svojich zisteniach.

2. a) S ktorými komunikačnými situáciami na týchto fotografiách máte najčastejšie skúsenosti?

- b) Ktorý spôsob komunikácie s ľuďmi uprednostňujete (doma, v škole, s priateľmi)?

3. Vyberte si ľubovoľne jednu zo situácií na fotografiách a zapíšte jej znaky pomocou otázok v úlohe 1 a).

- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____
- _____

POMOCNÍK

Vzťahy: známi, príbuzní,
nadriadení/podriadení,
spolužiaci.

Činnosť: rozprávajú sa, čítajú,
počúvajú, píšú.

Spôsob komunikácie: ústne,
písomne, pomocou techniky,
ikon, gest a mimiky.

Cieľ: niečo oznámiť,
vysvetliť, prezentovať,
vyriešiť, osláviť, dokázať,
o niečom presvedčiť,
na niečom sa dohodnúť.

4. Vyriešte úlohy pri jednotlivých fotografiách.

a) Povedzte desať situácií, v ktorých si ľudia zaslúžia potlesk.

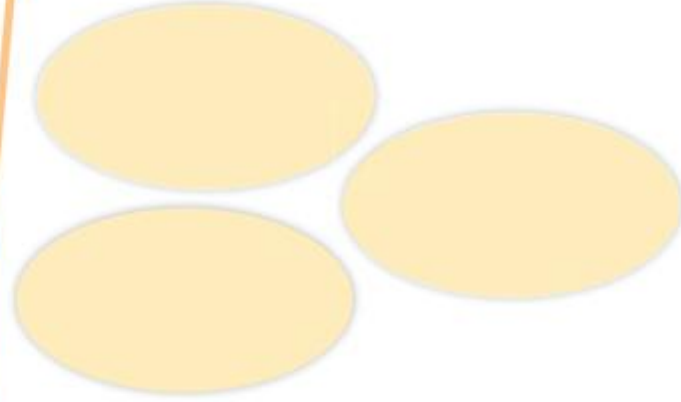
c) Povedzte, v ktorom predmete najradšej prezentujete projekt.

d) Čo je správne a čo nesprávne pri vystupovaní pred skupinou, pred triedou, pred verejnosťou? Zapište si päť najdôležitejších zásad.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

b) Nakreslite 3 symboly vyjadrujúce ocenenie, potlesk.

e) Vymyslite a napíšte testovú otázku k učivu zo slovenského jazyka a k nej štyri odpovede (iba jedna správna).

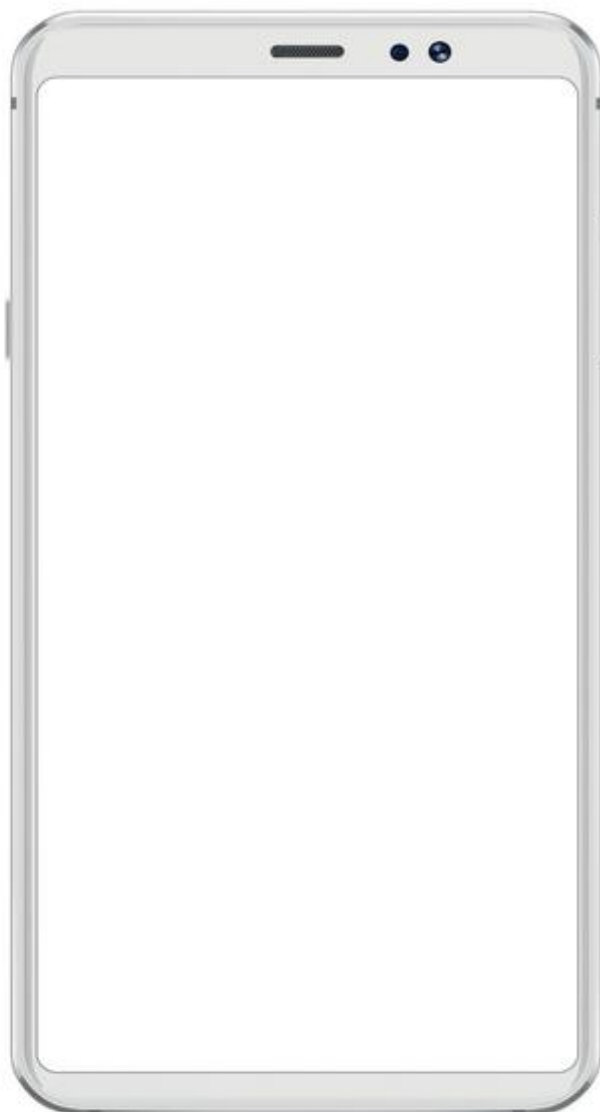
- _____
- _____
- _____
- A. _____
- _____
- _____
- B. _____
- _____
- _____
- C. _____
- _____
- _____
- D. _____
- _____
- _____

►►► f) Vytvorte dialóg medzi spolužiakmi na fotografii.

g) Napíšte spolužiakovi (chýbajúcemu pre chorobu) SMS s domácou úlohou zo slovenského jazyka.

h) Môžu ľudia komunikovať súčasne s viacerými, aj keď sa nenachádzajú na rovnakom mieste? Podľa obrázka vysvetlite ako.

Dorozumievanie medzi ľuďmi nazývame aj slovom **komunikácia**. Znamená to rozhovor, výmenu informácií, dohováranie sa. Život v rodine, v škole, v práci a v celej ľudskej spoločnosti nás denne stavia do rozmanitých **komunikačných situácií**. V nich môžeme komunikovať:

- A. **ústne** – **písomne**,
- B. **priamo** (tvárou v tvár) – **nepriamo** (prostredníctvom techniky),
- C. **v monológu** (hovorí jeden) – **v dialógu** (striedavo hovoria viacerí),
- D. **súkromne** (v rodine, s priateľmi) – **verejne** (pred publikom, v televízii),
- E. **neoficiálne** (za seba) – **oficiálne** (za úrad, za inštitúciu).

5. a) Pozrite si fotografie na s. 26 až 28 ešte raz a určte spôsob ich komunikácie podľa kritérií A. až E. v poučení.

b) Všimnite si, že napriek rozmanitosti komunikačných situácií ukazujú fotografie dva základné činitele komunikácie. Ktoré sú to?/Kto je to?

V komunikačnej situácii je hovoriaci alebo píšuci človek **odosielateľom** nejakej informácie a počúvajúci alebo čítajúci človek je jej **prijímateľom**. Komunikácia prebieha **slovne** (pomocou slov, textov) aj **neslovne** (pomocou mimiky, gest, postoja atď.).

6. Diskutujte o tvrdení z tlače: *On-line generácia čoraz viac času trávi v digitálnom svete.*
Rozdelte sa na dve skupiny a vyplňte vybranú stranu T-diagramu.

ZA (súhlas s tvrdením, argumenty: dôvody, význam, prínos, príklady)	PROTI (nesúhlas s tvrdením, argumenty: dôvody, nedôležitosť, nedostatky, príklady)

7. a) Zakrúžkujte ikony, ktoré najčastejšie používate na mobile.

- b) Napíšte, aký význam má pre vás vyznačená činnosť vo virtuálnom priestore.

Čo už viem

- ☐ Poznám a vhodne uplatňujem rozličné spôsoby komunikácie.
☐ Viem rozlíšiť rozmanité komunikačné situácie aj cieľ komunikácie.

Hutorime, kecáme či hovoríme?

spisovné a nespisovné slová

Členenie slovnej zásoby

Príklad:

Základné podoby slovenčiny: **spisovný jazyk – nárečia**

Slovná zásoba → **súhrn** všetkých slov v slovenčine.

Člení sa podľa:

• **významu slov:**

jednovýznamové – viacvýznamové

podobného významu (synonymá)

opačného významu (antonymá)

• **citového zafarbenia slov:**

bez citového zafarbenia (neutrálne)

s citovým zafarbením (expresíva)

_____ – _____

_____ – _____

_____ , _____

_____ – _____

_____ , _____

_____ , _____

1. a) Prečítajte text.

Komplex roľníckych budov v rámci jedného gazdovstva mal pôvodne pomenovanie **obisce**, ktoré sa dodnes zachovalo v spojeniach typu **odehnac dakeho od obisca**, **idz mi z obisca** a pod. Ako ohrada tu slúžil plot pôvodne (miestami ešte aj začiatkom tohto storočia) naozaj pletený z tenkých lieskových prútov. Neskôr už to boli **štacheti** (*laty*) pribité na dva **družki**, ktoré boli pripevnené na **pále** (*koly*) zatĺčené do zeme. Takýmto plotom bola ohradená predná, zeleninová **zahratka** a zadná, ovocná **zahrada**. Vojsť do záhrad umožňovali **vratka** (*bránička*). Na vchádzanie od **drahi** (*cesty*) slúžil pohyblivý plot — **kapura** (*brána*), ktorou vchádzali **povozy** na **dvorec** (*dvor*); pre ľudí bola vedľa nej menšia **kapurka** (*bránička*).

Ferdinand Buffa: Zo slovnej zásoby severného Šariša (úryvok)

b) Ktoré dve podoby slovenčiny sa stretajú v texte?

c) Vysvetlite, prečo je v zátvorkách uvedený význam hrubo vyznačených slov.

d) Aký je zámer textu?

2. Poznáte v nárečí svojho regiónu slová, ktoré sa vzťahujú na obec, bývanie, jedlo, oblečenie a pod.? Vyberte si zo spoločných návrhov a štyri nárečové slová napíšte.

3. a) Prečítajte text a podčiarknite slová, ktorých význam nepoznáte.

Ako nazveme tieto slová? _____

V záhrade mali podaktorí usilovnejší gazdovia vymurovaný malý domček – sušňu na sušenie ovocia, najmä sliviek. Ináč sa ovocie sušilo spravidla v peci. Kto choval pčoli, ten mal v záhrade z dosák zbitý prístrešok – pčolník a v ňom pňaki, pôvodne vydlabané zo širokých pňov, kmeňov stromov. Vo včelíne bolo fukadlo na vyrojené včely, v ktorom sa pália silno dymiaci sprachňelka. Niekde si pod daktorým stromom urobili drevenú lavečku na posedenie v chládku.

b) K podčiarknutým slovám si vyberte z ponuky správne spisovné slovo.

včelín, sušiareň, úle, včely, dymák, lavička, práchnivé drevo

4. a) Prečítajte ukážky z nárečí a skúste určiť, či pochádzajú z východoslovenskej, stredoslovenskej alebo západoslovenskej skupiny nárečí.
b) Skúste vety povedať voľne v spisovnom jazyku.

Váru nejj, furd
bi mlsal volačo.
Šurany, okr. Nové Zámky

Ale je machotní
za tín cukrovím.
Siladice, okr. Hlohovec

Pomlsiu sa, enem
maso bi jedeu.
Radošovce pri Skalici

Ten pajkoš šetku
smotánku pojeu!
*Bobrovec pri Liptovskom
Mikuláši*

Ten chocco ňezožre,
bo to lakutkar.
Bzenov pri Prešove

Obyvatelia istých zemepisných oblastí hovoria **nárečím**. Nárečie sa používa v súkromnom styku:
Šumna dziouka! Maué krumple!

Nárečové slová nepatria do slovnej zásoby spisovnej slovenčiny, považujeme ich za **nepisovné**.

5. a) Predvedte telefonický rozhovor.

- Ako bolo na kupku?
Betálne.
A voda?
Super!
Počasie vyšlo?
Bohovsky.
Kamoši v pohode?
Úplne fajn.
Nebola nuda?
Čo si! Kúlová zábava.
Mal si prísť aj ty!
Tak ma druhý raz prezvoň!
OK. Bude to haluzné, uvidíš!
Kamo, nedáme stretko? Mám
špicový nápad.
Ale dnes prší.
Neva. Ukážem ti špeci miesto.
Dáme tam epické selfička!
Berem to! Tak na rohu ako vždy!
Čau!
Čau!

- b) Nájďte slová, ktorým by nemuseli rozumieť všetci vo vašom okolí, a povedzte ich inými slovami. Skúste vysvetliť, ktoré skupiny ľudí používajú podobný slovník.

- c) Vysvetlite význam gest na obrázkoch a ukážte ďalšie, ktoré znamenajú ocenenie, uznanie a pod.

- d) Spoločne si vysvetlite význam ďalších slov.

Čo to šrotuješ? Daj aj mne!
Žuvinu! Ale už nemám!

Vybavila si to perfiš.
Nekecaj, to nič nebolo.

Je tu úplný veget.
Zas si môžeme bufetiť!

Ty sa chceš uliať z dejáku?
Na chvíľu musím zdúchnuť, neboj!

Dnes strážim segru.
Tak čavulík!

Daj bacha, brácha!
Len nemachruj!

S fotrom sa odvčera nebavím.
Dostal si zaracha?

Daj pokoj, telinu nemusím!
Veď dostaneš guľu!

Skupiny ľudí s rovnakými záujmami (žiaci, športovci, umelci, stavebári) používajú v súkromnom styku **slang**. **Slangové slová** nepatria do slovnéj zásoby spisovnej slovenčiny, považujeme ich za **nepisovné**: *slovina, učka, riďas, appka*.

6. Zahrajte sa na „machrov“ a „machrice“ a nasledujúce slová a slovné spojenia skúste nahradiť slangovým slovom alebo slovným spojením.

fotoaparát – _____	vyhnúť sa vyučovaniu – _____
dovidenia – _____	atmosféra, nálada – _____
platiť za niečo – _____	žalovať niečo na niekoho – _____
cukráreň – _____	kto má výborné známky – _____
krátke nohavice – _____	film bez odozvy u divákov – _____
električka – _____	naberať si jedlo – _____

7. a) Prečítajte si komunikáciu na chate. Všimnite si slovnú zásobu chatujúcich a pomenujte výber slov z hľadiska spisovnosti.

b) Posúďte komunikáciu aj z hľadiska pravopisu a vysvetlite, prečo chatujúci nedodržiavajú niektoré pravidlá pravopisu.

8. Pracujte v dvojiciach podľa krokov a urobte si k nim poznámky.

1. Navrhните dve rôzne komunikačné situácie.	2. Určte, či ľudia v nich komunikujú: • súkromne/verejne, • ústne/písomne • priamo/nepriamo.	3. Vymyslite si tému ich komunikácie.	4. Vyberte, ktoré podoby jazyka sa v nich môžu uplatňovať.	5. Komunikačné situácie predvedte, použite verbálnu i neverbálnu komunikáciu.

_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____

9. Prečítajte si vety a podčiarknite v nich slangové slová.

Kamarátkina sestra chodí prvý rok na gympeľ. Ako druhý cudzí jazyk si vybrala franínu. Brat včera dokončil diplomku. Blažej občas pýta od kamošov bubáky. Na trhu mi padli do oka biele elastáky. Zas si bol bonzovať? Prekopči mi ten článok dvakrát. Na námestí urobili umelé klzko. U nás ešte jazdia staré kľbáky. Včera sa v meste objavilo úžasné fáro. Naši včera hrali lážo-plážo. Chodte do ambulančky na prízemí, prvé dvere vpravo. Kopni fotky na Instagram.

10. Všimnite si, že v jazyku nám šarapatia aj chybné, nesprávne slová. Preverte si svoj jazykový cit a odhalte ich.

Nový
prací prach
zaručene
vybieli zašlý
obrus! A okrem
toho vás rýchlo
zbaví kopy
špinavého
prádla!

Čaj z lesných
plodov vás ochráni
pred nachladením!

Na ukludnenie
je tu pre vás čaj
z liečivých bylín!

11. a) Vo vetách odhalte chybné slová a preškrtnite ich.

1. Vadný výrobok môžete do siedmich dní vrátiť alebo reklamovať.
2. Tvoj brat je šikul'ka!
3. Po oznámení z rozhlasu sa všetci zdekovali z budovy.
4. Nechcelo sa mi počúvať tie blbosti.
5. Janko a Marienka bojácne odlamovali z perníka.
6. Deti by sa boli húpali aj do večera.
7. Jožo, uprac si tie fusakle!
8. Čo čumíš na toho psíka?
9. Tréning začneme dvoma kolečkami okolo ihriska.
10. Nový kojenecký tovar dostaneme v stredu.

b) Napíšte, ktoré spisovné slová patria do viet.

12. a) Napíšte, ktoré skupiny ľudí používajú nasledujúce výrazy.

b) Podčiarknite **modrou** slangové slová a **červenou** chybné, nesprávne slová. Nárečové slová zakrúžkujte.

singel, hit, cédečko,
rebríček, mikrofón,
klip

klasák, franina,
prďák, matika, učka,
slonina, guľa, cviko

štupláky, vinkel',
sudca, roh, štucne,
lajna, šlapák, vápno,
jedenástka, šajba

žufaňa, kelňa,
colštok, kalfas,
cehla, šlajfváha,
ciment

13. Pracujte v štyroch skupinách. Pozrite si na internete príspevok youtubera a posúďte jeho jazykový prejav z hľadiska:

- A. spisovnej výslovnosti, B. spisovnej slovnej zásoby,
C. používania expresívnych slov, D. uplatňovania neverbálnej komunikácie,
E. uplatňovania zvukových vlastností reči.

Čo už viem

- ☐ Dokážem rozlíšiť spisovné slová a nespisovné slová (nárečia, slang).
☐ Viem určiť, v ktorých komunikačných situáciách je potrebné používať spisovné slová.

Pochopili sme sa?

efektívna komunikácia

Kýmkoľvek ste, kamkoľvek idete a čokoľvek budete robiť, stále sa musíte s ľuďmi zhovárať. Ako inak chcete spolu komunikovať? Samolepiacimi lístkami s jedovatými poznámkami?

To nie je dobrý nápad. Radšej to povedzte po svojom. Slová, ktoré používate, a spôsob, ako sa rozprávate s ľuďmi, o vás veľa vypovie. A podľa toho vás budú ostatní počúvať alebo nepočúvať.

Kdekoľvek stretnete človeka – či už na ľadovej kryhe v Antarktíde, alebo len tak na preplnenej ulici –, vždy je slušné pozdraviť. Hneď potom môže nasledovať otázka: „Ako sa máte?“

Pohyby pri rozhovore veľa prezrádzajú. Treba akceptovať osobný priestor toho druhého. Stojte od človeka, s ktorým sa rozprávate, čiže od partnera v dialógu, približne na vzdialenosť vystretej ruky. To dáva partnerovi v dialógu potrebný životný priestor. Ľudia sa cítia uvoľnenejší a ľahšie komunikujú, keď sa necítia stiesnení a ohrození. Obmedzovaním každý hneď znervóznie. Obmedzujete, keď sa pozeráte niekomu cez plece, stojíte tesne za niekým alebo veľmi blízko pri ňom alebo stojíte nad sediacim človekom.

Meghan Dohertyová: *Nebud' hulvát* (úryvky)

1. a) Prečítajte text tak, aby ste poslucháča zaujali.
 b) Zamyslite sa nad tvrdením v prvej vete. Podporte ho alebo vyvráťte príkladmi a svojimi skúsenosťami.
 c) Od čoho závisí, či nás ľudia budú v rozhovore počúvať alebo nepočúvať, či bude naša komunikácia úspešná alebo neúspešná? Odpovede nájdite v texte a pridajte aj svoje návrhy.

2. a) Pozrite si obrázok a posúďte komunikáciu ľudí pomocou otázok.
 - Dorozumejú sa súrodenci a pochopia jeden druhého? Prečo áno/prečo nie?
 - Chápe matka komunikáciu detí a chce sa do nej zapojiť? Prečo áno/prečo nie?

b) Ktoré prvky neverbálnej komunikácie (mimika, gestá, držanie tela) prezrádzajú:

- agresivitu? _____
- obranu? _____
- neochotu komunikovať? _____

Príslušné prvky označte na obrázku.

c) Zapojte matku do verbálnej komunikácie a vymyslite vhodnú vetu/vety.

d) Rozdelte si úlohu dcéry, syna a matky a skúste zmeniť neslovnú a potom aj slovnú komunikáciu tak, aby smerovala k nejakému cieľu. Ostatní spolužiaci zhodnotia, čo ste v komunikácii oproti obrázku zmenili.

3. a) Posúďte komunikačnú situáciu na fotografii pomocou schémy:

- kto je odosielateľ informácie, čo chce oznámiť a akým spôsobom;
- kto je prijímateľom informácie, akým spôsobom ju prijíma a či môže dať spätnú väzbu o jej správnom pochopení.

b) Môže byť komunikácia ľudí na obrázku úspešná? Prečo áno/prečo nie?

 Ak **odosielateľ úspešne odovzdal** svoju informáciu, myšlienku a **prijímateľ** ju **správne pochopil**, komunikácia splnila svoj komunikačný zámer. Vtedy hovoríme **o efektívnej komunikácii**.

Schopnosť **efektívne komunikovať** je dôležitá v súkromnom aj v pracovnom živote.

Denno-denne potrebujeme niečo niekomu *oznámiť*, *vysvetliť*, *prikázať*, niekoho o niečo *požiadať*, *poprosiť*, niekoho *pochváliť*, niekomu *sa ospravedlniť*, niekoho o niečo *presvedčiť* a pod.

4. Pribeh predchádzajúcich dvoch komunikačných situácií na fotografiách porovnajte so schémou komunikácie. Všimnite si, či v niektorej fáze komunikácie nevznikol problém alebo chaos.

5. Porozmýšľajte o situáciách na fotografii podľa otázok:

- Aký komunikačný zámer sleduje pracovník pri výrobní linke?
- Akým spôsobom odovzdáva svoju informáciu?
- Akú výhodu a akú nevýhodu má zvolený spôsob?
- Aké problémy môžu vzniknúť pri prijímaní správy? Hovorte svoje predstavy.

6. Posúďte všetky fázy komunikácie na fotografiách A a B. Pomocou schémy napíšte, či mohla byť komunikácia efektívna alebo neefektívna. Uvedte dôvody.

7. a) Porozmýšľajte, či ste pri komunikácii s niekým (v škole, v rodine) zažili pocit, že vašu myšlienku, správu a pod. niekto nepochopil alebo ju pochopil nesprávne. Hovorte svoje skúsenosti.
b) Skúste pomocou schémy komunikácie vypátrať, v ktorej fáze komunikácie bol problém, nejasnosť.

8. Zabavte sa!

Za nesprávne pochopenie našej správy niekedy „môžu“ aj viacvýznamové slová.
Hovoria ľudia na fotografiách o tom istom?

9. a) Pozrite si dve videá o komunikácii.
b) Zhodnoťte, čo vás vo videách zaujalo a inšpirovalo.

Čo už viem

- ☐ Poznám a viem popísať schému efektívnej komunikácie.
- ☐ Učím sa efektívne komunikovať.

Vieme vlúdne, ale pevne a otvorene povedať svoj názor?

asertívna komunikácia

1. a) Prečítajte dialóg matky s dcérou.

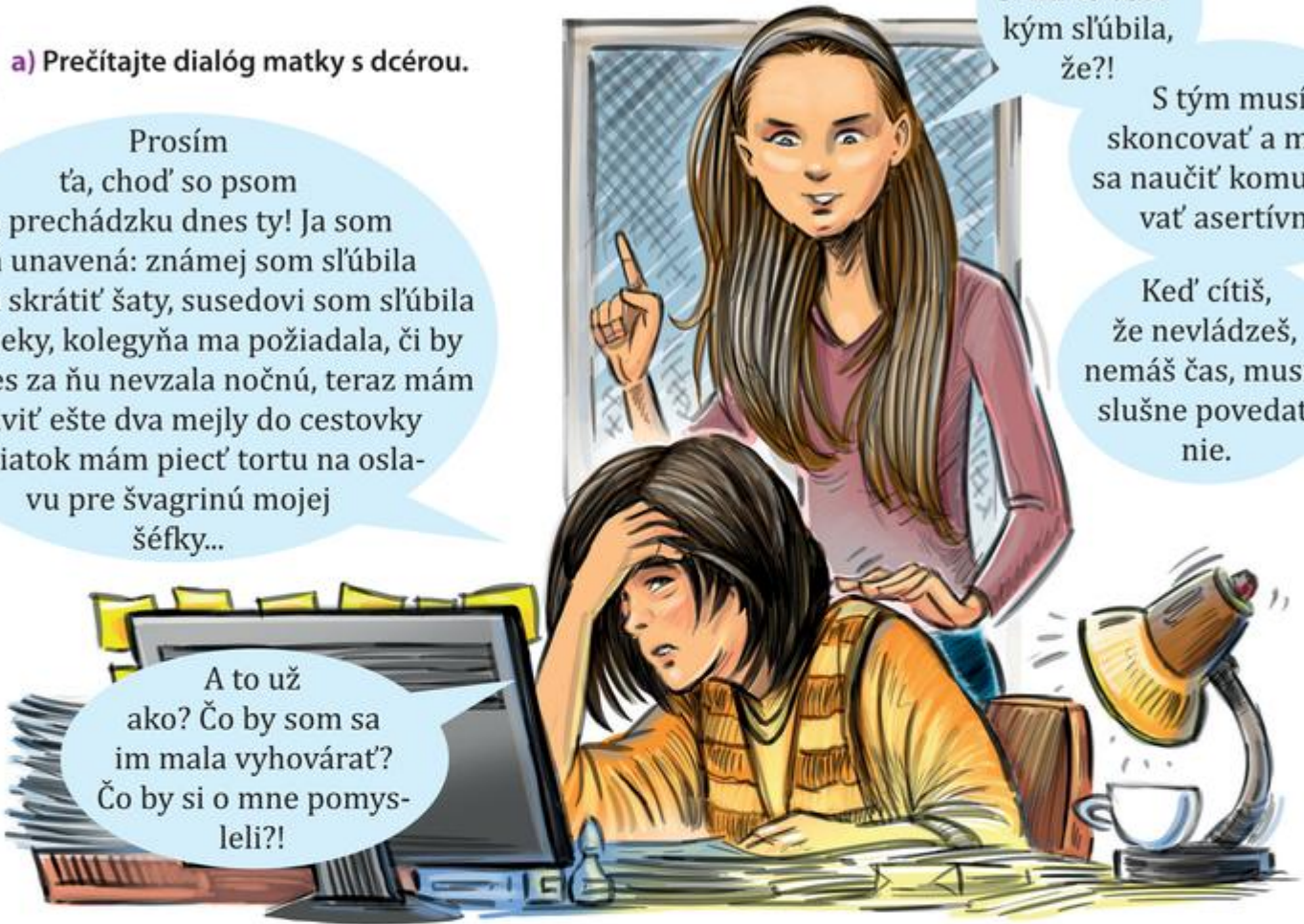
Prosím
tá, chod' so psom
na prechádzku dnes ty! Ja som
taká unavená: známej som sľúbila
dozajtra skrátiť šaty, susedovi som sľúbila
ísť po lieky, kolegyňa ma požiadala, či by
som dnes za ňu nevzala nočnú, teraz mám
vybaviť ešte dva mejly do cestovky
a v piatok mám piecť tortu na osla-
vu pre švagrinú mojej
šéfky...

A to už
ako? Čo by som sa
im mala vyhovárať?
Čo by si o mne pomys-
leli?!

Mami a ty
si im to všet-
kým sľúbila,
že?!

S tým musíš
skoncovať a musíš
sa naučiť komuniko-
vať asertívne!

Keď cítiš,
že nevládzeš,
nemáš čas, musíš
slušne povedať
nie.

b) Ak máte vedomosti z etickej výchovy o asertivite, využite ich a oboznámte s nimi spolužiakov.

c) Zamyslite sa nad matkinou komunikáciou so známou, s kolegyňou, so susedom...
Prečo plnila tak veľa požiadaviek iných ľudí?

V styku s inými ľuďmi sa často dostaneme do situácie, keď od nás niekto niečo požaduje, čo nechceme alebo čo nám nevyhovuje. Prijateľnou formou reagovania v takýchto situáciách je **asertivita**. **Asertivita** je **schopnosť** jasne a slušne **vyjadriť** svoje **želanía**, **myšlienky** a **názory** (pozitívne aj negatívne), a to **bez porušovania práv druhých ľudí**.

Asertívne komunikovať znamená:

1. Viem vyjadriť vlastný pocit, názor, myšlienku, hovorím vždy za seba (*Ja si myslím...*), nehovorím všeobecne (*My si myslíme...*).
2. Viem uplatniť svoj oprávnený nárok (*Zatvorte okno, prosím, som citlivý/-á na prievan*).
3. Viem vyjadriť pochvalu (*To sa mi páči. To ste urobili výborne.*).
4. Viem prijať pochvalu (*Ďakujem, som rád/rada, že sa ti to páči.*), neodmietam ju s falošnou skromnosťou (*To nestojí za nič.*).
5. Viem prijať oprávnenú kritiku (*Áno, urobil som to.*).
6. Nebojím sa vyjadriť svoje pocity – radosť i hnev (*To sa mi páči. To ma hnevá.*).
7. Nebojím sa požiadať o láskavosť alebo o pomoc (*Potrebujem tvoju pomoc.*).
8. Nemám strach odmietnuť (*Nie.*) a viem nahlas vyjadriť súhlas či nesúhlas (*Súhlasím./Nesúhlasím.*).

2. a) Pozorne si ešte raz prečítajte asertívne zručnosti v poučení a posúďte, ktoré z nich používate v komunikácii s ľuďmi. Svoju zručnosť ohodnoťte číslom od 1 do 4.

(1 – veľmi často, 2 – často, 3 – zriedka, 4 – nikdy)

b) Zakrúžkujte poradové číslo pri tej zručnosti, v ktorej by ste sa chceli zlepšiť.

Viete, že...

Zručnosti v asertívnej komunikácii môžeme získať pomocou asertívnych techník:

Pokazená gramofónová platňa

Pokojne a slušne požiadame o to, čo chceme – raz, dva razy i viac ráz alebo opakovane odmietneme to, čo nechceme: *Chcem, aby si si upratil izbu./Nemôžem ťa vziať so sebou.*

Otvorené dvere

Ak nás niekto kritizuje, neodporujeme, nehádame sa, nevraciam kritiku, ale súhlasíme: *Áno, urobil som to.*

Výberové ignorovanie

Na nevecnú, príliš všeobecnú kritiku nereagujeme, len dáme stručne najavo, že sme počuli:
A: *Na tom selfičku si nemožná.*
B: *V poriadku. Počula som.*

Negatívne opytovanie sa

Ak nás niekto kritizuje, pýtame sa podrobnejšie na kritizované nedostatky:
Má môj účes veľmi zlý strih?

Prijateľný kompromis

Musíme vedieť rešpektovať aj požiadavky iných ľudí, nie iba tvrdohlavo presadzovať svoje. Prijateľným kompromisom dosiahneme spokojnosť na oboch stranách.

3. Pracujte v dvojiciach.

a) Rozdelte si dialógy a predvedte ich.

b) Vystriedajte sa v dialógoch a vymeňte si úlohy hovoriacich.

Pokazená gramofónová platňa 1

- A. Nemám pero, požičaj mi!
B. Chápem, ale už ti ho nechcem požičať.
A. Ty si lakomec!
B. Chápem, ale už ti ho nechcem požičať.
A. Tak sa s tebou prestanem kamarátiť!
B. Chápem, ale už ti ho nechcem požičať.

Pokazená gramofónová platňa 2

- A. Pani predavačka, tieto dve jablká sú hnilé. Prosím, aby ste mi ich vymenili.
B. Čo si to vymýšľaš?!
A. Prosím, aby ste mi jablká vymenili.
B. To vás v škole učili, aby ste boli drzí?
A. Prosím, aby ste mi jablká vymenili.

Otvorené dvere 1

- A. Zasa si ma zabudol ohlásiť, aby sme išli spolu na obed.
B. Áno, zabudol som.
A. Ale ja ťa vždy ohlásim.
B. Áno, ty nezabudneš.

Otvorené dvere 2

- A. Ja by som si hentaké tenisky neobul!
B. Súhlasím s tebou.
A. Vidieť, že je to šmejd.
B. Je to zrejme tak.
A. Veď ty vôbec nepoznáš značkové tenisky.
B. Dáva to zmysel, hej.

Negatívne opytovanie sa

- A. Ty si dnes nemožne oblečená!
B. Ako to myslíš?
A. No tá farba ti nesedí.
B. To je pravda. Čo sa mi môže stať?
A. No, že ti to nesvedčí.
B. Myslíš, že je to veľký problém?

Výberové ignorovanie

- A. Mala by si sa viac hýbať, priberáš.
B. Počula som.

4. a) V dvojiciach vymyslite komunikačnú situáciu (v škole, v autobuse, doma, pri športe...) s dialógmi podľa jednotlivých asertívnych techník.
b) Dialógy si napíšte na samostatný papier a potom ich predvedte.
5. a) Porovnajte tri odpovede na žiadosť spolužiaka. Zakrúžkujte odpoveď, ktorú považujete za asertívnu.
b) Označte písmenami, ktorú odpoveď B považujete za neasertívnu (Ne) a ktorú za agresívnu (Ag).
c) Postavy podľa ich držania tela priradte k vyjadreniam 1. B, 2. B a 3. B.

A

Príď dnes na ihrisko, jeden nám chýba do hry!

1. B

No určite!
Ani ma nenapadne.
Doteraz som vám
nechýbal?

2. B

Dnes
nemôžem, zajtra
mám odpovedať z litiky.
Dnes so mnou nepo-
čítaj!

3. B

Dnes mám
iné povinnosti, ale
keď si to ty, tak dobre. Hoci
mi to nevyhovuje, tak
prídem.

6. Predvedte v triede situáciu ako v autobuse na obrázku. Striedajte sa v asertívnej komunikácii.

7. Pozrite si fotografiu zobrazujúcu situáciu v obchode. Podľa mimiky a gest zistíte, či komunikuje matka asertívne. Ktorú techniku asertívnej komunikácie pravdepodobne použila?

8. Pozrite si video. Vyjadrite svoje názory na video: jeho obsah, realizáciu, význam.

9. a) Precvičte si asertívnu zručnosť, ktorá je dôležitá pri vytváraní dobrých, priateľských a pozitívnych medziľudských vzťahov a prispejte k ich budovaniu vo svojej triede. Na hárok papiera s menným zoznamom spolužiakov a spolužiačok napíšte každému pochvalu (za niektorú vlastnosť, čin a pod.) alebo ocenenie.

b) Vyplnené háčky si medzi sebou vymieňajte alebo dajte na nástenku.

10. Prečítajte si opis rôznych spôsobov komunikácie a správania. Určte, o ktoré druhy komunikácie ide.

A

Nevie presne a jasne oznámiť svoje želanie.
Je bezbranný voči požiadavkám druhých.
Chýba mu istota, nadmerne prikyvuje.
Často sa vyhovára, ospravedľňuje a vysvetľuje.
V skupine ľudí si sadá na okraj, opiera sa o stenu.

B

Zaujíma sa o názory a túžby iných.
Hovorí pokojne a plynule.
Pozerá priamo, nie zhora ani zdola.
Nie je voči iným povýšenecký ani ironický.
Má pokojné gestá, s dlaňami hore.

C

Hovorí zvýšeným hlasom.
Používa iróniu, výsmech a podceňuje iných.
Má snahu uraziť.
Snaží sa v druhom vyvolať pocit viny.

11. Pozorne si prečítajte komunikačné situácie a vyberte z nich iba tie správne.

Ak sme urobili chybu, priznať si ju a nehľadať výhovorky.

Ak sa dožadujeme svojho práva (napr. v obchode alebo pri iných službách).

Ak komunikujeme s problémovým (konfliktným) človekom.

Ak niekto od nás žiada neprimeranú alebo neopodstatnenú službu.

Ak reagujeme na slovný útok.

Ak chceme získať niečo neoprávnene.

Ak komunikujeme s mladšími ľuďmi.

Ak prezentujeme svoj názor.

- 12.** Preverte si svoje asertívne zručnosti v miniteste. Pozorne si prečítajte tvrdenia a napíšte číslo 1 až 4.
(1 – áno, 2 – skôr áno, 3 – skôr nie, 4 – nie)

1.	Ak sa niekto so mnou dlhšie zhovára a ja mám pritom s úrne povinnosti, neviem ukončiť rozhovor.	
2.	Keď v škole diskutujeme, nesnažím sa zapojiť, radšej som ticho.	
3.	Keď niečomu doma alebo v škole nerozumiem, je mi trápne spýtať sa na vysvetlenie.	
4.	Keď mi niekto krivdí alebo sa mi vysmieva, nič nenamietam.	
5.	Keď sa mám rozprávať s niekým, na kom mi záleží, zneistím, ba sa aj zakoktám.	
6.	Keď zistím, že som z obchodu priniesol/-sla tovar, ktorý je už po záručnej lehote, radšej ho vyhodím, než aby som ho išiel/-šla vrátiť.	
7.	Keď ma kamarát nahovára na niečo riskantné, čo by som mal/-a preňho urobiť ako dobrý kamarát/-ka, mám obavy odmietnuť.	
8.	Ak mi pri pokladni v obchode chýba na zaplatenie 5 centov, radšej tovar vrátim, než by som si mal/-a požičať od známeho.	
Spolu počet bodov:		

Ak máš viac ako 24 bodov, vieš si presadiť svoje. Ale nie si niekedy až trochu agresívny/-a?
Ak máš 18 – 24 bodov, darí sa ti vhodne asertívne komunikovať.
Ak máš 10 – 17 bodov, v dôležitých veciach dosiahneš svoje, no občas zbytočne ustupuješ.
Ak máš menej ako 10 bodov, príčasto ustupuješ tým, ktorí majú „široké“ lakte.

Dobrá rada

- Nenechajte so sebou manipulovať.
- Vyjadrujte svoje názory pokojne, bez zvýšenia hlasu.
- Naučte sa povedať nie.
- Nevnucujte svoje pravdy iným ľuďom.
- Správajte sa zodpovedne (ako väčšina dospelých).
- Nedajte sa zastrašiť, pritlačiť k stene.
- Nebuďte vzťahovační.

Čo už viem

- ☐ Dokážem rozlíšiť asertívnu, neasertívnu a agresívnu komunikáciu.
- ☐ Poznám zásady asertívnej komunikácie.
- ☐ Podľa situácie viem používať jednotlivé asertívne techniky.

Aj slová cestujú

domáce slová a slová cudzieho pôvodu

Bez Instagramu nie si in (?)

Sociálne siete pomáhajú s komunikáciou, prehlbujú vzťahy, ale môžu spôsobovať aj depresie. Dokážu sa mladí ľudia vyrovnávať s tlakom nových technológií?

Prvý mobil som dostala v čase, keď som mala 14. Bola to Nokia ako tehla a dala sa použiť iba na esemesky a telefonáty. Dnes je realita väčšiny tínedžerov iná – smartfón a aplikácie sociálnych médií v ňom sú súčasťou ich každodenných životov.

Oblíbenou platformou je YouTube, nasleduje Instagram a Snapchat. YouTube ponúka informácie, prednášky či návody, ktoré mladí vyhľadávajú. Na YouTube môžu zdieľať vlastné videá o tom, čo práve zažili, a to môže byť pre niektorých istou formou terapie. Môžu hovoriť o sebe, o tom, akí sú, a posilňujú ich lajky odberateľov. Na sociálnej sieti môžu byť prijatí aj stovkami ľudí, ale rovnako môžu byť odmietnutí alebo skritizovaní. Práve v reakciách publika je riziko, ktoré so sebou sociálne siete nesú.

Magdaléna Vaculčiaková: Bez Instagramu nie si in (úryvok, upravené)

1. a) Prečítajte text a povedzte, ktoré prínosy sociálnych sietí a ich platforiem sa spomínajú v texte.
 b) O ktorých rizikách sociálnych sietí sa hovorí v texte? Vysvetlite, ako k nim môže prichádzať.
 c) Vysvetlite význam nadpisu.
2. a) Ktoré slová v predchádzajúcom texte sú domáceho pôvodu a ktoré k nám prišli z iných jazykov? Na každú skupinu nájdite po osem príkladov.

Domáce slová	Slová z iných jazykov

b) Z ktorého cudzieho jazyka sú slová *smartfón*, *YouTube*, *Instagram*?

3. Rozumiete významu všetkých slov cudzieho pôvodu? Vyberte a spojte správny význam slova.

spolupráca •	• komunikácia (lat.) •	• dorozumievanie, prenos informácií
skľúčenosť •	• depresia (lat.) •	• nechutenstvo
základňa, východisko •	• platforma (fr.) •	• forma platu
spôsob cvičenia •	• terapia (gr.) •	• spôsob liečenia
činnosť ako odpoveď na niečo •	• reakcia (lat.) •	• spôsob činnosti
verejné záležitosti •	• publikum (lat.) •	• obecenstvo (diváci, poslucháči)
nebezpečenstvo •	• riziko (tal.) •	• druh jedla
súhrn nástrojov •	• technológia (gr.) •	• výrobný postup

4. a) Prečítajte slová zo *Slovníka cudzích slov* a vysvetlite ich pôvod podľa značky v zátvorke za slovom.

⟨l⟩ – z latinčiny

⟨f⟩ – z francúzštiny

⟨g⟩ – z gréčtiny

⟨a < f⟩ z francúzštiny cez angličtinu ⟨a < l⟩ – z latinčiny cez angličtinu.

b) Vyhľadajte v *Slovníku cudzích slov* po tri slová z latinčiny a gréčtiny.

d **deminutívum** -va s. ⟨l⟩ ling. slovo zdrobneného významu (napr. *domček*, *malinký*) (op. augmentatívum); **deminutívny** príd. ling. zdrobňujúci (op. augmentatívny); *d-a prípona*; *d. výraz deminutívum*

demi-sec [-sek] -u m. ⟨f⟩ vin. polosuché sladkasté šumivé víno

demisia -ie ž. ⟨l⟩ vzdanie sa úradu al. funkcie, odstúpenie: *ponúknuť, prijať d-iu ministra*

demiurg -a m. ⟨g⟩ 1. hist. starogréč. remeselník (al. iný občan) zaobstarávajúci svojou prácou štátu nevyhnutné materiálne statky 2. filoz. tvorca sveta, boh al. božský princíp, určujúca príčina

demižón -a m. ⟨a < f⟩ veľká baňatá fľaša s úzkym hrdlom, obyčajne opletená prútím s jedným al. dvoma uchami, používaná na víno, kyseliny a pod.; **demižónový** príd.

demo¹ ⟨g⟩ v zloženinách prvá časť s významom ľud, ľudový

demo² ⟨a < l⟩ v zloženinách prvá časť s významom demonštračný, predvádzací

demo¹ príd. (neskl.) ⟨l⟩ demonštračný, predvádzací: *d. nahrávka*, *d. verzia*, *d. snímka*; **demo²** -a s. ⟨l⟩ 1. hud. predvádzacia hudobná nahrávka, demosnímka 2. výp. tech. neúplná funkčná verzia programu, určená na demonštráciu

5. a) Prečítajte slová v mape Európy a určte krajinu pôvodu.

b) Skúste určiť, z ktorých jazykov k nám prišli slová: *futbal, koncert, kabela, epika, krém*. Dopíšte ich do mapy.

Podľa pôvodu v našom jazyku rozlišujeme

• **domáce slová:** *prvý, dnes, dom, dcéra, zrna*, _____,

• **slová cudzieho pôvodu:** *aplikácia, publikum, fyzika, benzín, soprán*, _____.

Slová cudzieho pôvodu členíme na

• **zdomácnené** (prispôsobili sa nášmu jazyku): *garáž, bufet, gitara, špagety, gól, futbal, žinčica, palacinky*.

• **internacionálne** (vznikli z gréckych a latinských slov a používajú sa aj v iných jazykoch): *komunikácia, autobus, akcia, hygiena, vírus*.

• **cudzie** (v slovenčine ich stále pociťujeme ako cudzie): *make up, sci-fi, show, nóbl, miss*.

6. Roztriedte slová podľa pôvodu na domáce a na slová cudzieho pôvodu.

per cento, prameň, puberta, elán, racionálny, vývoj, epidémia, krok, etika, teória, kvapka, monarchia, kruh, terorizmus, krv, gravitácia, pekný, röntgen, baktéria

Domáce slová	Slová cudzieho pôvodu

7. a) Preskúmajte, odkiaľ odvšadiaľ sa k nám dostali slová.

b) Vysvetlite, prečo sú v slovenčine slová z cudzích jazykov. Využite vedomosti z dejepisu.

Maďarsko
palacinky
tarhoňa
galiba
guláš
langoš
burizón
čalamáda

Nemecko
fašírka
kabela
helma
filter
haspra
haring

Grécko
analfabet
hymna
keramika
termoska
história

Taliansko
digitálky
gaštan
génus
banka
soprán

Francúzsko
muflón
túra
bujón
bageta
kravata
suvenir

Španielsko
gitara
kanasta
armáda
vanilka

Portugalsko
zebra
kokos

Anglicko
gól
šortky
pulóver
hokej
hardvér

Nórsko
skipas
fjord

Rusko
vzduch
žiara
sopka
tuleň

Arábia
algebra
benzín
káva
papagáj
pomaranč
cifra
žirafa

Izrael
amen
geto
maces

Egypt
guma
falia
oáza

Čína
čaj
tajfún

India
džungľa
šach
banán

Polynézia
tetovanie
tabu

Amerika (indiánske jazyky)
čokoláda
kakaovník
kaučuk
kanoe
hurikán
totem
ananás

c) **Tvoríte** Vyberte si šesť krajín, ktoré by ste radi poznali alebo navštívili. Napíšte mini príbeh, v ktorom použijete šesť slov pochádzajúcich z týchto krajín.

8. Rozširujte si slovnú zásobu. K slovám nájdite správny význam.

absencia

absolvent

abstraktný

adresát

aerobik

aktívny

aleja

amatér

stromoradie

kto navštevoval školu, kurz

telesné cvičenie s hudbou

činný

osoba, ktorej je určená zásielka, list, prejav

neprítomnosť, neúčast'

túžiaci vyniknúť

dielňa výtvarného umelca

myšlienkový, nehmotný

krátky príbeh s humorným záverom

príťažlivý, pútavý

nepodpísaný

kto niečo pestuje zo záľuby, nie z povolania

časť územia

základné športové odvetvie

ambiciózny

anekdota

anonymný

areál

ateliér

atletika

atraktívny

9. Pracujte so slovníkom.

a) Určte žiakov, ktorí na určené slovo abecedy vyhľadajú v tlačnom *Slovníku cudzích slov* po tri slová a ďalší žiaci vyhľadajú ich význam na <https://slovník.juls.savba.sk>.

b) Zmeňte písmeno abecedy a pokračujte podľa úlohy a).

Viete, že...

... aj Európa mala svoju „pubertu“? Považuje sa za ňu obdobie renesancie, keď Európa bola škriepna, tvrdohlavá, mnohostranná, zvedavá, neslušná voči tradíciám, netrpezlivá a plná nových myšlienok.

István Benedek: Cesta poznávania

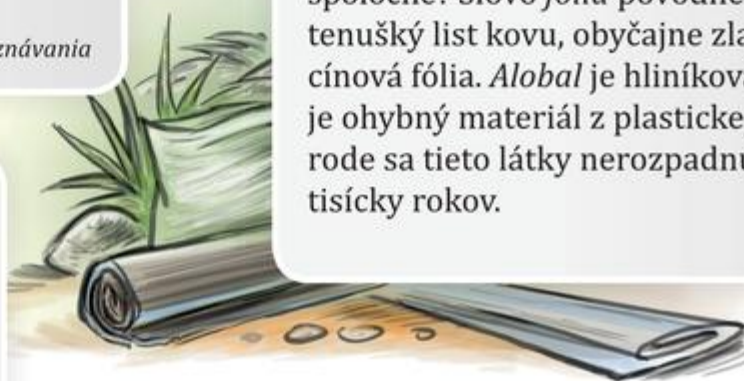
... slovo žirafa pochádza z Egypta? Tam pomenovali toto zviera zor-aphé „dlhý krk“. Všade na svete, kde v zoo prečnieva dlhý krk žirafy, nájdeme slovo žirafa.

Eva Ružičková: Slovenčina s úsmevom

... slová *fólia*, *igelit*, *staniol*, *alobal* majú niečo spoločné? Slovo *fólia* pôvodne označovalo tenušký list kovu, obyčajne zlata. *Staniol* je cínová fólia. *Alobal* je hliníková fólia a *igelit* je ohybný materiál z plastickej látky. V prírode sa tieto látky nerozpadnú, pretrvávajú tisíce rokov.

Kveta Dašková

- 10. a)** Označte, ktoré slová cudzieho pôvodu môžete nahradiť synonymom.
 krokodíl, centrum, extra, kivi, zaziki, región, pizza, safari, jubileum, banán
- b)** Prečo niektoré slová cudzieho pôvodu nemajú slovenské synonymum?
A. Z cudziny sú prebrané aj slová, aj pomenované veci a javy.
B. Slovenské synonymum by bolo prídlhé.
C. Na Slovensku tieto veci a javy nepoznáme.

- 11. a)** Prečítajte si význam slov.

extrémne (životné podmienky) – krajné, prehnané
extrémistické (prejavy) – prejavy, činy na hrane zákonnosti
xenofóbia – nenávisť k všetkému cudziemu, k cudzincom
tolerantnosť – znášanlivosť voči presvedčeniu, spôsobom ap. iných
antipatia – nechúť, odpor k niekomu, niečomu
rasizmus – nenávisť voči ľuďom určitej rasy
empatia – schopnosť vcítiť sa do pocitov inej osoby
sympatia – cit náklonnosti k niekomu
solidarita – porozumenie, súdržnosť, vzájomná podpora

b) Podčiarknite slová, ktorých význam je pre vás nový.

c) Význam ktorých slov by ste chceli pocítiť vo vzťahu k svojej osobe? Zakrúžkujte ich.

- 12.** Slová alebo slovné spojenia nahradte slovom cudzieho pôvodu (podstatné meno alebo prídavné meno).

silný, veľký, usilovný – i

oduševnenie, nadšenie – e

náuka o skladaní slov do viet – s

zvýšená citlivosť organizmu na nejakú látku – a

tvorivé vnuknutie, popud na tvorbu – i

trvalý, stály, nemenný – p

dlhotrvajúci, opakujúci sa – ch

veda o budúcnosti – f

- 13. a)** Rozpleťte slová cudzieho pôvodu.

b) Spojte cudzie slová s ich významom.

opak profesionála

časť pozemku

činnosť

rod

zbožňovaná osoba

TÉRAMA –

KACIA –

LAREÁ –

DYSTIANA –

EPIZADÓ –

FANAU –

LÓGBUS –

DOLI –

LÉIF –

BOHBY –

plátok mäsa

záľuba

drobný vedľajší príbeh

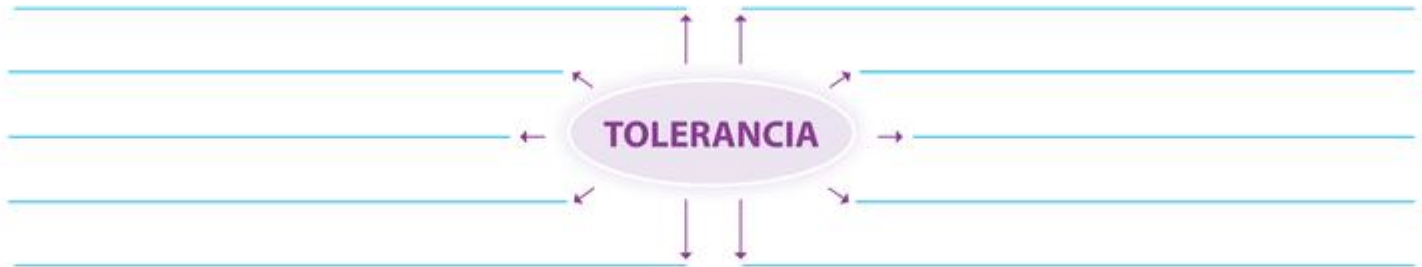
model v tvare gule s mapou

súhrn živočíšnych druhov
na istom území

14. 🎲 Zahrajte sa. Prvý hráč povie slovo a číslo (od 1 do 4), napríklad: *jeseň* + 3. Nasledujúci hráč musí povedať slovo cudzieho pôvodu na tretie písmeno: *sympatický* + 2, ďalší povie: *ypsilon* + 2 atď.

15. Čo si v mysli predstavíte, keď počujete slovo *tolerancia**? Rozviňte svoje asociácie (predstavy) a vyjadrite ich podstatnými a prídavnými menami.

*tolerancia = znášanosť (voči presvedčeniu, názorom alebo spôsobom iných ľudí)

16. Do návodu *Ako sa starať o vlasy* doplňte z ponuky správne slová.
neutrálnym, šampón, fén, pozitívne, aplikuj, konzumáciu, rekreačný, vitamín, organizmu, vitamíny

- 1 Vlasy si umývajte často.
- 2 Používajte _____ s _____ alebo kyslým pH.
- 3 Šampón _____ na vlhké vlasy.
- 4 Na sušenie vlasov nepoužívajte často _____.
- 5 Dôležitá je aj úprava stravy. Obmedzte _____ tukov, soli, cukrov a korenistých prísad.
- 6 Na vlasy _____ pôsobí pobyt na čerstvom vzduchu, _____ šport a pobyt pri mori.
- 7 Pre zdravý rast vlasov je vhodné dodávať _____ B6 a _____ A a E.

17. Doplňte do slov chýbajúce písmená a zistíte jazyk, z ktorého pochádzajú.

š <u>u</u> ka	bin <u>o</u>	b <u>j</u> t	kupó <u>o</u>
šop <u>o</u>	b <u>o</u> g	bríf <u>i</u> g	<u>o</u> issant
š <u>l</u> ma	f <u>o</u> tnes	draftova <u>o</u>	<u>o</u> roté
žu <u>o</u> pa	<u>o</u> ip	hend <u>o</u> kep	baget <u>o</u>
šp <u>o</u> k	sl <u>o</u> ng		žalú <u>o</u> ia
gý <u>o</u>			barié <u>o</u> a
			bu <u>o</u> ik
			rekl <u>o</u> ma
			ha <u>o</u> é
			serv <u>o</u> s
			pik <u>o</u> ik
			garsó <u>o</u> ka

Čo už viem

- ☐ Dokážem rozlíšiť domáce slová a slová cudzieho pôvodu.
- ☐ Význam slov cudzieho pôvodu si viem overiť v Slovníku cudzích slov.

Hostia, ktorí už u nás zostali

výslovnosť a pravopis slov cudzieho pôvodu

1. Najprv si v dvojiciach vysvetlite význam slov v ponuke. Môžete používať aj *Slovník cudzích slov*. Potom dobrovoľníci predvedú jednotlivé povolania (činnosti) pomocou pantomímy a ostatní hádajú, o ktoré povolanie (činnosť) ide.

manažér, pivot, cholerik, astronaut, hygienik, redaktor, dídžej, psychológ, dispečer

2. Slabiky *de, te, ne, le, di, ti, ni, li* v slovách vyslovte tvrdo a pohotovo utvorte vetu.

delfín	tenis	neón	leporelo	diktát	Titan	nitovať	liana
defekt	texasky	Nela	legínsy	diplom	tiráž	nikel	libreto
dezert	tempery	negatívny	legenda	dirigent	tím	nitrolak	liga

V slovách cudzieho pôvodu sa zachováva ich **pôvodná výslovnosť** a **pôvodný pravopis**:

- slabiky **de, te, ne, le, di, ti, ni, li** vyslovujeme tvrdo:
delegát, televízia, nervozita, lečo, dioptrie, tím, nikotín, limit;
- po mäkkých spoluhláskach môže byť:
i – *citát, citrón* ale aj **y** – *cylinder, cyklista, cynik*;
- po tvrdých spoluhláskach môže byť:
y – *hygiena, kyklop, gýč, olympiáda* ale aj **i** – *Himaláje, kino, gitara*.

3. a) Doplníte a chýbajúce písmeno vyznačte farebne. Ktoré pravidlá slovenského pravopisu neplatia vždy v koreni slov cudzieho pôvodu?

?

!

g_mnastika	h_pnóza	g_gantický	h_stória	ch_rurg	sk_cár
g_ros	h_sterik	g_lotína	h_t	ch_nín	k_mono
g_mnázium	h_pertenzia	g_rlanda	h_podróm	ch_méra	k_logram
h_pochonder	h_permarket	g_tara	h_bernácia	ch_rurg	k_netický
h_mna	h_potéza	g_bon	H_rošima	ch_tín	k_no
h_drant	h_acint	G_braltár	H_maláje	sch_zofrénia	k_vi

b) Slová, ktorých význam nepoznáte, vyhladať v *Slovníku cudzích slov*.

Po obojakých spoluhláskach sa v niektorých slovách cudzieho pôvodu píše:

- i** – *birmovka, minister, pikap, riviéra, silikón, zinok, fiktívny*;
alebo
- y** – *byrokracia, mýtus, pyramída, rytier, symfónia, zygoty, fyziológ*.

4. a) Najprv pozorne prečítajte slová. Menej známe slová sú vysvetlené v zátvorke.

b) Farebne doplňte chýbajúce písmeno. Pri písaní si predstavujte veci, osoby alebo javy pomenované slovom.

?

b_zón m_nimum p_knik tr_kot s_fón v_neta f_lé v_deo z_ps
 b_skvit m_ligram p_lot r_zoto s_láž v_gvam f_lm v_gvam z_nok
 b_skup m_mika p_roh r_val s_lueta v_deo f_gúra v_neta z_p
 b_stro m_xér p_rát r_tuál s_lo v_rus f_lter v_rtuóz poz_tívny

(protivník; zásobník obilia; kanalizačná rúra v tvare U)

?

b_rokrat m_kológ p_ré kr_štál s_mbióza az_l f_zika
 b_zantský m_rha p_lón r_movať sa s_metrický enz_m f_togenéza

(stĺp tvaru zrezaného ihlanu; súmerný; spolužitie dvoch organizmov; druh vonnej živice; odborník v náuke o hubách; nepružný úradník)

c) **Tvoríte** Vyberte si z každej skupiny po tri slová a utvorte vety, ktoré budú tvoriť mini príbeh.

5. a) Slová cudzieho pôvodu prečítajte, slabikujte a podčiarknite tie slová, ktoré sú správne rozdelené na slabiky.

fial-ka di-é-ta di-op-tri-e de-fi-ní-ci-a

b) Vysvetlite svoje riešenie.

c) Presvedčte sa o rozdieloch v slabikovaní slov v slovách: **diéta** – **diéta**.

d) Slová si najprv polohlasne prečítajte. Potom ich rozdeľte na slabiky. Slová cudzieho pôvodu zakrúžkujte.

vízia, Vianoce, piano, piatok, dialóg, dial'nica, ária, riava, pieta, pieseň

Viete, že...

... nakrájané jablko zhnedne pre enzýmy, ktoré reagujú s kyslíkom, čím produkujú ochranné hnedé farbivo?

6. Slovné spojenia nahradte slovami cudzieho pôvodu, ktoré majú v koreni slova -i.

jednobunkový organizmus _____ kožné farbivo _____
 skupina ľudí poverená nejakým poslaním _____ znamenie _____
 prudké bolesti jednej polovice hlavy _____ zdrhovadlo _____
 nervový jed obsiahnutý v tabaku _____ silná životaschopnosť _____
 neželezný kov striebrobielej farby _____ presádzať rastliny _____
 vykonať niečo nebezpečné _____ záhradný druh slivky _____
 predpoveď o možnosti výhry _____ kto niečo predstiera _____
 lekárska prehliadka chorých _____ akademická hodnosť _____

7. V slovách doplňte i/í alebo y/ý a napíšte ich farebne.

p_ ramída, p_ lot, p_ tón, s_ laba, s_ rup, s_ lon, m_ nerál, m_ tus, m_ nimum, l_ monáda, l_ ceum,
 g_ nekológ, g_ gantický, d_ namický, d_ ktafón, r_ tmus, r_ msa, r_ m, k_ lometer, k_ l (lode),
 l_ ra (hudobný nástroj), l_ muzína, c_ mbal, c_ klista, c_ tát, rec_ klovať, h_ ena, h_ storický,
 p_ knik, p_ rotechnik, hierogl_ fy, v_ zuálny, ev_ dencia, dez_ nfekcia, az_ mut, az_ lant, b_ ftek

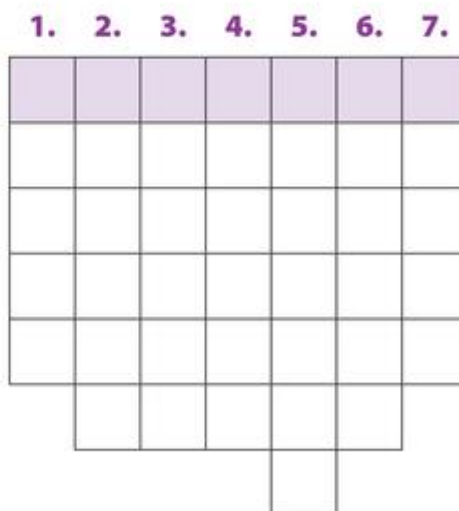
8. Doplňte chýbajúce písmená.

ABCD art_ kel, anon_ m, alternat_ va, b_ ceps, b_ stro, c_ tát, def_ nícia, d_ skotéka, d_ zajn
EFGH emancip_ cia, e_ emplár, ego_ zmus, e_ istencia, favor_ t, fle_ ibilný, g_ nius, gal_ ria
CHIJ ch_ méra, ch_ rurg, ch_ mia, id_ a, il_ zia, inzer_ t, intervie_ , individ_ m, integr_ cia
KLMN kreativ_ ta, kab_ net, kom_ sár, kred_ t, lab_ rint, l_ rika, l_ nia, lu_ us, mot_ v, n_ kel
OPRSŠ ob_ ektív, ol_ mpijský, opoz_ cia, pas_ vny, prakt_ cký, regi_ n, s_ nus, štatist_ ka
TUVWXYZ t_ ma, temat_ cký, ut_ pia, vok_ l, v_ róza, w_ ndsurfing, _ erox, _ enofóbia, z_ nok

9. a) 🧩 Vyplňte doplňovačku.

1. elektronická pošta
2. prostriedok, sprostredkovateľ (napr. komunikácie)
3. charakteristika osoby (napr. na sociálnej sieti)
4. tropické ovocie
5. názov sociálnej siete
6. podnet
7. miesto (budova, web) na uchovávanie dokumentov

b) Napíšte heslovitú správu (nie súvislú vetu) niekomu, kto je v ťaživej situácii a vy ho chcete povzbudiť pozitívnymi slovami. Slová vášho odkazu sa budú začínať na písmená slova z tajničky.

10. Do viet doplňte chýbajúce slová v správnom tvare. Farebne vyznačte *i, y* v koreni slov.

k_v_, b_c_kel, ep_démia, v_deo, t_m, d_nastia, l_r_ka, v_rus, t_povať, ps_chológ, d_slexia, f_lm,
h_potéza, ch_rurgický, s_mbol, k_no, id_la, d_skvalifikovať, b_zn_s, ep_centrum, p_žamo, g_tara
Sused má nový horský _____. Brat hrá výborne na _____. Z ovocia
mám rád _____. V meste vypukla _____ chrípky. Na _____
oddelení bolo veľa pacientov. Pozerali sme _____ o poslednej _____ faraó-
nov. Lekári tvorili dobrý _____. Strýko _____ v športke. _____ poznáme
osobnú, prírodnú a reflexívnu. Teta pracuje v _____. Obleč si nové _____.
Holubica je _____ mieru. _____ chrípky sa rýchlo šírili. Mužstvo museli
_____. _____ zemetrasenia bolo pri pobreží Japonska. Nový
_____ podniku dosiahol dobré výsledky. Na vedeckej konferencii odznela zaujímavá
_____. _____ Vianoc má každý rád. Školský _____ pomáha
žiakom s _____. V _____ dávajú výborný sci-fi _____.

11. Diktát

Musíme urobiť kompromis. Digitálny fotoaparát má ľahké ovládanie. Desať mínus deväť je jeden. V gréckej mytológii ma najviac zaujal Prometeov príbeh. Pri našich iniciatívach nikto nezostáva pasívny. Diskusia trvala dve hodiny. Unáhlenosť je jeho typická črta. Tipovali ste nesprávne. Slovenská filharmónia je na turné v Japonsku. Kilometre ubiehali pomaly. Pokazil sa vám bicykel? Potrebujete silnejšie dioptrie. Vo vašich vzťahoch cítiť akúsi disharmóniu. Použi synonymný výraz. Syntax je náuka o vetnej stavbe. Brat si vybavuje hypotekárny úver.

V slovách cudzieho pôvodu je

- **tvrdá výslovnosť:** dezert, telefón, neón, leporelo, diktát, titul, nikel, limuzína.
- **pôvodný pravopis:** citrus, cyklámen, hydrant, gýč, kino, gitara, Himaláje; byrokracia, myrha, pytón, rytier, symbol, zygota, fyzika; birmovka, minister, pikantný, rizoto, silikón, zinok, fikcia.

Čo už viem

Slová cudzieho pôvodu viem správne vysloviť aj správne napísať.

Aj slová starnú

slová podľa dobového výskytu: nové slová, zastarané slová, historizmy, archaizmy

1. a) Prečítajte si úryvky z povesti *Vrana vrane oči nevykole*. Pred koľkými storočiami sa mohol odohrať jej príbeh?

Pod hradom Šášov služobníci hradného pána Dóciho vyberali od kupcov mýto, čo sa kupcom nepáčilo.

„My mýto neplatíme. Sme zo slobodného kráľovského mesta,“ hovorím mu.

„Z horúceho pekla!“ zareval na mňa. „Aj stadiaľ keby ste boli, musíte zaplatiť **mýtné**.“

Rozumieš? Lebo...”

Bolo mi to už príkro, a preto som sa ho spýtal: „Koľko chcete?“

„Nič viac nechcem, iba to, čo nám prichodí. Koľko vás je?“

„Päťadvadsať,“ hovorím.

„Päťadvadsaťkrát po **denári**,“ povedal mýtnik.

„A koľko koní máte?“

„V každom voze štyri s **paholkom** okrem jazdných.“

„Vozov?“

„Trinášť.“

„To je štyri **zlaté** a šesť **denárov**.“

„Čo máte vo vozoch?“

„Plátno.“

„Koľko?“

„Päťsto **rífov**.“

„Dva **zlaté**,“ hovorí pisár.

Tak to šlo donekonečna. Porátali možno aj spice v kolesách, aj klince v konských podkovách.

Jozef Horák: *Sebechlebskí hudci* (úryvky)

- b) Prečo v súčasnej reči nepoužívame vyznačené slová? Poznáte z rozprávok a povestí ďalšie starodávne platidlá? Ktoré významy im priradíte?

stredoveký strieborný peniaz

desaťhaliernik

dvadsaťhaliernik

zlatá minca

2. Viete pomenovať osobu a predmety na obrázkoch? Kde ste sa s týmito slovami stretli?

(šered, aňtrapalah, reitekšum)

Slová, ktoré sa už sa bežne nepoužívajú, lebo pomenúvajú **zaniknuté javy a predmety**, sa nazývajú **historizmy**: ríf, merica, hajdúch, dereš, zeman, hajtman. Historizmy nemajú synonymá.

3. Všímnite si význam *historizmov*. Skúste ich zadeliť podľa významu do skupín.

brtník – včelár, ktorý choval včely v dutinách
lesných stromov
ríf – jednotka starej dĺžkovej miery
lakeť – stará dĺžková miera
halapartňa – stará zbraň s hrotom a hákom
na dlhej rúčke
hrivna – stará váhová a mincová jednotka

četník – žandár
hajdúch – panský sluha
zeman – príslušník nižšej šľachty
dereš – lavica, na ktorej sa vykonával trest bitím
mušketa – dlhá puška používaná v 16. a 17. stor.
merica – stará dutá miera
manufaktúra – veľká remeselnícka dielňa

Jednotky merania	Funkcie – povolania – činnosti	Predmety

4. Prečítajte text a vyznačené slová skúste nahradiť synonymami.

Meruôsmy rok sa zapísal do dejín slovenského národa. Nejednen *mladoň* sa nadchol revolučnými myšlienkami. Slovenská *detva* na bratislavskom lýceu pookriala pod Štúrovým vedením, ktorý zasial *semä* obetovania pre svoj národ a reč. Jeho *žertva* nebola zbytočná. Boli to pamätne *letá*.

5. a) Pozrite si fotografiu z r. 1920. Čím sa odlišuje trieda na obrázku od vašej triedy? Čím sa mohlo líšiť vyučovanie? Hovorte svoje predstavy.

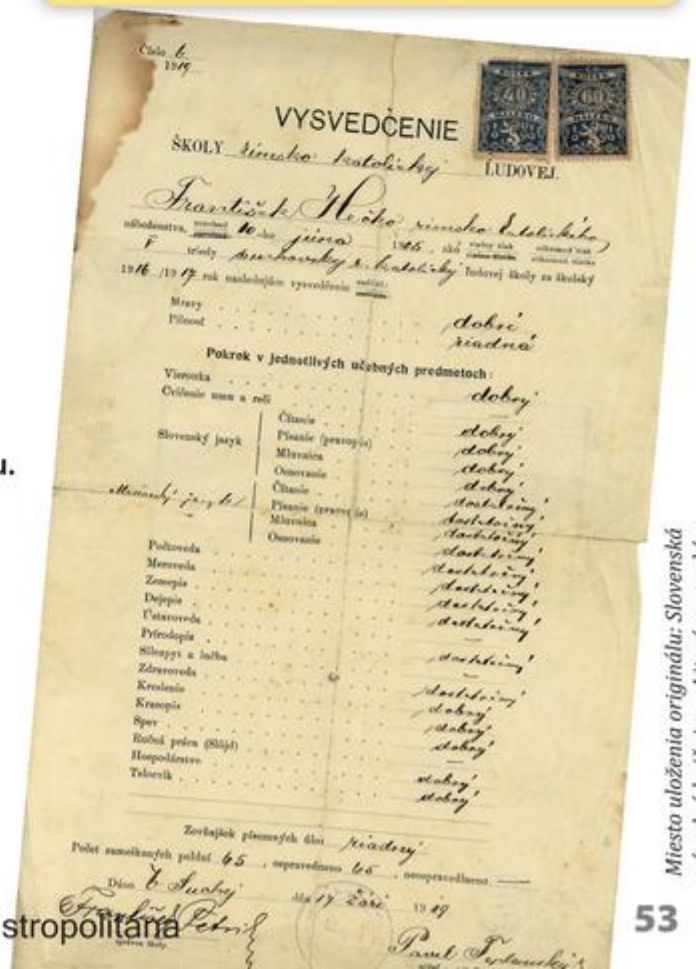
Foto (zdroj): Múzeum Školsťva a pedagogiky; výstava Pilotný projekt stálej expozície (r. 2006)

b) Ktorými slovami by ste nahradili slová napísané na vysvedčení z r. 1917? Správne dvojice spojte čiarou.

silospyt
lučba
cvičba
merba
prírodospyt
počty
mravy

chémia
cvičenie
fyzika
správanie
prírodoveda
aritmetika
geometria

Ďalšie slová, ktoré sa prestali používať a nie sú bežné, sa nazývajú **archaizmy**. Štýlovo sa môžu využiť v umeleckej literatúre: *vladyka* (panovník), *meruôsmy rok* (štyridsiaty ôsmy – rok 1848), *mladoň* (mládenec), *detva* (mládež), *semä* (semeno), *žertva* (obetovanie sa), *letá* (roky), *drievny* (dávny), *amice* (priateľu). Archaizmy majú synonymá.

Miesto uloženia originálu: Slovenská národná knižnica – Literárny archív, fond František Hečko, sign. 185 X 8

6. a) Prečítajte a podčiarknite slová, ktoré sú vám málo známe.

Prababka nám často rozprávala o svojom detstve: „Najviac sme sa my deti tešili na férie. Mali sme voľno a odpočinok. Prišli za mnou kamarátky a čakali ma v gánku. Bagáž som už mala pripravenú a išlo sa na cúg. Ešte mamka rýchlo odhrnuli firhang a cez oblok mi podali ambrel, aby sme nezmokli. V horách bol luft čistý a počasie krásne. Na lúke sme si natrhali kvety a spravili bukrétu. Na oblohe sa objavili červánky.

b) Skúste z ponuky vybrať k podčiarknutým slovám správne významy.

chodba, vlak, batožina, prázdniny, kytica, zore, vzduch, záclona, ambrel

 Slová charakteristické pre staršiu generáciu sú v súčasnej komunikácii **nahradzované** inými výrazmi. Nazývame ich **zastarané slová**: *gánok* (chodba), *bukréta* (kytica), *knihovňa* (knižnica), *okázalý* (veľkolepý, parádny). Sú to spisovné slová, majú však novšie pomenovanie.

7. **Tvoríte** Ktoré veci podľa vás o sto rokov nebudú ľudia používať? Ktoré slová sa tak môžu stať historizmami? Ktoré jazyky alebo problémy by ste chceli poslať do minulosti?

8. Ktoré slová patria do verejného vyjadrovania – moderné alebo zastarané? Vyberte si správne z ponuky a doplňte vety. Správnosť riešenia si môžete overiť na slovníky.juls.savba.sk.

Predávame zmetáky a _____!

Sobáš bude 4. 9. 20019 o 14. hodine v obradnej _____ Mestského úradu v Topolčanoch.

Výpredaj vojenského šatstva: brigadírky, _____.

Ponúkame ubytovanie, stravu pri mori, _____ s plným komfortom a výhľadom na more.

mantel' –
vojenský kabát

ometlo – metla

sieň – palota

izbica – izba

9. a) Prečítajte text a nájdite súvislosť s textom v úlohe 1 a).

Rodičia pri väčších nákupoch v obchode používajú platobnú kartu. Vôbec nemusia mať eurá v hotovosti. Na menšie výdavky si vyberú peniaze z bankomatu. Poplatky za plyn, vodu a elektrinu platia prostredníctvom internetbankingu. Najstarší brat študuje manažment a naučil rodičov používať Viamo. Viamo je revolučný spôsob platenia cez smartfón. Namiesto klasického čísla účtu stačí telefonné číslo príjemcu. Tak možno dobiť kredit na stravovanie, zaplatiť za internát alebo za nákup v internetovom obchode alebo za taxislužbu.

b) V čom vidíte príbuznosť témy oboch textov? Porovnajte aj slovnú zásobu oboch textov.

c) Podčiarknite v texte slová, ktoré vznikli nedávno – v súčasnosti.

10. a) Prečítajte text.

Čo je to virtuálna realita?

Virtuálna realita je séria efektov, ktoré vyvoláva počítač, takže ten, kto má špeciálne vybavenie (prilbu, rukavice), dokáže vnímať umelo vytvorený svet ako skutočný. Osoba vníma cez prilbu zvuky a obrazy, ale je to iné ako v kine. Počítačová technológia vám umožní obzrieť sa a „vidieť“, čo je za vami. V tomto vytvorenom svete sa môžete pohybovať a zažívať dobrodružstvá. Elektronicky riadené rukavice vám dokonca umožnia „nahmatať“ predmety tohto virtuálneho sveta.

1000 otázok a odpovedí

b) Skúste samostatne napísať čo najvýstižnejšiu odpoveď na otázku v nadpise. Porovnajte si svoje odpovede.

c) Ktoré predmety a javy ľudia v minulosti nepoznali? Podčiarknite v texte slová a slovné spojenia, ktoré pomenúvajú nové javy.

d) Akú máte skúsenosť s virtuálnou realitou? Hovorte o nej.

 Nové slová, ktoré vznikajú **na pomenovanie nových predmetov** alebo **javov**, sa nazývajú **neologizmy**: euro, smartfón, bankomat, počítač, programátor, video, mobil, trenažér, sponzor, virtuálna realita.

Do slovnej zásoby slovenského jazyka pribúda ročne okolo 500 nových slov.

11. a) Všimnite si, ktoré nové slová spoznávali jednotlivé generácie ľudí. Vysvetlite, čo slová pomenúvajú.

b) Napíšte zoznam 6 – 8 pomenovaní technických novinek, nových športov, módnych odevov alebo účesov, ktoré poznáte zo súčasnosti.

praprastarí rodičia	prastarí rodičia	starí rodičia	rodičia	vy
rádio, telefón, automobil, gramofón, lietadlo, autobus, žiarovka	nylon, bakelit, raketa, kozmonaut, televízia, automatická práčka, magnetofón	raketoplán, neón, video, počítač, disketa, mobil, trenažér, klip, céderom	internet, wifi, aerobik, zumba, pilates, fitnes, tetrapak, petfľaša, MP3 prehrávač	

1900

2000

2020

Viete, že...

... škodlivá látka *nikotín* nesie meno podľa francúzskeho vyslanca na portugalskom kráľovskom dvore v 16. storočí Jeana Nicota?

Pri prvej príležitosti priniesol vzorky novej rastliny – tabaku – svojmu francúzskemu kráľovi. Rastlinu získal od námorníkov, ktorí sa zúčastnili na výpravách v Amerike.

12. V ktorom storočí bolo slovo *nikotín* neologizmom? _____

Ktoré nové slová, slovné spojenia vznikli v 20. storočí v súvislosti s nikotínom a ďalšími návykovými látkami? _____

13. Nové slová neprichádzajú do slovenčiny iba z cudzích jazykov. Zistite, ktoré domáce slová, slovné spojenia vznikli nedávno a sú neologizmami.

Mladomanželia potrebovali v banke získať na dostavbu svojho domu medziúver.

Nový kuchár dosiahol použitím nového ochucovadla spokojnosť zákazníkov.

V našom meste je pre mladých ľudí dostatok voľnočasových aktivít.

Ku kožnej lekárke som sa musela preobjednať.

Mladší brat pomohol mame pripraviť na kuracie rezne nový trojobal.

Pre moju podobnosť s mamou mi tety hovoria, že som sa celkom pomamila.

14. K neologizmom nájdite správne vysvetlenie.

roaming (vyslov rouming)

webstránka

tablet

hacker (vyslov heker)

laptop (alebo notebook)

internet

počítač integrovaný v dotykovom displeji

prenosný (kufříkový) počítač

svetová počítačová sieť

stránka na internete

počítačový pirát

využitie mobilného telefónu v zahraničí

15. Vysvetlite význam neologizmov a tri z nich použite vo vetách.

multivitamín, blog, celebrita, fitlopta, kyberútok, megacéčko, vlogger, influencer

16. V dvojiciach sa poradte, o tom, ktoré nové slová používate v oblasti počítačových hier, aplikácií v mobile alebo v novom druhu športu. Napíšte ich.

17. **Tvoríte** Navrhnete nový prístroj alebo zariadenie, ktoré by vám napríklad

- skrátilo cestu do školy. _____
- vyrábalo jedlo na počkanie. _____
- príjemne ukladalo vedomosti do hlavy. _____

Na vytvorenie názvov použite odvodzovanie, skladanie, ich kombinácie a pod.

Čo už viem

- ☐ Viem, čo sú to *historizmy*, *archaizmy* a *zastarané slová* a viem uviesť na ne príklad.
- ☐ Viem, čo sú to *neologizmy* a dokážem ich rozlíšiť v texte alebo v reči.

Úsporné slová

skracovanie slov

1. a) Prezrite si obrázok a prečítajte text.

Antarktické tučniaky kráľovské dokážu prečkať týždne v úplnej tme pri teplotách -60°C a vetre s rýchlosťou až 190 km/h , pričom si udržujú vnútornú telesnú teplotu 38°C . Zahrievajú sa natlačené na seba vo veľkých kolóniách. Ak ľudia neurobia nič, aby znížili produkciu oxidu uhličitého, vedci predpovedajú, že do roku 2060 sa zvýši priemerná teplota na zemeguli o $1,5$ až $4,5$ stupňa Celzia, v polárnych oblastiach až o 9°C .

b) Všimnite si, že namiesto znakov a značiek ste prečítali slová:

$^{\circ}\text{C}$ – stupňov celzia km/h – kilometrov za hodinu

c) Ktoré iné skrátené slová používate napríklad na matematike?

Rýchle tempo života vedie ku skracovaniu niektorých slov, najmä v písomnej komunikácii.

Skracovaním slov vznikajú:

- **skratky:** č., napr., atď.,
- **skratkové slová:** Tanap,
- **iniciálové skratky:** SR, OÚ,
- **značky:** cm, m, l, ha, Sk, H_2O .

2. Prečítajte si skratky a vysvetlenie ich významu. Potom ich vhodne doplňte do viet a farebne vyznačte.

a i. = a iné

atď. = a tak ďalej

č. d. = číslo domu

t. j. = to jest (to znamená)

stor. = storočie

s. = strana

tzv. = takzvané

napr. = napríklad

a pod./ap. = a podobne

a. s. = akciová spoločnosť

Vydavateľstvo Ikum, _____, hľadá jazykových redaktorov. Jožko má adresu Malatiná, _____ 73. Správne odpovede nájdete v cvičebnici, _____ 19. V polovici 19. _____ vrcholilo národné obrodenie. Jesenné prázdniny sa končia v stredu, _____ 30. októbra. So spojovníkom píšeme zložené slová označujúce viac vlastností, _____ slovensko-francúzsky, bielo-čierny _____. Prineste si výstrižky obrázkov z časopisov zobrazujúce prírodu: vtáky, zvieratá, lesy _____.

3. Ku ktorým povolaniam alebo stupňom vzdelania patria akademické tituly? Nájdite správne dvojice.

PaedDr.

Ing.

PhDr.

Bc.

JUDr.

MUDr.

Mgr.

inžinier

právník

magister

doktor
filozofie

všeobecný
lekár

doktor
pedagogiky

bakalár

Skratky vznikli skrátením slova alebo slovného spojenia: *a i., a pod., atď., č. d., stor., napr., s., rtg., PaedDr.* (*paedagogicae doktor*). Za skratkami píšeme **bodku**.

4. Skúste zistiť, z ktorého pomenovania vznikli tieto skrátené slová.

(*Tatranský národný park, optické meranie, elektronická kolobežka, husacie hody*)

Skratkové slová vznikli zo začiatkových písmen alebo slabík viacslovných pomenovaní:

Slovnaft – **S**lovenská **n**afta

Slovaktelecom – **S**lovak **t**elekomunikácie

Infovek – **I**nformatizačný **v**ek

Internet – **I**nternational **n**etwork

Môžeme ich **skloňovať**: v *Slovnafte*, od *Slovaktelecomu*, s *Infovekom*; v *TANAP-e*.

5. Slová v úlohe si vyberte podľa cudzieho jazyka, ktorý sa učíte, a potom zistite, ktoré skratkové slovo vzniklo z vyznačených písmen a slabík:

New **Y**ork a **L**ondýn – _____

radio **d**etecting **a**ng **r**anging – _____

Grosspeicher **o**rientierte, **L**isten organiesierende **E**rmittlung**m**ethode – _____

Ján Horecký: Slovenčina v našom živote

6. Utvorte skrátený názov z prvých písmen viacslovných pomenovaní. Akými písmenami ho zapíšete?

Slovenské národné povstanie _____

Slovenská národná galéria _____ v Bratislave

Matica slovenská _____ v Martine

Slovenské národné divadlo _____ v Bratislave

Slovenská republika _____

Trnavská univerzita _____

mestský úrad _____

poštové smerovacie číslo _____

základná umelecká škola _____

základná škola s materskou školou _____

Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach _____

Iniciálové skratky vznikajú zo začiatkových písmen slov združeného pomenovania alebo viacslovného vlastného mena:

SR – **S**lovenská **r**epublika

SND – **S**lovenské **n**árodné **m**úzeum

ZŠ – **z**ákladná **š**kola

CD – **c**ompact **d**isk

PSČ – **p**oštové **s**merovacie **č**íslo

USB kľúč – **U**niversal **S**erial **B**us

Iniciálové skratky sa **neskloňujú**. Čítajú sa ako písmená v abecede: *esendé, zéeš, cédé, péescé, úezbé*.

7. Spojte viacslovné pomenovania (aj cudzieho pôvodu) s ich iniciálovou skratkou.

Digital Video Disc		Universal Serial Bus
Global Positioning System		deoxyribonukleová kyselina
World Wide Web		Acquired Immune Deficiency Syndrome
Train a Grande Vitesse		Personal Computer
Personal Identification Number		Compact Disc

8. Pozrite si obrázky. S ktorými skratkami súvisia? Nájdite správne trojice.

PTFE

PVC

PET

polyetyléntereftalát

polyvinylchlorid

polytetrafluóretylén

9. a) Prečítajte a pokúste sa vysvetliť, čo pomenúvajú skrátené slová.

Od objavenia rtg. lúčov v r. 1895 sa dosiahol v poznaní vnútornej anatómie človeka veľký pokrok. Ich využitie sa dnes znásobilo v CT zariadení. Počítačový tomograf (CT) umožní trojrozmerný obraz snímaných orgánov. DVD má kapacitu dvadsiatich piatich CD. Pred odchodom na dovolenku je potrebné kúpiť si okuliare s UV filtrom. Stará mama bola na EKG.

b) Ktoré zo skrátených slov nie je iniciálovou skratkou?

10. Predstavte si, že otvárate svoju firmu, ktorej zameranie spolužiakom neprezradíte. Utvorte jej názov ako skratkové slovo. Ostatní hádajú zameranie firmy. Nakreslite logo firmy a vymyslite slogan.

- 11. a)** Spoznáte významné inštitúcie podľa loga? Nájdite k nim správny názov. Z názvov utvorte známe iniciálové skratky.

European
Union

Slovenský
červený kríž

Organizácia
spojených
národov

North Atlantic
Treaty
Organisation

The United
Nations
International
Children's
Emergency
Fund

United Nation
Educational,
Scientific
and Cultural
Organisation

- b) i** Na internete zistíte, aké úlohy a poslanie plnia jednotlivé inštitúcie. Informácie o jednej z nich stručne zapíšte.

- 12.** Napíšte skrátené slová.

gram – g _____

kilogram – _____

liter – _____

deciliter – _____

mililiter – _____

kilometer – _____

meter – _____

decimeter – _____

milimeter – _____

Značky sú dohovorené symboly na označovanie meracích jednotiek a chemických značiek, peňažnej meny, štátnych poznávacích značiek áut: *m, km, ml, l, kg, t, ha, h, C*.

Za značkami **nepíšeme** bodku.

- 13.** Poučky z matematiky zapíšte pomocou vzorcov s využitím matematických značiek. Vysvetlite použité značky.

- Obvod obdĺžnika vypočítame, ak súčet susedných strán vynásobíme dvoma.
- Obvod štvorca vypočítame, ak dĺžku jednej strany vynásobíme štyrmi.
- Obsah obdĺžnika vypočítame, ak vynásobíme susedné strany medzi sebou.
- Obsah trojuholníka vypočítame ako jednu polovicu súčinu dĺžky strany a výšky prislúchajúcej strany.
- Objem kvádra vypočítame, ak tri rozmery kvádra vynásobíme medzi sebou.

- 14. a)** Napíšte slová, z ktorých vznikli skratky.

nar. – _____

r. – _____

tis. – _____

t. r. – _____

j. č. – _____

sg. – _____

pl. – _____

os. – _____

stor. – _____

- b)** Utvorte štyri vety, v ktorých použijete skratky z úlohy a).

akronym =
skratkové slovo
SLOVNAFT

- 15.** Ako vznikli tieto skrátené slová? Pomenujte, ku ktorému druhu skrátených slov patria. V zátvorke nájdite vysvetlenie ich významu. Podčiarknite tie skrátené slová, ktoré hláskujeme.

TIR hi-fi WC UFO O. K. k. o. IKT

(TIR – transport international routier; hi-fi – high fidelity = vysoká presnosť, vernosť; WC – water closet = vodný (splachovací záchod); UFO – Unidentified Flying Object = neidentifikovateľný lietajúci objekt; O. K. – z ústnej podoby all correct = všetko v poriadku; k. o. – knockout = v pästiarstve rozhodný úder zrážajúci súpera k zemi; IKT – informačno-komunikačné technológie)

- 16.** Roztriedte skrátené slová podľa oblastí, do ktorých patria.

TA3, SMTP, BMW, UPC, ABS, LED, OMV, HBO, LCD, Digi Slovakia, RTVS, WIFI, HTTP, WWW, GPS, O2

Doprava	Televízia	Informatika	Technológie	Firmy	Digitálne vysielanie

- 17. a)** Vo vetách podčiarknite skrátené slová.

Po spojení základných škôl s materskými školami vznikol skrátený názov, napr. ZŠ s MŠ Bojničky. Slovensko prevzalo v r. 2019 predsedníctvo OBSE. RTVS Dvojka pripravila na vianočné dni zaujímavý program. Záujemcom o poznávanie a dovolenku priniesol SATUR opäť bohatú ponuku zájazdov. V 19. stor. bola v Martine založená Matica slovenská. Otec už desať rokov pracuje v Slovnafte. Náš nový byt má plochu 85 m².

b) Skrátené slová napíšte do správnej skupiny.

RTVS, atď., SATUR, mm, Slovnaft, stor., m², T-Com, ZŠ s MŠ, ml, napr., EÚ

Skratky	Iniciálové skratky	Skratkové slová	Značky

- 18. Tvoríte** Vymyslite mini príbeh so športovou témou. Použite skratky, iniciálové skratky a značky.

t. r., OH, tis., km, °C, h, SOS

Čo už viem

- ☐ Dokážem rozlíšiť a vysvetliť, ako vznikli skratky, skratkové slová, iniciálové skratky a značky.
- ☐ Ovládam výslovnosť a pravopis slov vzniknutých skracovaním.

Zásobáreň plná slov

opakovanie významovej roviny jazyka

Tri nové tajomstvá tínedžerov

Nie je to žiadna sranda byť tínedžer. Nič nie je, ako bývalo, ani vlastné telo, ani mozog. Nikto mu nerozumie, nikto mu neporadí. A dospelí? Tí sú úplne mimo!

Hoci to píšú všetky generácie dospelých minimálne posledných 4 000 rokov, dnešná mládež naozaj nie je horšia. „Majú to len trochu ináč usporiadané,“ povedal mi nedávno vysokoškolský učiteľ a informatik Fero Gyárfáš a vysvetlil: „Odmalička každú potrebnú informáciu bleskovo nájdú, v kontakte sú cez sociálne siete stále, a keď sa chcú zabaviť, môžu si to pustiť hneď, ako im to napadne. My, ktorí sme stáli v rade pred antikvariátom, ich nemôžeme pochopiť.“

Elena Akácsová: Tri nové tajomstvá tínedžerov

1. Názory na dospievanie vyjadrené v ukážke sú

- A. úplne odlišné. B. čiastočne odlišné. C. takmer zhodné. D. úplne zhodné.

2. Generácie dospelých už pár tisícročí tvrdia, že mládež je

- A. zlá. B. horšia. C. rovnaká. D. lepšia.

3. Autorka článku s častým názorom dospelých na mládež

- A. úplne súhlasí. B. trochu súhlasí. C. viac nesúhlasí. D. vôbec nesúhlasí.

4. Ktoré tvrdenie podľa vás viac vystihuje dospievanie – vety v podtitulku (v podnadtise) alebo citát F. Gyárfáša? Povedzte svoje názory.

5. Slovo *antikvariát* pomenúva

- A. druh nehrdzavejúcej ocele.
B. konštrukciu na príjem alebo vysielanie elektromagnetických vln.
C. výhrevné čierne uhlie.
D. výkup a predaj starších a použitých kníh.

6. Vyhľadajte v texte príklad na rozličné druhy slov podľa tabuľky.

Jedno- významové	Viac- významové	Citovo zafarbené	Nespisovné	Cudzieho pôvodu	Neologizmus

7. Najprv nájdite slovám správny význam. Potom slová roztriedte na *historizmy*, *archaizmy* a *zastarané slová*. (Historizmy nemajú synonymá.)

zemepán	oslovenie osoby (priateľu)	amice
	kružidlo	
grifel'	dáždnik	činža
	platba v peniazoch alebo v naturáliách odvádzaná vlastníkovi pozemkov za oprávnenie používať ich	
pranier	tyčinka na písanie z bridlice	parazól
	stĺp, ku ktorému priväzovali vinníka a vystavovali ho verejnej potupe	
sošné (dievča)	panovník	kastelán
	feudál	
cirkeľ	správca hradu v minulosti	felčiar
	pekné	
	hranica	
čierťaž	ránhojič	vладыка

Historizmy	Archaizmy	Zastarané slová

8. **Tvoríte** Pracujte v skupinách. Pripravte si krátky rozhovor, v ktorom použijete nespisovné slová (nárečové slová alebo slang). Rozhovor skupiny predvedte pred triedou.

delovka
blafák
šalovať
legitka

gúgliť
smajlík
ikonka
čeknúť na nete
ramka

lastminutka
Si v poho?
bufetiť
predskokan
šikana
legitka
haluz

9. **Tvoríte** Pracujte v dvojiciach. Vymyslite a vytvorte krátke video, v ktorom použijete nárečové slová a vtipne okomentujete svojho domáceho miláčika alebo nejakú svoju skúsenosť, napr.:

- A. Volakemu som poščál knihu a nesce prindzit sama.
- B. Naša mačka je veľkí kvárňik, ľen to ňepokvári, k čomu sa ňedostaňe.
- C. Vlastný návrh v nárečí vášho regiónu.

10. Vysvetlite význam neologizmov *blogger* a *vlogger*. Napíšte päť ďalších neologizmov.

11. K slovu cudzieho pôvodu nájdite v ponuke správne vysvetlenie.

1 trojica	4 pôvodca niečoho	7 podnet	10 prepychový
2 víťazstvo	5 náklonnosť	8 ctižiadostivý	11 znehodnocovanie peňažnej meny
3 hlúpy	6 pod cudzím menom	9 ľahostajnosť	12 výmena vzduchu v uzavretom priestore

triumf ____	sympatia ____	apatia ____	ambiciózny ____
inflácia ____	klimatizácia ____	luxusný ____	impulz ____
trio ____	stupídny ____	inkognito ____	iniciátor ____

12. K výrazom v zátvorke napíšte synonymá. Pomôžu vám začiatkové a posledné písmená slov. Spoločne si prekontrolujte pravopis.

S _____ M (slovo podobného významu)	T _____ Ý (zelenomodrý)	S _____ M (poriadok)
T _____ S (infekčná choroba)	A _____ M (slovo opačného významu)	F _____ Ý (telesný)
T _____ N (krutý a bezohľadný človek)	H _____ A (nehnuteľná záloha, napríklad na dom)	C _____ N (ozdobná izbová kvetina)

13. Z troch možností vyberte správne vysvetlenie významu.

SYNTÉZA	a) zjednotenie, zhrnutie; b) zlomenina; c) vetný člen
ANALÝZA	a) druh abecedy; b) hlboká rieka; c) rozbor
AKUSTIKA	a) indiánske plavidlo; b) zvukové vlastnosti istého priestoru; c) druh umenia
FINIŠ	a) názov fínskeho jedla; b) odrezok z fikus; c) záverečná časť pretekov
FOTOGENICKÝ	a) vhodný na fotografovanie; b) čierno-biely; c) zdedil nadanie
RARITA	a) španielske dievčenské meno; b) druh spevavca; c) niečo nezvyčajné, vzácne
RECYKLOVAŤ	a) cúvať na bicykli; b) opätovne spracovať starý materiál; c) prechladnúť

14. a) V informačných letákoch podčiarknite skrátené slová.

A

Televízor
s rozlíšením 4K Ultra HD
★★★★★

Uhlopriečka 138 cm (55"), funkcia HDR, Pur Color, Smart TV, OS Tizen, HbbTV, vstavaný tuner DVB-T/T2 (HEVC/H.265)/C/S2, www prehladač, Wi-Fi, DLNA, Mobile to TV, audio 2.0k 20 W, 2 x HDMI, 1 x USB, herný mód, Steam Link, Clean Management Solution.

A+

Kombinovaná chladnička
Beko RCSA 270 M21W
★★★★★

Energetickej triede A+, výška 171 cm. Chladnička má úsporné LED osvetlenie, 5 sklenených políc s lištou a antibakteriálne upravené tesnenie dverí.

b) Napíšte po tri vlastné príklady na:

- skratky _____
- značky _____
- iniciálové skratky _____
- skratkové slová _____

15. Na autobus. Žiaci sa postavia do dvojíc. Učiteľ rozdáva lístky s rozličnými slovami. Do autobusu môže nastúpiť iba ten, kto určí slovo – podľa dobového výskytu, podľa spisovnosti, podľa pôvodu, povie jeho význam alebo jeho synonymum, príp. pravopis.

Vždy radi privítame dobrých ľudí

tvoríme a prednášame prívet

1. a) Prečítajte text.

Milá Katarína, milí žiaci a vážení učitelia!

Milá Katka, sme veľmi radi, že Ťa môžeme privítať opäť doma, v rodnej obci po náročnej medzinárodnej súťaži!

Chcem Ti vo svojom mene i v mene všetkých našich občanov i žiakov našej školy zagrátulovať k Tvojmu úžasnemu výkonu na Majstrovstvách Európy! Sme hrdí na Tvoju vytrvalosť a bojovnosť, ktorej výsledkom je zlatá medaila!

Tvoje nadanie a záľuba v športe sa prejavila už na pôde našej základnej školy. Pokračovala si ďalej v svojom rozvoji, nezháľala si napriek mnohým ťažkostiam a prekážkam.

Si inšpiráciou pre našich žiakov, a preto sme veľmi radi, že si prijala naše pozvanie na dnešnú besedu. Verím, že sa budeš medzi nami dobre cítiť a vám, milí žiaci a vážení prítomní, želim príjemné dopoludnie s našou zlatou medailistkou Katkou Zázrivou!

b) Porozmýšľajte o ukážke pomocou otázok.

- Akou formou sa realizoval uvedený jazykový prejav?
- Pri akej príležitosti odznel?
- Kto ho predniesol?
- Komu bol prejav adresovaný?
- Aké zámery sledoval rečník svojím prejavom?

2. a) Povedzte ďalšie udalosti alebo podujatia v škole alebo obci, pri ktorých môže zaznieť podobný ústny prejav.

b) Spomeňte si, na ktorých rodinných oslavách (jubileum starých rodičov, rodičov, narodeniny priateľa a pod.) ste sa zúčastnili. Kto predniesol príhovor?

Q Krátky slávnostný rečnícky prejav prednesený pri nejakej slávnostnej príležitosti sa nazýva **prívet**. Prívet môže byť *gratulačný, uvítací, rozlúčkový* a pod. Môže byť určený jednej osobe alebo aj väčšej skupine ľudí, napríklad pri *jubilejnej gratulácii, pri odovzdávaní ocenení, pri otvorení kultúrneho alebo športového podujatia* a pod.

3. Podľa oslovení určte, či ide o súkromné alebo verejné podujatie.

Ctení jubilanti, ctené publikum!

Milý jubilant, vážení hostia!

Milý priateľ, milí kolegovia!

súkromné

verejné

Milá starká, milí príbuzní!

Milí návštevníci, vážení hostia!

Drahí rodičia, milí súrodenci!

4. a) Nacvičte si prednesenie prívetu.

- Najprv si ho prečítajte potichu.
- Prečítajte ho v stoji, smelo a srdečne.
- Uplatnite správnu melódiu viet, prestávky, dôraz, primerané tempo a silu hlasu.
- Nezabudnite na mimiku prezrádzajúcu radosť a spokojnosť.

Milí športovci, milí diváci, vážení rozhodcovia!

Milé dievčatá, milí chlapci, dnešný deň bol pre vás veľmi náročný, lebo ste chceli ukázať svoje najlepšie výkony a najlepšie zručnosti. Zaslúžite si od nás dospe-
lých obdiv a uznanie. Súťažili ste čestne, ukázali ste svoju bojovnosť a vytrvalosť. Nie každý odchádza s diplomom alebo medailou, ale vy viete, že zmyslom športu je pre-
žívať radosť z pohybu a prekonávať sám seba. Verím, že vás naša súťaž povzbudila k usilovnému tréningu a že sa o rok na týchto športových dňoch uvidíme znova!

K ich dobrému priebehu prispeli rozhodcovia a, samozrejme, aj vy, milí diváci, svojím povzbudzovaním a slušným správaním.

V mene organizátorov sa chcem tiež poďakovať rodičom za úžasnú pomoc a sponzorom za príspevky na ceny a občerstvenie. Naš športový deň končím so slo-
vami: „Športu zdar a o rok dovidenia!“

b) ♡ Zhodnotte, ako sa vám darilo predniesť prívet. Zdôvodnite, prečo je pri prívete dôležitý váš hlas, postoj, mimika.

c) Vyfarbite smajlíkov, ktorých si vyberiete za svoj prednes:

• správna výslovnosť	😊 😐 😞	• primeraná sila hlasu	😊 😐 😞
• tempo reči	😊 😐 😞	• prestávky v reči	😊 😐 😞
• dôraz vo vete	😊 😐 😞	• mimika	😊 😐 😞

d) Vyznačte si ceruzkou v texte ten jav, ktorý chcete zlepšiť, napr. prestávky v reči.

e) Zmeňte držanie tela – ohnutý chrbát, ovisnuté plecia – a prednesť z prívetu po tri vety. Zmenil sa váš vnútorný pocit, váš hlas, výraz aj prednes? Posúďte, čo sa zmenilo a ako.

5. Precvičte si prácu s hlasom. Vyberte si ľubovoľný dlhší text (zo školských učebníc, z časopisu) a čítajte ho podľa pokynov:

- dve vety nahlas, dve vety potichu;
- dve vety pomaly, dve vety rýchle;
- dve vety vyšším hlasom, dve vety nižším hlasom;
- dve vety monotónne, dve vety s výraznou moduláciou hlasu.

Viete, že...

... postoj nášho tela pôsobí na vnútorné pocity: ak stojíme vzpriamene, očami nadväzujeme kontakt, náš hlas je pevný, jasný a prejav výrazný. Ak stojíme s ovisnutými plecami a zhrbení, vnútorným pocitom bude ne-
istota, strach a prednes bude mdlý a nezaujme.

6. a) Rozdelte sa na dve skupiny. Jedna skupina zostaví osnovu z prívetu v úlohe 1 a druhá skupina z prívetu v úlohe 4.

b) S akým zámerom rečník prednáša vybraný prívet?

c) Porovnajte svoje zistenia. Ktoré časti osnovy máte rovnaké? Ako sa líšia zábery prívetov?

7. Predstavte si, že sa vám ušlo pripraviť prívet na rodinnú oslavu. Jeho cieľom bude poďakovanie starému otcovi za všetko, čo pre svoje deti (vnukov/pravnukov) vykonal, a blahoželenie k 80. narodeninám.

Som veľmi rád/rada, že sme sa dnes všetci stretli pri jednom stole s naším drahým deduškom, naším jubilantom.

Drahý deduško, je úžasné vidieť, ako žiaríš radosťou v kruhu svojich detí, vnúčat a pravnúčat.

Drahý deduško, ďakujeme

K Tvojim 80. narodeninám

Verím, že

Čo už viem

☐ Dokážem vytvoriť a napísať vhodný *prívet* na určenú slávnostnú príležitosť.

Hurá, môj prednes zaujal!

tvoríme a prednášame prívět

- 1. a)** Prívět si prečítajte najprv potichu. Premyslite si, akú náladu chcete navodiť všetkým prítomným. Premyslite si, aký dojem chcete zanechať. Vystriedajte sa v prednese prívětu pred triedou.

Milé spolužiačky, milí spolužiaci, vážení rodičia, ctení hostia!

Dovoľte mi, aby som v mene žiakov našej školy čo najsrdečnejšie privítala vzácnu návštevu z Holandska. Srdečne vítam pána učiteľa Johana Baerta a žiakov z partnerskej základnej školy z mestečka Oss. Drahí priatelia, prišli ste medzi nás, aby sme prehĺbili vzájomnú spoluprácu, aby sme sa lepšie spoznali a vytvorili spoločný projekt o kultúre a tradíciách našich krajín.

Na privítanie prijmite od nás hudobný darček v podobe piesní a tancov, ktorý si pripravili žiaci 7. A a 7. B.

Cíťte sa u nás dobre a želám vám príjemný zážitok!

b) Situáciu na slávnostnom stretnutí zahrajte. Jeden žiak skúsi predniesť uvítací príhovor „z hlavy“, bez učebnice. Ďalší žiaci hrajú vymenovaných hostí. Ostatní žiaci tvoria publikum. Rečník a hostia použijú pri predstavovaní vhodnú mimiku či gestá, ktorými udržiavajú kontakt s prítomnými. Publikum pri predstavovaní a na konci reči zatlieska.

- 2.** Ktoré problémy ste pociťovali pri prednášaní prívětu pred „publikom“? Hovorte svoje skúsenosti, ako bojujete s trémou.

- 3. a)** Zhodnoťte, či bolo jednoduché povedať prívět samostatne, bez učebnice. Prečo áno, prečo nie?
b) Vyhľadajte v prívěte vety, ktoré sú prídlhé na zapamätanie. Podčiarknite ich a prepracujte ich na kratšie, jednoduchšie vety.

Stavba (kompozícia) príhovoru a slovný materiál:

Oslovenie

Úvod:

- Dnešný deň je významnou udalosťou v našej..., pretože...
- Dovoľte, aby som vás privítal na...
- Dostalo sa mi tej cti...
- Mám tú česť privítať vás na...
- Prijali ste pozvanie na...
- Teší ma, že môžem privítať...
- Víťam medzi nami...
- Obzvlášť srdečne vítam...
- Nezabudli na nás ani naši...

Jadro:

- Na našom podujatí uvidíte/môžete...
- Program dnešného podujatia tvorí...
- Program, ktorý sme vás pripravili, má tieto časti...

Záver:

- Verím, že...
- Som presvedčený, že...
- Chceme vás uistiť, že...
- Želám vám, aby...
- Prajem vám všetkým...

4. **Tvoríte** Pracujte v dvojiciach.

- a) Vyberte si príležitosť, pri ktorej prednesíte uvítací prívet. Rozlíšte, pri ktorej z nich použijete priateľský tón a pri ktorej tón úctivejší a srdečný.
- b) Prívet napíšte podľa osnovy v rámku na predchádzajúcej strane a môžete si vybrať niektoré z ponuky slovných spojení.
- c) Potom prívet predneste vhodnou intonáciou a tempom. Snažte sa o vhodnú mimiku a gestá.

A. Otvorenie školského šachového turnaja

B. Slávnosť pre občanov pri príležitosti mesiaca úcty k starším

C. Vianočná akadémia

5. a) Prečítajte si osnovu slávnostného prívetu k oslave okrúhleho výročia sobáša rodičov (starých rodičov).
- b) Popremýšľajte, čo by ste v osnove obmenili alebo doplnili podľa seba.

1. Oslovenie oslávencov a príbuzných

2. Úvod

- dôvod oslavy

3. Jadro

- spomienka na milý či veselý zážitok s matkou a otcom z detstva
- spomienka na vaše školské povinnosti a na pomoc, ktorú vám pri nich rodičia venovali
- porozumenie a láskavé slová rodičov, ktorými vás vychovávali
- obdiv k ich práci a náročným úlohám, ktoré plnili pre rodinu
- vzor pre vás
- neobyčajná udalosť, vtipná príhoda alebo odhalené tajomstvo
- poďakovanie za seba i za súrodencov za lásku, starostlivosť, obetavosť

4. Záver

- blahoželanie, gratulácia

TEST 2

IX. ročník Turnaja BLMF proti rasizmu a intolerancii

21. september 2016

Už tradičný Turnaj Bratislavskej ligy v malom futbale (BLMF) proti rasizmu a intolerancii sa v roku 2016 uskutoční už po deviatykrát. Miesto konania je Športový areál Pavla Gleska v Centre akademického športu STU na Račianskej ulici 103 v Bratislave (Mladá garda). Turnaj bude vrcholným podujatím akčných týždňov FARE na Slovensku.

Cieľom turnaja je podpora tolerance a rôznorodosti v spoločnosti, pričom tomu-to cieľu zodpovedá aj zloženie účastníkov. Zoznam zúčastnených hráčov je veľmi bohatý a zahŕňa príslušníkov rôznych národností, náboženstiev a etníc. Títo všetci sa stretnú nielen aby podporili myšlienku turnaja, ale aj aby si zahrli kvalitný futbal. Príďte sa pozrieť a podporte správnu vec!

Vzhľadom na udalosti posledných mesiacov je hlavnou témou turnaja nebezpečenstvo vzostupu extrémistických zoskupení a politických strán u nás a v Európe. Preto nám príde turnaj otvoriť rapper STRAPO, ktorý sa v danej problematike aktívne angažuje a DJ SPINHANDZ. Súčasťou otvorenia bude aj kultúrne vystúpenie Chalanov z chatrče, ktorí pricestujú až z Moldavy nad Bodvou.

sportspaja.ipmd.sk (úryvok)

Idea: S. Danilov, M. Zálešák, T. Horváth, (kampan Šport spája, rôzne farby jedna hra v rámci Turnaja proti rasizmu vo futbale 2016)

1. Vyberte pravdivé tvrdenie. Zámerom textu je

- A. informovať účastníkov o turnaji.
- B. pozvať návštevníkov na turnaj.
- C. presvedčiť o význame športu.
- D. propagovať kultúrno-hudobné podujatie.

2. Ak je Turnaj BLMF proti rasizmu a intolerancii, znamená to, že je za

- A. ústretovosť a ochotu medzi ľuďmi.
- B. bezpečie a pokoj medzi ľuďmi.
- C. priateľstvo a znášanlivosť medzi ľuďmi.
- D. láskavosť a obetavosť medzi ľuďmi.

3. Z textu vyplýva, že cieľom turnaja je prostredníctvom športu

- A. zabezpečiť ochranu pred extrémistickými zoskupeniami.
- B. posilňovať toleranciu a rôznorodosť medzi ľuďmi.
- C. odstrániť intoleranciu a rasizmus v spoločnosti.
- D. podporiť rast nových politických strán.

4. Text ukážky je

- A. oznámením.
- B. reklamou.
- C. správou.
- D. rozprávaním.

5. K iníciaľovým skratkám nepatrí

- A. BLMF. B. STU.
C. DJ. D. STRAPO.

6. Slovo *etnický* znamená

- A. nadnárodný. B. ľudový.
C. národnostný. D. ľudský.

7. V ktorej možnosti je pôvodné slovenské slovo?

- A. kultúra B. národnosť
C. šport D. politika

8. Ktoré slovo je španielsko-talianskeho pôvodu?

- A. liga B. kvalita
C. garda D. tradícia

9. Ktoré slovo nie je anglického pôvodu?

- A. dídžej B. raper
C. futbal D. turnaj

10. Ktoré zo slov patrí k slangovým slovám?

- A. chalan B. šestnástka
C. blafák D. kopačky

11. Veta *Do teho!* patrí do

- A. západoslovenského nárečia.
B. spisovného jazyka.
C. stredoslovenského nárečia.
D. východoslovenského nárečia.

12. Ktoré zo slov je neologizmom?

- A. futbalista B. tréner
C. aktivista D. raper

13. Ktoré zo slov nepatrí k značkám?

- A. m² B. napr.
C. °C D. ml

14. Slová *tolerancia* – *intolerancia* sú

- A. expresíva. B. antonymá.
C. domáce slová. D. synonymá.

15. V texte sa nachádza iníciaľová skratka názvu

- A. Športový areál Pavla Gleska.
B. Mladá garda.
C. Centrum akademického športu.
D. Football Against Racism in Europe.

16. V ktorej možnosti nie je správny pravopis?

- A. Typoval víťaza.
B. Získal vavríny.
C. Hrali kvalitne.
D. V závere riskovali.

17. Ktorý ročník Turnaja BLMF by sa mal konať v roku 2020?

- A. X. B. XI.
C. XII. D. XIII.

18. V ktorej možnosti sa vyznačená slabika vyslovuje mäkko?

- A. ligový B. tolerancia
C. bratislavský D. etnicita

19. V ktorej možnosti nie sú slová synonymami?

- A. kvalitný – hodnotný, prvotriedny
B. aktívny – pasívny, apatický
C. tradičný – vžitý, zaužívaný
D. akademický – vysokoškolský, univerzitný

20. V ktorom slove sa nachádza dvojhláska?

- A. z myšlienok B. do akcie
C. na piano D. v portfóliu

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.

Pomenujte vlastnosť, o ktorej sa obrazne hovorí v porekadiách.

Keby jeho reč bola mostom, nechcel by som po ňom kráčať.

Jeho reč je s maslom.

Aké srdce, taká reč.

Má drahé ústa.

Rada chodí jazyk pásť.

Každý tvar má svoju tvár

ohybné a neohybné slovné druhy

1. a) Prečítajte text.

V prvý deň v novej škole

V prvý deň v novej škole v novom meste sa musíš rozhodnúť, kam sa zaradiš. Môžeš byť chalan, ktorému to páli, alebo ten s perfektnými topánkami. Môžeš byť znalec starých áut, špecialista na aktuality alebomacher, čo vie všetko o prvej svetovej vojne. Chalan, ktorý vždy nosí balzam na pery. Šachista, basketbalista, člen študentskej rady. Chalan, ktorý organizuje zbierky jedla pre chudobných. Ten, čo sedáva v prvých radoch. Chalan zo zadných radov. Prípad, čo sa vždy hlási, hoci nepozná odpovede. Prvý deň v škole môžeš predstierať francúzsky prízvuk a hrať sa na cudzinca. Môžeš priniesť učiteľovi darček a zapísať sa ako päťolizač. Alebo vystavovať na obdiv drahé značkové školské potreby. Alebo sa môžeš presláviť tým, že desať ráz za prestávku strúhaš ceruzku. Môžeš byť čudák s dvoma rozdielnymi ponožkami. Ten, čo nosí šortky každý deň bez ohľadu na počasie. Dnes je ten deň, keď sa môžeš rozhodnúť, že budeš nový žiak a budeš ním až do konca života.

Jory John a Mac Barnett: Miles a Niles (úryvky)

b) Máte skúsenosti so situáciami, v ktorých je dôležité pre niečo sa rozhodnúť? Rozhodujete sa, či svojim konaním chcete patriť tam alebo onam? Hovorte svoje skúsenosti.

c) Spočítajte, koľko možností byť takým alebo onakým žiakom sa v texte nachádza.

d) Napíšte svoju mini charakteristiku.

Som chalan/dievča, ktorý/ktorá

- má rád/rada _____
- sa vyzná v _____
- predstiera _____
- nosí _____
- sa zaujíma o _____
- nepredstiera, že _____
- si verí, lebo _____
- je _____

2. Vyhľadajte v texte po dva príklady na ohybné a neohybné slovné druhy. Napíšte aj ich názov.

3. a) Určte vzor podstatných mien.

odpoveď – _____	prestávka – _____	darček – _____	rýchlosť – _____
jedlo – _____	zborovňa – _____	čudák – _____	koniec – _____
počasie – _____	šachista – _____	plece – _____	dvojča – _____

b) Označte hviezdikami troch rôznych farieb podstatné mená rovnakého rodu.

c) Červenou farbičkou podčiarknite životné podstatné mená mužského rodu a modrou neživotné.

Všetko na svete má svoje meno

podstatné mená • pomnožné podstatné mená

Podstatné mená	Príklad
• všeobecné – vlastné	_____ – _____
• konkrétne – abstraktné	_____ – _____
• gramatické kategórie: rod, číslo, pád;	_____
životnosť/neživotnosť v muž. rode	_____ – _____
• vzory skloňovania: chlap, hrdina, dub, stroj	_____, _____, _____, _____
žena, ulica, dlaň, kosť	_____, _____, _____, _____
mesto, srdce, vysvedčenie, dievča	_____, _____, _____, _____
• otázky Kto? Čo?	

1. a) Prečítajte.

Rodičia sa chystajú do kúpeľov. Mama hovorí, že má na svojich bedrách ťarchu celej domácnosti a už si musí od kuchyne oddýchnuť. Bolí ju pravé koleno a obe zápästia. Otca zas dlhší čas bolia kríže a nemôže robiť ťažké práce na dome. Mama položila kufor na posteľ a začala baliť veci do Ružbách. Do kúpeľov chodí často. Vystriedala už Piešťany, Lúčky aj Dudince. Teraz ma požiadala o pomoc, a tak jej podávam z vešiaka šaty, sukňu, džínsy, uteráky, osušku, pyžamo, mydlo...

b) Podľa obrázka i textu pokračujte v ukladaní podstatných mien do tabuľky. Napíšte len pomenovania vecí, oblečenia a častí tela. Čo je zvláštne na podstatných menách v poslednom stĺpci?

(ten) 1 ks	(tá) 1 ks	(to) 1 ks	(tie) 1 ks

2. a) Zistite, ktoré podstatné mená majú tvar jednotného aj množného čísla a ktoré majú iba tvar množného čísla. Tieto podstatné mená podčiarknite.

GOMBÍKY, NOŽNICE, NOHAVICE, NITE, PONOŽKY, _____
 MENINY, OSLAVY, DARČEKY, NARODENINY, KVETY, _____
 ZÁCLONY, OBLOKY, DVERE, KACHLE, POLENÁ, _____

b) Skúste doplniť do každého riadka ďalšie podstatné meno, ktoré má iba množné číslo.

Väčšina podstatných mien pomenúva tvarom **jednotného** čísla **jeden** predmet a tvarom **množného** čísla **mnoho** predmetov: *uterák – uteráky, mydlo – mydlá, teniska – tenisky*.

Skupina podstatných mien, ktoré tvarom **množného** čísla pomenúvajú **jeden** predmet, sa nazývajú **pomnožné podstatné mená**: *kúpele, šaty, Ružbachy, _____, _____*.

3. Precvičte si slovnú zásobu a svoje pozorovacie schopnosti a napíšte po dva príklady na pomnožné podstatné mená podľa tabuľky.

Tie				
časti tela	hudobné nástroje	šport. a záhrad. náradie	časti oblečenia	obce, mestá

4. Podčiarknite pomnožné podstatné mená. Všimnite si ich pádové prípony a premýšľajte, ako sa dá zistiť ich rod a vzor. Svoje návrhy povedzte.

Fašiangy sú obdobím od Troch kráľov až do polnoci pred škaredou – Popolcovou stredou.

Po fašiangoch nasleduje 40-dňový pôst až do Veľkého piatku. Je to prechodné obdobie medzi zimou a jarou. Oslavy fašiangov sa líšia podľa regiónov, ale vyskytujú sa aj spoločné črty. Jarné prázdniny nie sú v jednotlivých krajoch v rovnakom termíne. Po jarných prázdninách sa jar hlási čoraz nástojčivejšie.

5. a) Vyskúšajte postup, ktorým zistíme rod a vzor pomnožných podstatných mien.

A. Všimneme si zakončenie v N pl.: *fašiangy, prázdniny, _____, _____*

B. Vyberieme vzor, ktorý má v N pl. -y: *duby* alebo *ženy*

C. So vzorom porovnáme ešte prípony v D a L pl.:

- dubom – fašiangom, o duboch – o fašiangoch, _____, _____*
- ženám – prázdninám, o ženách – o prázdninách, _____, _____*

b) Uvedený postup vyskúšajte s podstatnými menami *dostihy, dejiny*.

6. Zisťujte rod a vzor pomnožných podstatných mien. Použite tabuľku.

kúpele, nohavice, sánky, ústa, prsia, tepláky

Pád	Mužský rod		Ženský rod		Stredný rod	
N pl.	<i>duby</i>	<i>stroje</i>	<i>ženy</i>	<i>ulice</i>	<i>mestá</i>	<i>srdcia</i>
D pl.	<i>dubom</i>	<i>strojom</i>	<i>ženám</i>	<i>uliciam</i>	<i>mestám</i>	<i>srdciam</i>
L pl.	<i>o duboch</i>	<i>o strojoch</i>	<i>o ženách</i>	<i>o uliciach</i>	<i>o mestách</i>	<i>o srdciach</i>

Pomnožné podstatné mená zakončené v N pl. na

- y, -e sú → mužského rodu, ak majú v L pl. **-och** (vzor *dub* a *stroj*)
→ ženského rodu, ak majú v L pl. **-ách/-ach/-iach** (vzor *žena*, *ulica*, *dlaň*)
- á/-a, -ia sú stredného rodu (vzor *mesto* a *srdce*)

7. Vo vetách podčiarknite pomnožné podstatné mená. Určte ich rod a vzor.

V deň mojich menín sme si urobili túru do Malých Karpát. _____,

Cez prázdniny budeme s rodiči poznávat dějiny Evropy. _____, _____

Navštívime staroveké Mykény a Atény. _____, _____

V Dudinciach som vyskúšal nové plavky. _____,

V detstve sme aj s bratom prekonali osýpky a ovčie kiahne. _____,

Starý otec si v nohaviciach zabudol puzdro od okuliarov. _____, _____

8. Utvorte správne tvary *genitívu* názvov obcí a pohorí. Pomôžte si prehľadom príkladov. (Skontrolujte aj podľa PSP na www.juls.savba.sk.)

Bučany, Krškany, Nováky, Zbehy, Tesáre, Tlmače, Apeniny, Madunice, Želiezovce, Topoľčianky, Tepličky, Stráne, Sedliská, Hlivištia

Mužský rod	N pl.	L pl.	G pl.	
dub – duby	Margecany	v Margecanoch	z Margecian	
	Vozokany	vo Vozokanoch	z Vozokán	
	Kúty	v Kútoch	z Kútov	
	Topoľníky	v Topoľníkoch	z Topoľník	
stroj – stroje	Leváre	v Levároch	z Levár	
	Ladce	v Ladcoch	z Ladiec	

Ženský rod	N pl.	L pl.	G pl.	
žena – ženy	Tatry	v Tatrách	z Tatier	
	Lužianky	v Lužiankach	z Lužianok	
	Bojničky	v Bojničkách	z Bojničiek	
ulica – ulice	Košice	v Košiciach	z Košíc	
	Michalovce	v Michalovciach	z Michaloviec	
dlaň – dlane	Vyhne	vo Vyhniach	z Vyhní	

Stredný rod	N pl.	L pl.	G pl.	
mesto – mestá	Košariská	v Košariskách	z Košarísk	
srdce – srdcia	Lukovištia	v Lukovištiach	z Lukovišť	

9. **Na vandrovníkov.** Vandrovníci vandrujú cez mestá, ktorých názvom je pomnožné podstatné meno. V každom meste vandrovník zažije niečo iné.

Vzor: 1. žiak: *Vandrovali vandrovníci z mesta do mesta, až prišli do Ardanoviec. V Ardanovciach si kúpili ananás.*

2. žiak: *Vandrovali vandrovníci z mesta do mesta, až prišli do...*

10. Pomnožné podstatné mená napíšte v správnom tvare.

Prázdniny som strávila v **(Levice)** _____. K **(Vianoce)** _____ patrí pokojná, láskavá atmosféra. Starý otec odcestoval do **(Vyhne)** _____. V piešťanských **(kúpele)** _____ sa liečia reumatické choroby. Už sa do týchto **(šaty)** _____ nezmestíš? V **(ústa)** _____ sa mu beľajú pekné biele zuby. Na **(hodinky)** _____ mám presne osem hodín. V **(kachle)** _____ pukoce oheň. U tety na **(hody)** _____ boli lokše s husacou pečienkou. V **(Lužianky)** _____ mám dobrého priateľa. Z **(Piešťany)** _____ sa chystá výprava do **(Himaláje)** _____.

11. **Tvoríte** Vymyslite vtipný príbeh, v ktorom použijete pomnožné podstatné mená. raňajky, krstiny, traky, muky, gamby, väzy, plúca, hrable, hodinky

Viete, že...

... pri používaní slova *džínsy* sa stretávame s dvojakým skloňovaním – bez *džínsov*, *k džínsom*, *v džínsach*, ale aj bez *džíns*, *k džínsam*, *v džínsach*? Keďže ide o pôvodne cudzie slovo, rodové zaradenie nie je pri ňom vyhradené a pripúšťajú sa oba spôsoby skloňovania. Môžeme teda povedať, že sa dobre cítime v pohodlných *džínsach* aj *džínsach*.

12. Doplňte chýbajúce prípony.

Z diaľky znel hlas husl_____. Cítil bolesť vo väz_____. V útroch_____ zeme sa ukrývajú poklady. Urazený odišiel s odutými gamb_____. Vidl_____ prehadzoval kopu kompostu. Na sestriných zásnub_____ sme sa dobre zabavili. Z dver_____ vykukla čiasi strapatá hlava. Na mandl_____ už nevidno zápal. V nových legín_____ som ju ešte nevidela. Z okuliar_____ mu vypadlo sklíčko. Nevhodné otázky ho dostali do rozpak_____. Porýľovanú hriadku sme upravili hrabl'_____.

Čo už viem

- ☐ Viem, čo sú to *pomnožné podstatné mená* a viem na ne uviesť príklad.
- ☐ Ovládam skloňovanie *pomnožných podstatných mien*.

„Fotografia“ zvonku i zvnútra

charakteristika

1. a) Prečítajte úryvok z knihy *Chlapec pierko*.

Za pár mesiacov som veľmi vyrástol. Vytiahli sa mi nohy, narástli ruky, vari aj krk som mal dlhší. To znamená, že sa mi skrátili nohavice, konce rukávov mi ledva prikrývali lakte a hlava mi trčala tak dovysoka, že sa mi začala krútiť, keď som sa väčšmi obzeral. Že ma omínali topánky na všetkých prstoch nôh a na päťkách, nemusím azda ani spomínať.

Ale to nebolo najhoršie. Niekde vnútri môjho tela, možno pod lopatkami alebo okolo srdca, ale ešte najskôr v hlave, jednostaj žil menší chlapec. Moje sebavedomie zostalo čupieť na mieste a nevyrástlo ani o centimeter.

Bohumil Říha: *Chlapec Pierko* (úryvok)

b) V ktorej osobe sú vyrozprávané pocity chlapca? Sú jeho pocity typické, charakteristické pre obdobie dospievania? Hovorte svoje názory.

c) Vyhľadajte a podčiarknite slovné spojenia, ktoré vnášajú do témy humor.

2. Vedeli by ste charakterizovať seba zvonku alebo skôr zvnútra? Skúste heslovite zapísať zmeny, ktorými ste prešli. Napr.:

(iné číslo topánok) _____	(iné obľúbené oblečenie) _____
(iný účes) _____	(iné obľúbené jedlo) _____
(iný kamarát/kamarát) _____	(iná záľuba) _____
(iná hudba) _____	(iný šport) _____
(iný prospech) _____	(iná PC hra) _____

 Charakteristika je výstižný opis, v ktorom sa vymenúvajú **príznačné** (typické) **telesné** alebo **povahové vlastnosti** človeka.

3. a) Prečítajte si ukážky A a B. O ktorý slohový útvar ide? Ústne zdôvodnite svoje tvrdenie.

A. Starý otec je dôležitou súčasťou môjho detstva. Trávi s nami veľa času, najmä víkendy a prázdninové dni. Pamätám si, že on ma naučil bicyklovať, keď som mal štyri roky. Neskôr ma zasvätil do tajomstva lyžovania. Sám dodnes lyžuje a najradšej má bežky. Nevynechá ani jedno bežkárске podujatie. Mladšiu sestru bráva so sebou na stolnotenisové turnaje. Hoci je už dlho na dôchodku, pravidelne navštevuje stolnotenisový klub.

Iste aj vďaka športu je môj starý otec štíhlejšej vzpriamenejšej postavy. Rád nosí športové oblečenie a športové tenisky. Vyzerá mlado, aj keď má vlasy postriebené šedinami. Pomerne husté, kedysi pevné hnedé vlasy lemujú

►►► štíhle líca. Spod obočia hľadia jeho dobrácke modré oči. Neveľký, ale rovný a ostrejší nos mu nad ústami „podopierajú“ nakrátko zastrihnuté fúziky. Od sánok po bradu sa tiahne striebristo biela brada. Rád sa usmieva svojimi úzkymi perami, ale nikdy som ho nepočul smiať sa hlučne a neovládateľne. Aj v rozprávaní je úsporný, nikdy nehovorí zbytočnosti ani reči do vetra.

Poznám málo ľudí takej miernej povahy, ako je môj starý otec. Hovorí pokojne, nie príliš nahlas. Nepočul som ho kričať ani nadávať. A pritom sme my vnuci často čosi vyviedli. Starý otec nás radšej zobral do dielne, kde sme museli niečo opraviť, alebo do lesa hľadať huby. A to už bol vo svojom živle, lebo nás mohol učiť poznávať huby.

So svojím starým otcom sa nenudím, mám ho rád a veľmi si ho vážim.

B. Starú mamu si nepamätám, lebo zomrela, keď som bola celkom malá. Mama však často o nej rozpráva a ja si starú mamu živo predstavujem. Rada si pozerám jej fotografie a vždy ma na nich niečo prekvapí. Moja stará mama ako dievča na strome, ako tínedžerka na člnu a potom pri klavíri. Vždy sa vedela na fotografii tváriť ako dospelá a krásavica. Ale tou naozaj bola.

Hlavu jej zdobili dlhé vlnité zlatohnedé vlasy. Na tvári žiarili výrazné mandľovo hnedé oči a nad nimi trónili krivky perfektného obočia. Stará mama mala široký úsmev, ktorý ukazoval rovné biele zuby. Na štíhlom krku mala vždy uviazanú nejakú šatku, a to vraj preto, lebo ním zakrývala hnedé materské znamienko.

Mama mi vravieva, že mám niečo po starej mame. Je to láska k hudbe. Pri klavíri bola moja stará mama myslou kdesi inde a nič ju nemohlo vyrušiť. Ale keď od neho vstala, plný dom bol jej zvučného hlasu. A nadovšetko smiechu. Všetko riadila so smiechom, humorom a dobrou náladou. Keď bolo treba, vedela byť rázna a rozhodná, vedela zorganizovať domácnosť aj koncert, aj prácu v umeleckej škole.

Moja stará mama nechýba len mojej mame, ale aj mne. Je mojím tajným vzorom svojou veselou povahou, ale aj láskou k hudbe.

b) Vyberte si ukážku **A** alebo **B** a riešte úlohy **c)**, **d)**, **e)**.

c) Ktoré vlastnosti starého otca/starej mamy sú vám sympatické? Vypíšte ich na okraj (na margo).

d) Ktoré prídavné mená nám umožnili predstaviť si vzhľad a povahu starého otca/starej mamy?

e) Zostavte heslovitú osnovu charakteristiky.

Úvod _____

Jadro _____

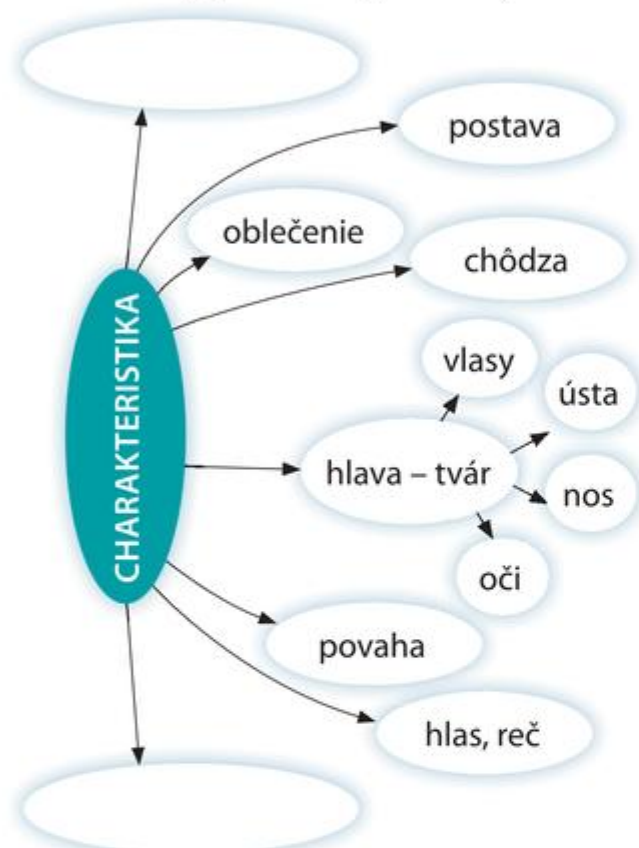
Záver _____

4. Iste poznáte ľudí zo svojho okolia (rodina, škola, obec), ktorí vás niečím výrazne zaujali: veselou povahou, zvláštnym výzorom, mimoriadnymi vlastnosťami a pod. Napíšte charakteristiku vybranej osoby podľa krokov.

Príprava:

- A. Predstavte si osobu a napíšte k nej bez dlhého premýšľania 5-6 najvýraznejších vlastností.

- B. Pozrite si pojmovú mapu, zakrúžkujte si ďalšie znaky, ktoré sú typické pre opisovanú osobu. Napíšte si do mapy a na riadky poznámky.

- C. a) Prečítajte si slovný materiál k opisu očí, úst, hlasu, reči alebo smiechu a podčiarknite slovné spojenia, ktoré sú vhodné pre váš opis.

- b) Napíšte si aj vlastné výstižné pomenovania alebo prirovnania.

Oči • farba: *oči modré ako nezábudky*
tmavé ako studňa
hnedé ako gaštany
sivé ako holubie perie

Ústa *veľké, malé*
plné, úzke pery

• tvar: *guľaté ako slivky*
mandľového tvaru
úzke štrbinky

Hlas, reč *prijemný, hlboký*
nesmelý, tichý
zvučný a jasný
tenší } hlas

• výraz očí: *úprimné, zvedavé*
nedôverčivé, uhrančivé
pichľavý pohľad, oči ako trnky
hľadá priamo, hľadá zvysoka

ostrá, úsečná
pomalá, rozvláčna
zreteľná, jasná, spevavá } reč

5. Napište koncept charakteristiky. Môžete využiť pokyny za okrajom i slovný materiál.

.....
(.....)

Spoznal som ho...; Vidávali sme ju...; Nezabudnuteľná postava/osobnosť nášho mesta

Svojou prítomnosťou vzbudzoval u ľudí...; Vraj už od detstva bol...; Už na prvý pohľad vyvolával v ľuďoch...; Prekypoval...; Pôsobil dojmom...; K svojím najbližším...; Voči ľuďom sa správal...; Mal rád najmä

Oblúbil som si ho, pretože...; Spomínam si naňho aj teraz, lebo...; Zaslúži si môj obdiv a úctu...; Svojou povahou a vlastnosťami sa mi stal vzorom, najmä...; Škoda, že nemôžem byť ako on...; Viem, že mi veľa chýba k tomu, aby...; Najviac si cením jeho.....

◀ Názov slohovej práce

◀ Charakteristika osoby

◀ Úvod:

- predstavenie osoby, odkiaľ ju poznáme atď.

◀ Jadro:

- opis vlastností osoby podľa vopred premysleného postupu,

neskákať z povahy na oblečenie a pod.,

jadro môže mať viac odsekov; (napr. keď prestaneme písať o vzťahu k práci a povinnostiam a začneme písať o vzťahu k ľuďom, urobíme nový odsek)

◀ Záver:

- vlastný názor na osobu a vyjadrenie vzťahu, sympatií či nesympatií

6. a) Skontrolujte si charakteristiku:

- Sú slová a vety napísané gramaticky správne?
- Je charakteristika bohatá na prídavné mená?
- Neopakujú sa vo vetách rovnaké slovesá?
- Má charakteristika úvod, jadro a záver odčlenené odsekmi?

b) Zistené chyby opravte, text doplňte a napíšte čistopis.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue lines, resembling notebook paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There is no handwriting or other markings on the paper.

Čo už viem

- Viem, čo je to *charakteristika* a čím sa líši od opisu.
Dokážem vytvoriť a napísať *charakteristiku*.

Slová pre zvedavých ľudí

prídavné mená

Prídavné mená

akostné
vzťahové
prívlastňovacie

individuálne
druhov

vzory

pekný
cudzí
otcov/matkin
páví

otázky

Aký? Aká? Aké?
Ktorý? Ktorá? Ktoré?
Čí? Čia? Čie?

Osobný imidž

Svet je veľké, priam obrovské, ba až enormné miesto plné miliárd ľudí. A viete čo? Napriek tomu ste unikátni! Odhliadnuc od klonovacích technológií budúcnosti ste jedineční. Akceptujte to! Nikto nie je dokonalý! Netrápte sa teda svojimi chybami. Predstavte si, čo by sa stalo, ak by z budúcnosti pricestoval nejaký váš klon a chcel sa s vami rozprávať.

Aké trápne? Nezaoberajte sa najnovším uhrom, radšej urobte niečo pozitívne! Chodte do nedeľného volejbalového krúžku, napíšte konečne komiks, čo tak často spomínate, alebo sa zapojte do organizácie budúcoročnej vedeckej výstavy.

Meghan Dohertyová: *Nebud' hulvát* (úryvok)

imidž – celkový dojem, ako niekto pôsobí na verejnosť, dobré meno
akceptovať – uznať, prijať
enormný – nadmieru veľký
unikátny – jediný svojho druhu

klon – výsledok klonovania človeka (obyč. v dielach žánru sci-fi), kópia jedinca pomocou biologických technológií
pozitívne – kladne

1. a) Prečítajte text a podčiarknite neznáme slová cudzieho pôvodu. Vysvetlite si ich význam.
b) V čom sa považujete za unikátnu/unikátneho? Pochváľte sa, na čo ste hrdí.
c) Prídavné mená z textu zatriedte do tabuľky.
d) Zakrúžkujte prídavné meno, ktoré nevyjadruje základný stupeň vlastnosti.

Akostné prídavné mená	Vzťahové prídavné mená

2. **Tvoríte** Napíšte päť viet o sebe a o svojom najlepšom kamarátovi. Napíšte, v čom ste podobní alebo rovnakí, v čom ste rozdielni.

3. Porovnajete svojich súrodencov (alebo dvoch priateľov). Ktorý z nich je nižší, rýchlejší, zhovorčivejší, vtipnejší a pod.?

4. a) Prečítajte a všimnite si vyznačené slová. S ktorým slovným druhom majú tieto slová zhodné prípony?

Za nový byt platíme dosť vysoké *nájomné*. Musíme sa uskromňovať, pretože okrem *nájomného* vynakladajú rodičia peniaze na *cestovné*, stravu a ošatenie. Pán *Brezovský* sa ponúkol, že nás odvezie a ušetríme na *cestovnom*. Z *Krajného* cestuje do práce na Myjavu a my do školy. Rodičia boli *prekvapení*, ale ponuku prijali. *Každý* nie je *taký* ochotný ako on. Jeho pomoc funguje už *druhý* týždeň a sme mu za ňu vďační. *Ktorý* z vás by si to nevážil?

b) Presvedčte sa, že vyznačené slová majú pádové prípony ako vzor prídavných mien. Všetky vyznačené slová doplňte v správnom tvare k príslušnému pádu.

bez *pekného* – _____

s *pekným* – _____

 Okrem akostných a vzťahových prídavných mien, ktoré majú pred ohýbacou príponou **tvrdú** alebo **obojakú spoluhlásku**, sa podľa vzoru *pekný* skloňujú aj:

- spodstatnené prídavné mená: *cestovné, pocestný, poistné*;
- priezviská: *Brezovský, Jalšovský*;
- miestne a zemepisné názvy: *Krajné, Zázrivá, Podbanské*;
- číslovky, zámená a niektoré slovesné tvary: *druhý, ktorý, taký, každý, narodený*.

5. a) Prečítajte a všimnite si vyznačené slová. S ktorým slovným druhom majú tieto slová zhodné prípony?

Brat býva na priváte s *najlepším* priateľom. Ich *domáci* sa volá pán *Starší*. Izbu majú na *tretom* poschodí. Na izbe sa raz rozzvučal *niečí* telefón. Zodvihol ho brat, ale hlas *volajúceho* nespoznal. „Čí spolužiak?“ spytoval sa. „Aha, dobre, odovzdám.“ Na víkend sa chlapci rozlúčia a priateľ cestuje do *Revúcej*, kam dostal pozvánku na školskú stretávku.

b) Presvedčte sa, že vyznačené slová majú pádové prípony ako vzor prídavných mien. Všetky vyznačené slová doplňte v správnom tvare k príslušnému pádu.

bez *cudzého*/bez *cudzej* – _____

s *cudzím*/s *cudzou* – _____

 Okrem akostných a vzťahových prídavných mien, ktoré majú pred ohýbacou príponou **mäkkú spoluhlásku**, sa podľa vzoru **cudzí** skloňujú:

- prídavné mená v 2. a 3. stupni – *väčší, najväčší, milší, najmilší*;
- spodstatnené prídavné mená – *domáci*;
- priezviská – *Starší*;
- zemepisné názvy – *Revúca*;
- číslovky, zámená a niektoré slovesné tvary – *tretí, čí, niečí, volajúci*.

6. a) Doplňte ohýbacie prípony.

Starovek__ Rimania verili, že Rím založili dvaja bratia – Romulus a Remus. Ich otcom vraj bol rímsk__ boh vojny Mars. Mesto Rím bolo kedysi len mal__ dedinkou uprostred Talianska. Ležalo na jednom zo siedmich neveľk__ pahorkov. Najprv v Ríme vládol neobmedzen__ kráľ. Neskôr si rímsk__ obyvatelia volili spomedzi seba najvýznamnejš__ občanov. Slávn__ vojvodca Július Cézar sa neskôr chopil moci sám. Stal sa mocn__ vládcom. Po Cézarov__ smrti nastúpil Oktaviánus. Oktaviánov__ snom bol titul cisár. V Ríme vládli počas jeho histórie ďalš__ vládcovia a cisári. Niektorí z nich boli siln__, iní zasa slab__ a krut__.

Spracované podľa knihy Život v stáročiach od Giovanniho Caselliho

b) Podčiarknite prídavné mená, v ktorých sa uplatňuje pravidlo o rytmickej krátení.

c) Zakrúžkujte prídavné mená, ktoré sa nesklonujú podľa vzorov *pekný* a *cudzí*.

7. a) Všimnite si písanie začiatkových písmen vo vzťahových prídavných menách, ktoré boli odvodené od vlastných podstatných mien.

Trnava – trnavský (štadión)

Banská Bystrica – banskobystrický (primátor)

b) Utvorte a napíšte vzťahové prídavné mená.

Piešťany – _____ pramene

Košice – _____ rýchlik

Bardejov – _____ radnica

Levoča – _____ uličky

Komárno – _____ prístav

Pozdišovce – _____ keramika

 Vzťahové prídavné mená odvodené od **vlastných** podstatných mien píšeme **s malým začiatočným** písmenom: Bardejov – *bardejovský* primátor, Pezinok – *pezinský* chotár.

8. a) Všimnite si písanie začiatkových písmen v privlastňovacích prídavných menách, ktoré boli odvodené od vlastných podstatných mien.

Štefan – Štefanova (mama)

Hviezdoslav – Hviezdoslavove (básne)

b) Utvorte a napíšte privlastňovacie prídavné mená.

Šikula – _____ poviedky

Zuzana – _____ otec

Milan – _____ úspechy

Hannibal – _____ výprava

Alexander – _____ víťazstvo

Pastirčák – _____ rozprávky

 Privlastňovacie prídavné mená odvodené od **vlastných** podstatných mien píšeme **s veľkým začiatočným** písmenom: Eva – *Evin*, Hviezdoslav – *Hviezdoslavov*.

9. Podčiarknite prídavné mená. Určte ich druh, rod, pád, číslo a vzor.

Milkinovo vtipné video malo tisíc zhliadnutí.

Na videu zachytila susedovho psa, ako pomáha susedovi odhadzovať sneh.

Pes sa najprv zabával v hlbokom snehu.

Tešil sa zo sviežeho vzduchu a radostne vyskakoval.

Keď uvidel susedovu lopatu, ako chodí sem a tam, zahryzol sa do drevenej rúčky a chcel pomáhať aj on.

Keď naďabili na hlbšiu jamu, bolo vidno iba trepotajúci sa psí chvost.

Keď sa susedovi zunovala psia pomoc, poslal ho preč.

A Rexo už trielil po vtáčích stopách krásne vyznačených v bielom snehu.

10. a) Pozrite si fotografiu a prečítajte text.

Ľudia rôznych kultúr

Nedokážete si ani predstaviť, koľko je na svete rozmanitých kultúr. Je to obrovské miesto plné rôznych ľudí s množstvom zvykov. A to je dobre! Každý si so sebou prináša niečo iné. Práve rozdiely robia svet takým zaujímavým.

Vive la difference! (= Nech žije rozmanitosť!)

Meghan Dohertyová: Nebuď hulvát

b) Tvoríte Ako by ste priblížili našu krajinu, jej krásy a zvláštnosti návštevníkovi z inej kultúry? Napíšte šesť viet o tom, čo považujete (z prírody, kultúry alebo zvykov) za najzaujímavejšie. Použite prídavné mená.

Čo už viem

Ovládam pravopis

- vzťahových prídavných mien odvodených od vlastných podstatných mien,
- privlastňovacích prídavných mien odvodených od vlastných podstatných mien.

Zámená sú všade s nami

zámená

Zámená

- osobné** – základné: ja ty on ona ono my vy oni ony (samostatné skloňovanie)
 – privlastňovacie: môj tvoj jeho jej náš váš ich (vzor môj pre môj, tvoj, náš, váš)

Starí ľudia

Viete, čo? Vždy tu s vami budú aj ľudia starší, ako ste vy! Hurá, starnutie! Nezabúdajte: starší často znamená múdrejší, ale nie vždy to platí. Život na zemi si vyberá svoju daň a niektorí zaplatili väčšiu, iní menšiu.

Nemyslite si, že len preto, že je niekto starší, stratil spojenie s realitou. Aj keď sa dožili seniorskej zľavy v miestnom kine, nechajte ich voľne dýchať.

Starnutie je ťažké, ale skúsenosti stoja za to. Keď sa vám naskytne príležitosť, počúvajte múdrosti starších. Kráčajúc pred vami, vás môžu viesť životom, ktorý na vás ešte len čaká.

Ak všetko pôjde hladko a dožijete sa vysokého veku, budete čeliť tým istým vážnym výzvam. Nechceli by ste stretnúť milú, chápaciu mladú osobku, ako ste vy, ktorá by vám pomohla a vypočula by si vás?

Meghan Dohertyová: Nebuď hulvát (úryvok)

1. a) Prečítajte text.

b) Ako chápete význam nasledujúcich viet?

Vždy tu s vami budú aj ľudia starší ako ste vy.

Život na zemi si vyberá svoju daň a niektorí zaplatili väčšiu, iní menšiu.

Ak všetko pôjde hladko a dožijete sa vysokého veku, budete čeliť tým istým vážnym výzvam.

c) Vyhľadajte a podčiarknite v texte osobné zámená. Určte ich druh.

d) Zakrúžkujte zámeno, ktoré sa vzťahuje na inú osobu než všetky ostatné.

2. Rozlíšte, kedy je zámeno jeho, ich a jej osobným základným zámenom a kedy osobným privlastňovacím zámenom. Zakrúžkujte ich rozdielnymi farbičkami.

Ich život je bohatý na skúsenosti. Vnúčata ich často rady počúvajú. Zážitky ich starých rodičov sú niekedy vtipné, inokedy neuveriteľné. Starkého raz zhodil jeho vlastný kôň. Starkého mrzelo, že zhodil práve jeho, veď sa dlho o neho staral. Starká sa rada pridá k rozhovorom, páči sa jej, keď môže dedka prichytiť pri klamstve. Jej dobrodružstvá z mladosti však nie sú o nič menej podozrivo hrdinské.

3. Doplňte do viet osobné základné alebo osobné privlastňovacie zámená.

V parčíku pred domom seniorov sedia starčekovia a starenky. Vylákalo ____ jarné slniečko. Svieta na ____ láskavo, lebo mnohým z ____ sa už láskavosti dostáva málo. Niet síl ani času postarať sa o ____ u dcéry alebo syna. A kto by mal čas rozprávať sa s ____ a počúvať ____ spomienky, ktoré ____ aj tak často opakujú? Lenže koľkí z ____ ani nemajú koho čakať na návštevu! Staručká pani doktorka venovala celý svoj život chorým deťom. ____ potrebovali ____ starostlivé ruky a um. ____ zamestnávali ____ myseľ i čas v nespočetných nočných službách. Nezaložila si rodinu, nuž preto sa poteší návšteve dobrovoľníčky. Tá ____ prinesie knihy, lebo tie v domove už všetky prečítala. ____ sú jej najbližšími priateľmi na dlhé osamotené popoludnia.

4. a) Doplňte správny tvar zámen.

(Ja) ____ tak ľahko neprekabátite! (Ty) ____ som už voľakde videl. Zavolám (ty) ____, dobre? Dajte (ja) ____ pokoj s tou reklamou! Prečo (on) ____ všetko prejde a (ja) ____ nie? Poslali ma (po brata) ____ / ____ . Skryme sa (za strom) ____ . Ten podvodník sa vydával (za poštára) ____ / ____ . Odkedy sa (Lucka s Jankom) ____ poznáte? Prečo by ste (on) ____ nemali veriť? ____ nemôžeme prísť. (On) ____ ani (ona) ____ na oslavu nezavolám. (Chlapci) ____ už dnes nesúťažia. Hovorili ste s (nájomníkmi) ____ ? (Deti) ____ sa niekde zdržali.

b) Ktorý druh zámen ste dopĺňali? _____

5. Do viet doplňte privlastňovacie zámená *môj, tvoj, náš, váš*. Dokonči vety.

K ____ narodeninám Ti prajem všetko najlepšie! Na oslavu prideme aj s ____ . Zoznámiš ma s trénerom ____ tímu? ____ tréner šiel na dovolenku. Rodičia nie sú celkom spokojní s ____ trénerom. Preto sa aj oni chcú porozprávať s tým ____ . ____ priáním je, aby mi tréning fungoval bez problémov. Keď prideme k ____ , nájdime si chvíľu pre seba, dobre? O ____ plánoch nemusia všetci vedieť. Maj sa dobre, čau!

Čo už viem

☐ Viem správne používať a skloňovať osobné základné aj osobné privlastňovacie zámená.

Lined area for dictation practice, consisting of multiple horizontal blue lines.

Významová rovina jazyka

Tvorenie slov

skracovaním

- skratky: č., napr., atď.
- iniciálové skratky: SR, PSČ, USB
- skratkové slová: Tanap, Internet
- značky: cm, m, l, ha, Sk, H₂O

Pomnožné podstatné mená

Pád	N pl.	D pl.	L pl.
Mužský rod	duby	dubom	o duboch
	väzy	väzom	o väzoch
	Orešany	Orešanom	o Orešanoch
	stroje	strojom	o strojoch
	kúpele	kúpeľom	o kúpeľoch
	Leváre	Levárom	o Levároch
Ženský rod	ženy	ženám	o ženách
	hodiny	hodinám	o hodinách
	Tatry	Tatrám	o Tatrách
	ulice	uliciam	o uliciach
	nohavice	nohaviciam	o nohaviciach
	Košice	Košiciam	o Košiciach
Stredný rod	mestá	mestám	o mestách
	ústa	ústam	o ústach
	Košariská	Košariskám	o Košariskách
	srdcia	srdciam	o srdciach
	prsia	prsiam	o prsiach
	Veľké Revištia	Veľkým Revištiam	o Veľkých Revištiach

OBSAH

NOVÝ Slovenský jazyk pre 7. ročník ZŠ a 2. ročník GOŠ – 1. časť

OPAKOVANIE UČIVA 6. ROČNÍKA

Čo už viem	2
Starý Smokovec centrom médií • správa, rozprávanie • vlastné mená • spodobovanie	4
Gúľa sa varené vajce ináč ako surové? • významová rovina jazyka • kompozícia rozprávania	8
Je takmer nemožné nájsť úplný pokoj a ticho? • podstatné a prídavné mená • diskusia	14
Ako bude vyzerat svet v 80. rokoch nášho letopočtu? • slovesá • príslovky • predložky	18
Čo sú cicavce? • základné vetné členy • prisudzovací sklad • statický opis • dynamický opis	22
TEST 1	24

ZVUKOVÁ ROVINA A PRAVOPIS

Dorozumievame sa v súkromí i v spoločnosti • komunikačné situácie	26
---	----

VÝZNAMOVÁ ROVINA JAZYKA

Hutorime, kecáme či hovoríme? • spisovné a nespisovné slová	30
Pochopili sme sa? • efektívna komunikácia	34
Vieme vlúdne, ale pevne a otvorene povedať svoj názor? • asertívna komunikácia	37
Aj slová cestujú • domáce slová a slová cudzieho pôvodu	42
Hostia, ktorí už u nás zostali • výslovnosť a pravopis slov cudzieho pôvodu	48
Aj slová starnú • slová podľa dobového výskytu	52
Úsporné slová • skracovanie slov	57
Zásobáreň plná slov • opakovanie významovej roviny jazyka	62
Vždy radi privítame dobrých ľudí • tvoríme a prednášame prívät	65
Hurá, môj prednes zaujal! • tvoríme a prednášame prívät	68
TEST 2	70

TVAROSLOVIE

Každý tvar má svoju tvár • ohybné a neohybné slovné druhy	72
Všetko na svete má svoje meno • podstatné mená • pomnožné podstatné mená	73
„Fotografia“ zvonku i zvnútra • charakteristika	77
Slová pre zvedavých ľudí • prídavné mená	82
Zámená sú všade s nami • zámená	86

Pravopisu nikdy
nie je dosť...

